

GAH BÒÒR DE BIPERLEY YA LUKAS

Engròq Ngenneeng

Gah Bòòr de kiperley ya Lukas ki'uròq Yesus sebagéy Peselamat de bijanjiiq ya Jenaang ha maay Israel ru umat manusiyaaq. Lukas kichòòt gah adèh ru ki'uròq Yesus bi'utos ya Kelook Jenaang ha pergah Gah Bòòr nu seng'òòy de hajap. Gah Bòòr ajeh kitujuuq nu bebagéy keperluan manusiyaaq, Engròq senukaaq jugaaq mòng ku kateh *Kitab Lukas*, imemulaaq sekaliiq, ku kateh pasal pertame de kipasal ha tenibaaq Yesus ru pasal penyudah de kipergah ha Yesus bi'angkét nu sergaaq. Cheritè pekembangan iman umat Kristian telaas Yesus terangkét nu sergaaq bicheritè jugaaq ya Lukas ku kateh *Kitab Kisah Rasul-rasul*.

Ku bap duwè ru bap ennam kitab adèh (nèèng isiiq) kikòòt ha hal-hal de mòng ku kateh *Kitab Lukas*. Bagéy gah ha laguuq malikat, tenibaaq gembale ku masè Yesus biperyòòs, Yesus ku deek Jenaang semasè Keeq lekat Kisangèèt, kenglèèr ha maay Samaria de Bòòr Sengiiq, ru jugaaq ha kenglèèr Kenoon de Ri'rooc. Di'dic isiiq kitab kikòòt penténg ha pekaraaq do'a, Kelook Jenaang, ru ha tugas maay kekerdoor ku kateh kerenjaq Yesus, ru hal ne'ampon dosaaq ya Jenaang.

I'isiiq

Imemulaaq 1.1-4

Yisnòòs ru Masè Senangèèt Yohanes Pembaptis ru Yesus 1.5---2.52

Pelayanan Yohanes Pembaptis 3.1-20

Yesus Bibaptis ru Bichubaaq 3.21---4.13

Pelayanan Yesus ku Engkap Seng'òòy Jeng'òòy ku Galilea 4.14---9.50

Ju Galilea nu Yerusalem 9.51---19.27

Minggu Ipenyudah ku Yerusalem ru ku I'engkap 19.28---23.56

Yesus Kikos jupadè Idanan, Kipernèèng Iley, ru Terangkét nu Sergaaq 24.1-53

Imemulaaq

1 ¹ Teofilus de bihormat,
Ngha-pasal nu jen, jeng'òòy seng'òòy ya bi'usahe baha-òòk panèy ha pekaraaq de tejadiiq ku engkap hiiq. ² Ennaay chòòt di'dic pekaraaq bagéy de bicheritè nu jiiq ya maay de nengnèèng ha hal ajeh ju imemulaaq ru bipergah gah ajeh. ³ Li'èñ sendiriiq pen ya ngsiyasat di'dic hal ajeh ju imemulaaq, jadiiq bòòrleh mperdic naneq gah de besemiyaq ha jen jugaaq. ⁴ Èñ ngbeh bagéy ajeh dè'a jen panèy lengkap ma de ya bi'ajar nu jen mimang benar.

Bipasal ha Yisnòòs Yohanes Pembaptis

⁵ Ku jaman Herodes kijadiiq rajaaq da'èrah Yudea^a mòng numòm imam imuh Zakharia. Keeq ju kumpulan imam Abia. Muh ikenah Elisabet, ju keturunan imam Harun. ⁶ Sinuuy ubaay kenah-gengsiir Kipekenan ya Jenaang. Ubaay jooy di'dic hukom ru printah Tuhan. ⁷ Tapiiq pèq baybekenoon keranaaq Elisabet manang ru ubaay ya engraaq.

⁸ Ku naneq ariiq, masè giliran kumpulan Zakharia kibeh ikerjaq imam ku Deek Tuhan. ⁹ Masè ajeh, ku kateh adat imam-imam, ennaay be'undi, ru keeq bipiléh muuc nu kateh Bait Suci dè'a kijòp kemiyan. ¹⁰ Sementare kemiyan bijòp ha sembahyang, di'dic seng'òòy naybedo'a ku luwar. ¹¹ Ku ariiq ajehleh, malikat Tuhan kipernèèng ileey ku englaak kentòp tempat je'nòp kemiyan. ¹² Masè Zakharia kinèèng, kike'jet ru kisengòh. ¹³ Tapiiq malikat ajeh ki'uròq, “Zakharia! Aguuq sengòh, keranaaq Jenaang ya Kicherngaay do'a hèèq. Kenah hèèq Elisabet dòh kiperyòòs kenoon keraal. Imuh haseboot Yohanes. ¹⁴ Bilè ya kiyòòs dòh habesukaaq ru hakra'meeq, ru maay jeng'òòy naybesukaaq ha iyisnòòs, ¹⁵ keranaaq keeq dòh kijadiiq seng'òòy de bipekenan ya Tuhan. Keeq dòh pèq buléh kingòòt teew anggor ataw teew beel. Ju kateh ket ikeneeng keeq dòh bikuwasaaq ya Kelook Jenaang^b. ¹⁶ Keeq dòh kipimpén jeng'òòy seng'òòy Israel jok nu Tuhan, Jenaang li'naay. ¹⁷ Keeq dòh kijadiiq seng'òòy de kuwat ru bekuwasaaq bagéy Elia. Keeq dòh kipeberbòòr apaq-amèèq ru kenoon li'naay, ru kipimpén seng'òòy de pèq setiye nu nòòng de benar. Bagéy ajeh, keeq dòh kipesiyap naneq bangsaaq ha Jenaang.”

¹⁸ Kiberlaak ya Zakharia nu malikat, “Bagéyharòq ngpanèy pekaraaq adèh dòh kijadiiq? Umor èñ ya engraaq ru kenah-ng pen ya ra'naaq.”

¹⁹ Malikat ajeh kiberlaak, “Èñ adèh Gabriel. Nglayan Jenaang. Keeqleh de Ki'òòr èñ perley gah bòòr adèh nu hèèq! ²⁰ Ingatleh. Ku imasè, ma de mpasal adèh dòh betol kijadiiq. Tapiiq keranaaq pèq hapechayaaq, hèèq dòh habisuuq ru pèq buléh habelwal ley ma de ya mpasal nu hèèq kijadiiq.”

²¹ Sementare ajeh maay jeng'òòy lekat naypòòc Zakharia. Ihat maay kerèq keranaaq keeq ya liiw ku kateh Bait Suci. ²² Masè kihool, keeq pèq buléh kibelwal nu ennaay. Keeq ki'òòk ne'uta keranaaq kibisuuq. Laluuq maay jeng'òòy ku pajeh naypanèy ya kinèèng mòng ma-ma ku kateh Bait Suci.

²³ Telaas ya dic itugas naneq minggu, Zakharia pen kijok madeek. ²⁴ Pèq liiw ju kenjeh niic, Elisabet kimakòòq ru pèq kihool ju ideek iluniuw limaaq gechèèq. ²⁵ Elisabet ki'uròq, “Ipenyudah Tuhan Kitulok èñ. Ne'ayép èñ pen ya biwees ju ngaar maay jeng'òòy.”

Gah ha Yisnòòs Yesus

²⁶ Bilè Elisabet kimakòòq ya ennam gechèèq, Jenaang Ki'òòr Malikat Gabriel et nu Nazaret ku da'èrah Galilea. ²⁷ Malikat ajeh ki'èèn gah nu numòm menalèh imuh Maria. Masè ajeh keeq ya kibetunang ru numòm keraal imuh Yusuf, keturunan ju Rajaaq Daud.

^a1.5 Yudea: Istilah adèh ki'uròq nu di'dic tiiq Palestina.

^b1.15 Kelook Jenaang; Harfiah: Kelook Santén.

²⁸ Bilè malikat ya kiley nu Maria, keeq ki'òòk salam ru ki'uròq, “Hèèq ya Kipiléh ya Tuhan! Tuhan Kibesamaaq hèèq!”

²⁹ Bilè Maria kigerteek ha engròq ajeh, kibelaac ru kikerèq maksot engròq prenggah ajeh. ³⁰ Malikat ajeh ki'uròq nu keeq, “Maria, aguuq sengòh, keranaaq Jenaang ya Kipiléh hèèq. ³¹ Hèèq dòh hamakòòq ru haperyòòs numòm sangèèt keraal, ru seboot Imuh Yesus. ³² Keeq dòh Kijadiiq numòm seng'òòy de agong, ru Keeq biseboot Kenoon Jenaang de Maha Entooy. Tuhan dòh Kipejadiiq Keeq rajaaq bagéy Rajaaq Daud, Ijenaang raaq. ³³ Kimemerintah bangsaaq Israel^c ley ditehjih. Ikeraja'an pèq dic-dic.”

³⁴ Maria ki'uròq nu Malikat ajeh nèh, “Bagéyharòq adèh buléh kijadiiq, keranaaq èñ pè'sék ngbegengsiir?”

³⁵ Kiberlaak ya Malikat, “Kelook Santén dòh Kibekerjaq ku hèèq ru kuwasaaq Jenaang de Maha Entooy Ki'apét hèèq. Jadiiq sangèèt de yòòs ajeh dòh santén ru biseboot Kenoon Jenaang. ³⁶ Apanèyleh! Sedaraaq hèèq Elisabet de engraaq pen ya kimakòòq. Keeq biseboot seng'òòy manang, tapiiq ya kimakòòq ennam gechèèq. ³⁷ Keranaaq ku Jenaang pèq mòng bekengrèq.”

³⁸ Kiberlaak ya Maria, “Èñ hambe Tuhan. Ajadiiqleh ma-ma taleh ku èñ bagéyharòq de hèèq uròq.” Telaas ajeh Malikat pen Ki'et ju Maria.

Maria Kisuwèèk ha Elisabet

³⁹ Pèq liiw ju kenjih, Maria gic-gic ki'et nu naneq pekan, kawasan berloot-loot ku da'èrah Yudea. ⁴⁰ Keeq pen ki'et nu deek Zakharia ru ki'òòk salam nu Elisabet. ⁴¹ Masè Elisabet kigerteek salam ju Maria ajeh, kenoon ku kateh iket pen kilòc, ru Elisabet bikuwasaaq ya Kelook Santén, ⁴² laluuq kibeseru, “Abiberkatleh hèèq ju antare di'dic kerdoor! Abiberkatleh kenoon de haperyòòs ajeh! ⁴³ Booqkah èñ adèh ley keneeng Tuhan-ng kisuwèèk ha èñ? ⁴⁴ Keranaaq bilè ngcherngaay salam hèèq, kenoon kateh ket-ng kilòc kibesukaaq. ⁴⁵ Kra'meeqleh hèèq keranaaq hapechayaaq ma de Tuhan Ki'uròq nu hèèq ajeh dòh kijadiiq!”

Engròq Penateh Maria

⁴⁶ Laluuq Maria ki'uròq,

“Sengiiq-ng kipateh ha Tuhan;

⁴⁷ ru nòòs èñ kibesukaaq keranaaq Jenaang, Peselamat èñ,

⁴⁸ keranaaq Keeq Ki'ingat ha èñ, hambe Keeq de hinaaq!

Hunen ley ditehjih, di'dic seng'òòy dòh nay'uròq èñ biberkat,

⁴⁹ keranaaq Jenaang de Maha Kuwasaaq ya Kibeh hal de entooy ha èñ.

Santénleh muh Keeq.

⁵⁰ Kiyayaaq maay de sengòh ha Keeq, ju naneq keturunan nu keturunan de kileeq.

⁵¹ Keeq Kipernèèng Ikuwasaaq ju Itek; Keeq Kipecheréy sinuuy maay de sumbong ru neranchang ennaay Kiperi'rooc.

^c1.33 bangsaaq Israel; Harfiah: Keturunan Yakub.

- ⁵² Keeq Kicherleh rajaaq-rajaaq ju takhta ennaay ru maay de hinaaq Kipe'entooy.
- ⁵³ Keeq Kiperwas seng'òòy de chuwaak ru di'dic hal bernòòr, tapiiq maay kayaaq biper'et ru tek kusong.
- ⁵⁴ Keeq lekat Ki'ingat Iha'noq nu Ihambe maay Israel ru Kitulok ennaay.
- ⁵⁵ Keeq pèq Kisiip Ijenañjiiq nu jenaang raaq hiiq, nu Abraham ru iketurunan ley ditehjuh!”
- ⁵⁶ Maria kigeey ru Elisabet iluniiw lebéh kurang ya niq gechèèq, telaas ajeh kijok nu imadeek.

Yisnòòs Yohanes Pembaptis

⁵⁷ Bilè ya ley masè Elisabet kaha-pri'yòòs, keeq kiperyòòs kenoon keraal. ⁵⁸ Masè di'dic ikekawat ru isedaraaq naygertek ihat bernòòr Tuhan ajeh nu Elisabet, ennaay besukaaq ru keeq.

⁵⁹ Masè umor sangèèt ajeh ya chukop lapan ariiq, ennaay hool nayha-sunat sangèèt ajeh. Ennaay ha òòk imuh Zakharia bagéy muh i'apaq. ⁶⁰ Tapiiq i'amèèq ki'uròq, “Wees! Seboot keeq Yohanes.”

⁶¹ Lалуq ennaay berlaak nu keeq, “Tapiiq pèq mòng numòm pen ju sedaraaq-maraaq hèèq de bermuh bagéy ajeh.” ⁶² Jadiiq naybeh ne'uta nu apaq sangèèt ajeh ha muh ikenoon.

⁶³ Zakharia kisemaañ papat che'nòòt lалуq kichòòt, “Imuh Yohanes.” Di'dic maay kerèq. ⁶⁴ Ku masè ajeh jugaaq, Zakharia ya kibelwal ru kipateh ha Jenaang. ⁶⁵ Lалуq di'dic seng'òòy de mòng ku pajeh naysengòh, ru gah ajeh ley nu di'dic kawasan berloot Yudea. ⁶⁶ Di'dic seng'òòy de cherngaay gah ajeh naysera'ngiiq, “Entah ma sangèèt adèh kaha-jadiiq pigòòy dòh?” Ennaay sera'ngiiq bagéy ajeh keranaaq kuwasaaq Jenaang mòng besamaaq keeq.

Nubuwat Zakharia

⁶⁷ Ya kuwasaaq Kelook Santén, Zakharia, apaq sangèèt ajeh, kibenubuwat,

⁶⁸ “Béyleh hiiq pateh Tuhan,

Jenaang bangsaaq Israel

keranaaq Keeq ya Kitibaaq

Kaha-tulok ru Kaha-terlaas I'umat.

⁶⁹ Ki'òòk hiiq Peselamat de bekuwasaaq, numòm ju keturunan Daud, hambe Keeq,

⁷⁰ Bagéy ajehleh I'engròq ju Tuhan de ennaay perley ya nabi-nabi suchiiq de Kipiléh manah entem,

⁷¹ ‘Keeq dòh Kipeselamat hiiq ju musoh ru ju tek seng'òòy de naygetéq ha hiiq.’

⁷² Keeq Kiyayaaq jenaang raaq hiiq,

ru Ki'ingat jenañjiiq Keeq de suchiiq ajeh.

^{73–74} Keeq Kibesumpah nu Abraham jenaang raaq hiiq,
 ru Kijanjiiq dòh Kipeselamat hiiq ju musoh,
 dè'a pèq hisengòh hiha-sembah Keeq
⁷⁵ ru hijadiiq suchiiq ru pèq hibedosaaq^d
 selamè hisuuy.

⁷⁶ Hèèq, kenoon èñ, dòh biseboot
 nabi Jenaang de Maha Entooy,
 keranaaq hèèq bi'utos chanuuq dè'a hachah nòng ha Tuhan,
⁷⁷ ru dè'a hapasal nu I'umat ennaay dòh bipeselamat
 bilè ya bi'ampon dosaaq ennaay.

^{78–79} Keranaaq Jenaang Kihoq ha hiiq,
 lunaw mat ariiq kisok ju langét nu di'dic seng'òòy
 de sinuuy kateh gengwèèr ru danan,
 ru Keeq dòh Kipimpén hiiq
 nu nòng de damay.”

⁸⁰ Kenoon Zakharia ya gulitaw ru isinuuy rohani pen ya gukuwat. Keeq kigeey ku padak guuron ley imasè kipernèng ileey nu bangsaaq Israel.

Yisnòos Yesus

(*Mat 1.18-25*)

2 ¹ Pèq liiw ju yisnòos Yohanes, Kaisar^e Agustus ku jajahan Romawi ki'òòk printah nu maay pegawéy dè'a di'dic seng'òòy bibanchi. ² Benanchi adèh nèh de imemulaaq bibeh semasè Kirenius kijadiiq ketuwe ku da'èrah Siria. ³ Di'dic seng'òòy nay'et nu pekan masék-masék nayha-daptar diriik.

⁴ Jadiiq ju pekan Nazaret ku da'èrah Galilea, Yusuf ki'et nu pekan Betlehem tempat yisnòos Rajaaq Daud ku da'èrah Yudea. Keeq ki'et majeh keranaaq keeq keturunan Rajaaq Daud. ⁵ Keeq kidaptar idiriik ru Maria itunang de kimakòòq. ⁶ Semasè ubaay ley ku Betlehem leyleh imasè Maria kaha-pri'yòòs. ⁷ Keeq kiperyòòs numòm kenoon keraal, kenoon keeq de sulok. Kibalot sangèèt ajeh ru abat, ru kiperdaq ku da'nèèq cha'naaq binatak keranaaq deek tenumpang ya dic tebeek.

Maay Bejagaaq Biri ru Malikat

⁸ Ku kelèm ajeh mòng memeriip urak maay bejagaaq biri-biri ku padak kawasan ajeh. ⁹ Aleh-aleh mòng numòm malikat kipernèng ileey nu ngaar ennaay, ru chahayaag menggah Tuhan kisok ku ennaay ley ihat naysengòh. ¹⁰ Malikat ajeh ki'uròq nu ennaay, “Aguuq sengòh! Èñ ng'èèn gah bòòr ju Tuhan nu engkeeq ha senukaaq de entooy nu di'dic seng'òòy. ¹¹ Keranaaq ku ariiq adèh, Peselamat engkeeq ya yòòs ku Betlehem,

^d1.75 Pèq hibedosaaq; Harfiah: kebenaran

^e2.1 Kaisar: Sejaq Agustus, rajaaq ataw ketuwe pemerintah Roma bi'òòk imuh Kaisar.

kote Rajaaq Daud. Ileyy ajehleh Kristus^f, Tuhan. ¹² Adèhleh itandaaq ha engkeeq: Dòh engkeeq bakeeq sangèèt ajeh de bibalot ru abat, biperdaq ku da'nèèq cha'naaq binatak.”

¹³ Aleh-aleh je'òòy kumpulan malikat kileeq nayhool ju sergaaq ru naypateh besamaaq ha Jenaang,

¹⁴ “Abipatehleh ha Jenaang ku sergaaq de paléng kemiil!

Ru damayleh manusiyyaq ku bumiiq
de Kipekenan ya Jenaang!”

¹⁵ Telaas malikat-malikat ajeh nayjok nu sergaaq, maay bejagaaq biri ajeh naybelwal rataaq li'naay, “Béy hi'et nu Betlehem hinèèng ma de ya belakuuq bagéy de Kipasal ya Tuhan nu hiiq.”

¹⁶ Jadiiq, ennaay bemagic nay'et, laluuq naybakeeq Maria, Yusuf ru sangèèt ajeh de biperdaq ku da'nèèq cha'naaq binatak.

¹⁷ Bilè maay bejagaaq biri naynèèng sangèèt ajeh, ennaay pasal ha ma de naycherngaay.
¹⁸ Di'dic seng'òòy de gerteek naykerèq ha penasal maay bejagaaq biri ajeh. ¹⁹ Tapiiq Maria kidèèq hal ajeh ku kateh isengiiq ru lekat kiserngiiq. ²⁰ Telaas ajeh, maay bejagaaq biri nayjok sambél naypemegah ru naypateh ha Jenaang, keranaaq di'dic ma de ya naynèèng ru naycherngaay ajeh ihat ya biiq bagéy de kipasal ya malikat.

Yesus Bi'òòk Imuh

²¹ Ya chukop lapan ariiq i'umor, sangèèt ajeh baha-sunat. Keeq bi'òòk Imuh Yesus, muh de ya ki'òòk ya malikat ha Keeq masè Ikeneeng pè'sék kimakòòq.

Yesus Bi'èèn nu Deek Jenaang

²²⁻²³ Telaas ya dic timpoh penyuchiyan de bi'òòk ya hukom Tawrat Musa, Yusuf ru Maria bay'èèn senangèèt Yesus nu Yerusalem. Ubaay haserah Keeq nu Tuhan bagéy mòng bichòòt ku kateh hukom Tuhan, “Di'dic kenoon keraal de sulok^g biserah ha Tuhan.” ²⁴ Ru ubaay ha'òòk korban bagéy de bi'òòr ya Tuhan, “Nukelamin takkukor ataw naar ikor kenoon chèp merpati.”

²⁵ Ku ariiq ajeh, mòng nu'urak keraal ku Yerusalem imuh Simeon. Keeq seng'òòy de benar ru isinuuy pen kijooy ha engròq Jenaang. Keeq kipòòc tenibaaq Peselamat ha maay Israel. Kelook Santén mòng ku keeq. ²⁶ Keeq bi'òòk panèy ya Kelook Santén, keeq dòh pèq kidat sebelum keeq kinèèng Kristus de bijanjiiq ya Tuhan. ²⁷ Ya penimpén Kelook Santén, Simeon kimuuc ku Deek Jenaang. Ku masè ajeh, Yusuf ru Maria bay'èèn senangèèt Yesus dè'a baybeh ma de kitetap ya hukom Tawrat. ²⁸ Simeon kicheduup sangèèt ajeh, laluuq keeq pen kipateh ha Jenaang. Ki'uròq,

²⁹⁻³⁰ “Tuhan, ya Jen perley jenañjiiq Jen.

Hunen hambe Jen adèh buléh kidat ru aman,
keranaaq ru mat li'èñ ya ngnèèng

^f2.11 Atawpen ‘Mesias.’ Kristus mòngleh engròq Yunani ru Mesias engròq Ibrani. Naar-naar imaksot ‘Seng'òòy de bi'urapi.’

^g2.23 kenoon keraal de sulok; Harfiah: Kenoon keraal de pertame kibukaaq deeng kenoon i'amèèq.

Peselamat de ya Jen utos.

³¹ Ya Jen seryap Peselamat adèh ha di'dic bangsaaq.

³² Keeq ajeh bagéy chahayaqaq de kisok nòong nu bangsaaq-bangsaaq kileeq, ru Kijadiiq menggah ha umat Jen, Israel.”

³³ Keneeng-meneeq sangèet ajeh baykerèq ha hal de bi'uròq ha sangèet ajeh. ³⁴ Lалуq Simeon kiberkat ubaay langsung ki'uròq nu Maria, amèeq sangèet ajeh, “Sangèet adèh ya bipiléh ya Jenaang ha pebinasaaq ru ha peselamat jeng'òòy seng'òòy Israel. Keeq dòh Kijadiiq tandaaq ju Tuhan haperingat seng'òòy ha senalah ennaay. Tapiiq ennaay dòh naygetéq ha Keeq. ³⁵ Ya keranaaq ajeh, penikér kateh sengiiq ennaay biperlaw. Tapiiq sengiiq hèeq dòh sedéh bagéy bichòk ya pedang.”

³⁶ Ku sariiq ajeh, Hana kihool. Keeq numòm nabi kerdoor, kenoon Fanuel ju keturunan Asyer. Keeq ya engraaq. Kibegengsiir ya tujuh tahot ³⁷ ru kibaluq i'umor ya ley lapan puloh empat tahot. Keeq pèq kideeq Deek Jenaang. Kelèm yah kisémbahyang ju do'a ru puwasè.^h ³⁸ Keeq pen kibesyukor nu Jenaang. Ki'uròq ha hal sangèet ajeh nu di'dic seng'òòy de pimpòc imasè Jenaang Kiterlaas Yerusalem.

Je'nok nu Nazaret

³⁹ Telaas Yusuf ru Maria bayperdic di'dic hal de bitetap ya Hukom Jenaang, ubaay jok nu Nazaret, kampok ubaay ku Galilea. ⁴⁰ Sangèet ajeh ya gura'naaq, ya gukuwat, mòng cherendék ru bipekenan ya Jenaang.

Yesus ku Deek Jenaang

⁴¹ Tiyap tahot keneeng-meneeq Yesus bay'et nu Yerusalem bayha-berayaaq Paskahⁱ. ⁴² Bilè umor Yesus ya duwè blas tahot, bagéy biyasaq, ennaay haberayaaq ku Yerusalem^j. ⁴³ Apebilè Paskah ajeh ya dic, ennaay jok tapiiq Yesus lekat mòng ku Yerusalem. Ikeneeng-meneeq pèq baypanèy. ⁴⁴ Ubaay serngiiq Keeq mòng besamaaq ru seng'òòy jeng'òòy ku kateh che'niip ajeh. Telaas naneq ariiq ubaay chiip, ubaay pen baykèeq ha Keeq engkap pitaq ru kekawat. ⁴⁵ Tapiiq pèq baybakeeq Yesus laluuq baylòos nu Yerusalem bayha-kèeq ha Yesus. ⁴⁶ Telaas niq ariiq ubaay kèeq, baybakeeq Keeq ku Deek Jenaang. Keeq Kigeey ku sema'deeq maay guru-guru agame ru Kicherngaay laluuq Kibeso'al-jawap ru ennaay. ⁴⁷ Di'dic seng'òòy de cheringaay ha Keeq ihat naykerèq ha Icherendék ru Ijenawap. ⁴⁸ Semasè Ikeneeng-meneeq baynèeng ha Keeq, bayhيران. Lалуq Ikeneeng ki'uròq nu Keeq, “Beey, yama habeh jaar bagéy adèh? Jaar chemas jarkèeq ha Hèeq.”

⁴⁹ Kiberlaak nu ubaay, “Yamaleh jen kèeq ha Èñ? Pèq jen panèyka Èñ sepatot mòng ku Deek Apaq Èñ?” ⁵⁰ Tapiiq ubaay pèq bayretiiq ma maksot jenawap Yesus.

^h2.37 Hunen i'umor lapan puloh empat tahot; ataw kijadiiq baluuq selamè lapan puloh empat tahot.

ⁱ2.41 Paskah: Ariiq rayaaq ne'ingat ha terenglaas bangsaaq Ibrani ju bipehambe ku Mesir.

^j2.42 Keluaran 12:13, 21-28

⁵¹ Lалуq Keeq Kijok ru Ikeneeng-meneeq nu Nazaret, ru Kijooy engròq ubaay. Di'dic hal ajeh Ikeneeng kidèèq kateh isengiiq. ⁵² Yesus ya gulitaaw ru cherdék, ru bihoq ya Jenaang ru di'dic seng'òòy.

Hal Yohanes Pembaptis

(*Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8; Yoh 1.19-28*)

3 ¹ Ku masè printah Kaisar Tiberius tahot kelimè blas, Pontius Pilatus kijadiiq ketuwe ku Yudea; Herodes Antipas kimemerintah ku Galilea; Filipus, tenèq-menang Herodes, kimemerintah da'èrah Iturea ru Trakhonitis; ru Lisaniyas kimemerintah ku Abilene. ² Ku masè ajeh, Hanas ru Kayafas ubaay adèhleh Imam Agong. Ariiq ajehleh Jenaang Ki'uròq nu Yohanes, kenoon Zakharia, ku padak guro. ³ Lалуq Yohanes pen ki'et nu belòòq-belòòq taleh ku di'dic kawasan batak ariiq Yordan ru kiperley gah ju Jenaang, “Betobatleh ru bibaptisleh dè'a Tuhan Ki'ampon dosaaq engkeeq.”

⁴ Bagéyharòq de bichòòt ku kateh kitab nabi Yesaya^k,

“Mòng numòm kipergah ku padak guro, ‘Seryapleh nòng ha Tuhan, tergaqleh nòng ha Keeq!

⁵ Tiyap-tiyap wòk loot hòòtleh bikop, tiyap-tiyap loot entooy ru loot machòòt biperataaq.

Nòng de berkuna-kuna hòòtleh bitergaq, ru nòng de cheleh huuc biperataaq.

⁶ Di'dic seng'òòy ku duniyaaq dòh naynèng Jenaang Kipeselamat ha manusiyaaq.’ ”

⁷ Lалуq Yohanes ki'uròq nu seng'òòy jeng'òòy de nayhòòt bibaptis ya keeq, “Engkeeq seng'òòy jehat bagéy tijiiq de bebisaaq! Booqka de peringat engkeeq dè'a engkeekar ju murkaa de kihool pigòòy dòh? ⁸ Behleh hal-hal de bòòr ru pernèngleh ya engkeeq betobat ju dosaaq! Wees aguuq belwal nu sengiiq li'engkeeq, ‘Abraham jenaang raaq jiiq.’ Apanèyleh, Jenaang buléh Kibeh batuuq-batuuq adèh pen keturunan Abraham! ⁹ Nèngleh, kapaq ya bisediyaaq ku ire'iis jehuuq. Tiyap-tiyap jehuuq de pèq mòng ipelèèq de bòòr dòh bigiiq lалуq bipéc nu òòs.”

¹⁰ Lалуq seng'òòy jeng'òòy naytanyaaq nu Yohanes, “Maka de patot jibeh?”

¹¹ Kiberlaak nu ennaay, “Seng'òòy de mòng naar hengléy bajuuq, hòòtleh ki'òòk nuhengléy bajuuq nu numòm de walah ibajuuq, ru seng'òòy de mòng icha'naaq hòòtleh kibemagèq.”

¹² Memeriip urak pengutép chukéy pen nayhool ru naysemaañ abibaptis. Ennaay tanyaay nu keeq, “Guru, maka de patot jibeh?” ¹³ Keeq kiberlaak, “Wees aguuq semaañ chukéy lebéh ju ma de ya bitetap.”

¹⁴ Aska-aska jugaaq naybetanyaaq nu keeq, “Bagéyharòq ku jiiq? Maka de patot jibeh?” Kiberlaak, “Wees aguuq semaañ duwét ju booq-booq pen, ru wees aguuq rampas duwét ru tenudoh palsu. Puwas sengiiq talehleh ha kennem engkeeq!”

¹⁵ Ku masè ajeh, keranaaq seng'òòy jeng'òòy ya liiw nayharap ru naypòòc ha Kristus, ennaay betanyaaq ku sengiiq li'naay, Yohanes adèhka Mesias de naygupòòc. ¹⁶ Yohanes

^k3.4 Yesaya: Keeq mòngleh de pertame ju engkap di'dic nabi entooy.

2.52: 1 Sam 2.26; Ams 3.4   3.4-6: Yes 40.3-5   3.7: Mat 12.34, 23.33   3.8: Yoh 8.33

3.9: Mat 7.19   3.12: Luk 7.29

ki'uròq nu ennaay, “Èñ ngbaptis engkeeq ru teew, tapiiq dòh hool numòm de lebéh bekuwasaq ju èñ. Ngha-tek Ichook kasot pen pèq layaq. Keeqleh dòh Kibaptis engkeeq kateh Kelook Santén ru òòs. ¹⁷ Jempiir ya mòng ku Itek Kaha-geep gandom. Keeq Kigeep gandom ley chuchiiq ru Kikumpol ku kateh Ilumbong, tapiiq sekaap dòh bitòòt kateh òòs de pèq buléh biperlet.”

¹⁸ Bagéy ajehleh Yohanes kiperley gah bòòr kinasihah seng'òòy ru bebagéy-bagéy chare. ¹⁹ Tapiiq rajaaq Herodes Antipas bitegor ya Yohanes ha hal ije'nek ru Herodias, kenah imenang, ru di'dic jenghat kileeq de ya kibeh. ²⁰ Herodes kibeh niic ijenenghat ley keeq kipermuuc Yohanes ku kateh jél.

Yesus Bibaptis

(Mat 3.13-17; Mrk 1.9-11)

²¹ Bilè di'dic seng'òòy bibaptis, Yesus pen bibaptis. Semasè Keeq Kibedo'a, langét bibukaaq, ²² ru Kelook Santén Kicheleh kateh rupaaq chèp merpati ku kemiil Keeq. Lалуq mòng suwaraaq kihool ju sergaaq, “Hèèqleh Kenoon-Èñ de paléng Nghoq, nu Hèèqleh Ngpekenan.”

Senaréy Muh Jenaang Raaq Yesus

(Mat 1.1-17)

²³ Yesus Kimulaaq Ipelayanan semasè Iumor lebéh kurang tigè puloh tahot. Maay jeng'òòy nayserngiiq Yesus adèh kenoon Yusuf. Yusuf adèh kenoon Eli, ²⁴ Eli adèh kenoon Matat, Matat adèh kenoon Lewi, Lewi adèh kenoon Malkhi, Malkhi adèh kenoon Yanai, Yanai adèh kenoon Yusuf, ²⁵ Yusuf adèh kenoon Matica, Matica adèh kenoon Amos, Amos adèh kenoon Nahum, Nahum adèh kenoon Hesli, Hesli adèh kenoon Nagai, ²⁶ Nagai adèh kenoon Maat, Maat adèh kenoon Matica, Matica adèh kenoon Simeï, Simeï adèh kenoon Yosekh, Yosekh adèh kenoon Yoda, ²⁷ Yoda adèh kenoon Yohanan, Yohanan adèh kenoon Resa, Resa adèh kenoon Zerubabel, Zerubabel adèh kenoon Sealtiel, Sealtiel adèh kenoon Neri, ²⁸ Neri adèh kenoon Malkhi, Malkhi adèh kenoon Adi, Adi adèh kenoon Kosam, Kosam adèh kenoon Elmadam, Elmadam adèh kenoon Er, ²⁹ Er adèh kenoon Yesua, Yesua adèh kenoon Eliezer, Eliezer adèh kenoon Yorim, Yorim adèh kenoon Matat, Matat adèh kenoon Lewi, ³⁰ Lewi adèh kenoon Simeon, Simeon adèh kenoon Yehuda, Yehuda adèh kenoon Yusuf, Yusuf adèh kenoon Yonam, Yonam adèh kenoon Eliakim, ³¹ Eliakim adèh kenoon Melea, Melea adèh kenoon Mina, Mina adèh kenoon Matata, Matata adèh kenoon Natan, Natan adèh kenoon Daud, ³² Daud adèh kenoon Isai, Isai adèh kenoon Obed, Obed adèh kenoon Boas, Boas adèh kenoon Salmon, Salmon adèh kenoon Nahason, ³³ Nahason adèh kenoon Aminadab, Aminadab adèh kenoon Admin, Admin adèh kenoon Arni, Arni adèh kenoon Hezron, Hezron adèh kenoon Peres, Peres adèh kenoon Yehuda, ³⁴ Yehuda adèh kenoon Yakub, Yakub adèh kenoon Ishak, Ishak adèh kenoon Abraham, Abraham adèh kenoon Terah, Terah adèh kenoon Nahor, ³⁵ Nahor adèh kenoon Serug, Serug adèh kenoon Rehu, Rehu adèh kenoon Peleg, Peleg adèh kenoon Eber, Eber adèh kenoon Selah, ³⁶ Selah adèh

kenoon Kenan, Kenan adèh kenoon Arpaksad, Arpaksad adèh kenoon Sem, Sem adèh kenoon Nuh, Nuh adèh kenoon Lamekh, ³⁷ Lamekh adèh kenoon Metuselah, Metuselah adèh kenoon Henokh, Henokh adèh kenoon Yared, Yared adèh kenoon Mahalaleel, Mahalaleel adèh kenoon Kenan, ³⁸ Kenan adèh kenoon Enos, Enos adèh kenoon Set, Set adèh kenoon Adam, ru Adam adèh kenoon Jenaang.

Iblis Kichubaaq ha Yesus ku Padak Guron

(Mat 4.1-11; Mrk 1.12-13)

4 ¹ Yesus Kijok ju batak ariiq Yordan bikuwasaaq ya Kelook Santén. Kelook Santén Kipimpén Keeq ku padak guron. ² Ku pajeh selamè empat puloh ariiq Keeq bichubaaq ya Iblis. Ma-ma pen pèq Kichaaq ley ku Ipenyudah puwasè ajeh Kichuwaak.

³ Lалуq Iblis ki'uròq nu Keeq, “Hèèq Kenoon Jenaang. Òòrleh batuq adèh dè'a kijadiiq ruti!”

⁴ Yesus Kiberlaak, “Ku kateh Kitab Suci mòng bichòòt, ‘Manusiyaq kisuuy pèq ju ruti taleh.’ ”

⁵ Lалуq Iblis ki'èèn Yesus nu tempat de suwiik, ru nukembèr mat kipernèng nu Keeq di'dic keraja'an ku duniyaaq. ⁶ Iblis ki'uròq nu Yesus. “Èñ dòh ng'òòk di'dic kuwasaaq ru imengguh adèh nu Hèèq. Di'dic adèh ya bi'òòk nu èñ. Èñ pen mòng haq ngha-òòk nu booq-booq taleh de ngsukaaq. ⁷ Di'dic adèh dòh kijadiiq haq Hèèq, amen Hèèq sujot ha èñ.”

⁸ Tapiiq Yesus Kiberlaak, “Ku kateh Kitab Suci mòng bichòòt, ‘Sujotleh ha Tuhan, Jenaang hèèq, ru layanleh Keeq taleh!’ ”

⁹ Lалуq Iblis ki'èèn Yesus nu Yerusalem ru kidèèq Keeq ku kemiil mòl Deek Jenaang. Ki'uròq nu Keeq, “Amen hèèq Kenoon Jenaang, taawleh nu keròòp, ¹⁰ keranaaq mòng bichòòt ku kateh Kitab Suci, ‘Jenaang dòh Ki'òòr Imalikat-malikat dè'a naylindok Hèèq, ¹¹ ru dòh naysamot Hèèq ru tek ennaay dè'a jok Hèèq pen pèq kikenaaq ya batuq.’ ”

¹² Yesus Kiberlaak, “Ku kateh Kitab Suci mòng bichòòt, ‘Aguuq chubaaq Tuhan, Jenaang Hèèq.’ ”

¹³ Telaas Iblis kichubaaq Yesus ru bebagéy chare, keeq kideeq Yesus ru kipòòc ariiq de bòòr.

Yesus Kimulaaq Ikerjaq ku Galilea

(Mat 4.12-17; Mrk 1.14-15)

¹⁴ Yesus Kijok nu da'èrah Galilea ru kuwasaaq Kelook Santén bisertaaq Keeq. Gah ha hal Yesus bipasal ku di'dic da'èrah ajeh. ¹⁵ Yesus Kibe'ajar ku deek sembahyang ru Keeq bipateh ya di'dic seng'òòy.

Yesus Binyèq ku Nazaret

(*Mat 13.53-58; Mrk 6.1-6*)

¹⁶ Yesus Kijok niic nu Nazaret, tempat Kira'naaq. Ku ariiq Sabat, Yesus Kimuuc nu deek sembahyang bagéy biyasaq ru Kijiñjek Kaha-bachaaq Kitab Suci. ¹⁷ Teros bi'òòk kitab nabi Yesaya, Yesus Kibukaaq kitab ajeh, Kibakeeq ayat adèh ru Kibachaaq,

¹⁸⁻¹⁹ “Kuwasaaq Kelook Tuhan mòng ku èñ,
keranaaq Tuhan ya Kilantéq èñ òòr pergah
gah bòòr nu maay hajap.

Keeq Ki'utos èñ Kaha-òòk panèy
nu maay de bichap abiterlaas,
nu maay de butaaq akibakeeq,
Kaha-terlaas maay de bitindas,
ru òòr pasal ha imasè ya
ley Tuhan Kaha-peselamat I'umat.”

²⁰ Telaas Kibachaaq kitab ajeh, Yesus pen Kigulong ru Kiperjok kitab ajeh nu pekerjaq deek sembahyang ru Kigeey¹. Di'dic maay ku deek sembahyang ajeh naynèèng nu Keeq.

²¹ Yesus pen mulaaq Ki'uròq nu maay jeng'òòy, “Ku ariiq adèh, di'dic che'nòòt ku kateh kitab ajeh ya tejadiiq masè engkeeq cherngaay.”

²² Seng'òòy de cheringaay naypateh ha Keeq. Bengwal de Kiperley ju l'empaak ajeh ihat bòòr ley naykagom. Ennaay uròq, “Pèqka Keeq adèh kenoon Yusuf?”

²³ Jadiiq Yesus Ki'uròq, “Ya tentuq dòh engkeeq uròq pepatah adèh nu Èñ, ‘Dòkter, perbòòrleh diriiq Lihèèq.’ Engkeeq uròq jugaaq, ‘Bagéy de jicherngaay di'dic hal ma de ya Habeh ku Kapernaum, behleh di'dic ajeh ku kampok Lihèèq jugaaq.’ ” ²⁴ Yesus

Ki'uròq niic, “Ingatleh, pèq mòng numòm nabi bisanut ya seng'òòy ku kampok ileey.

²⁵ Cherngaayleh engròq Èñ adèh. Ku jaman Nabi Elia, mòng musém he'nooc ya niq tahot setengah iluniiw ley belakuuq chengwaak de ihat teroq ku lengriiq Israel. Ku masè ajeh, mòng je'òòy kerdoor baluuq. ²⁶ Tapiiq Jenaang pèq Ki'utos Elia et nu di'dic kerdoor baluuq. Elia bi'òòr et nu numòm kerdoor baluuq de kigeey ku kote Sarfat ku da'èrah Sidon. ²⁷ Bagéy ajeh jugaaq, ku jaman Nabi Elisa, jeng'òòy seng'òòy de benya'niiq kuste ku lengriiq Israel. Tapiiq, pèq mòng numòm pen de biperbòòr kechuwaliiq Naaman, seng'òòy Siria ajeh.”

²⁸ Di'dic seng'òòy ku kateh deek sembahyang ajeh ihat naybel'al bilè naycherngaay ha hal ajeh. ²⁹ Lалуq ennaay kos ru ennaay saheer Yesus nu luwar kote Nazaret. Kote ajeh bibeh ku kemiil loot, ru ennaay èèn Keeq nu tumpok loot nayha-julat Yesus nu kateh teraap. ³⁰ Tapiiq Yesus teros Kichiip ku engkap maay jeng'òòy langsung Ki'et ju kenjeh.

¹4.20 Kigigeey: Ku jaman ajeh maay Yahudi amen nayha-be'ajar naygigeey.

Seng'òòy de Bisangrok ya Nyaniiq

(Mrk 1.21-28)

³¹ Lалуuq Yesus Ki'et nu Kapernaum, kote ku Galilea. Keeq Kibe'ajar seng'òòy ku ariiq Sabat. ³² Di'dic li'naay nayrasaaq kagom, keranaaq ne'ajar Yesus bekuwasaaq. ³³ Ku kateh deek sembahyang ajeh mòng numòm seng'òòy bisangrok ya nyaniiq. Keeq kiwiik ru suwaraaq de kuwat ru ki'uròq, ³⁴ “Héy, Yesus! Hèèq maay Nazaret, Hèèq ma habeh nu jiiq? Hèèq haperdat jiiq ka? Ngpanèy Hèèq adèh booq. Hèèq maay suchiiq de Kikirép ya Jenaang.”

³⁵ Tapiiq Yesus Kiprintah, “Kra'diiq! Hool ju seng'òòy adèh!” Telaas ajeh, nyaniiq teros kiberkòl seng'òòy ajeh ku ngaar maay jeng'òòy ru teros kihool, tapiiq berook seng'òòy ajeh pèq ma-ma.

³⁶ Maay jeng'òòy nayhiran ru naybelwal rataaq li'naay, “Ihat bekuwasaaq Ibengwal adèh! Bilè Kiprintah, nyaniiq-nyaniiq ajeh pen nayhool!” ³⁷ Ju kote Kapernaum, gah Yesus adèh biperley nu jap-jap tempat de reeq.

Yesus Kiperbòòr Jenaq Simon Petrus ru Seng'òòy Jeng'òòy

(Mat 8.14-17; Mrk 1.29-34)

³⁸ Lалуuq, Yesus Kihool ju deek sembahyang teros Ki'et nu deek Simon. Ijenaq tengah kinyiiq bengkèèt, jadiiq seng'òòy jeng'òòy ku pajeh naysemaan tenulok ju Yesus. ³⁹ Yesus Kiterbuuq nu keeq de nyiiq ajeh ru Kiprintah nya'niiq bengkèèt hool ju keeq. Nya'niiq ajeh pen ti'tòq, ru ku sariiq ajeh kikos, kilayan ha maay jeng'òòy de mòng pajeh.

⁴⁰ I'ariiq mereeq kaha-duuy, seng'òòy jeng'òòy nay'èèn maay nyiiq de bebagéy nya'niiq nu Yesus. Yesus Kidèèq Itek ku kemiil jap-jap li'naay ru Kiperbòòr maay de nyiiq. ⁴¹ Nyaniiq-nyaniiq nayhool ju seng'òòy jeng'òòy ru naykaraaw, “Jenleh Kenoon Jenaang!”

Tapiiq, ihat Ikengras Yesus Kigèèt ha nyaniiq-nyaniiq ajeh aguuq uròq bagéy ajeh, keranaaq naypanèy Keeqleh Kristus.

Yesus Kibe'ajar ku Kote-kote Kileeq

(Mrk 1.35-39)

⁴² Bilè mat ariiq ya mereeq kaha-hool, Yesus Kihool ju kote ajeh ru teros Ki'et nu tempat de sengèq. Maay jeng'òòy naykèèq ha Keeq. Bilè ya ennaay buruuq Keeq, naysemaan dè'a pèq Kideeq ennaay. ⁴³ Tapiiq Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Ku kote-kote kileeq jugaaq hòòt Ngperley ha hal gah bòòr keraja'an Jenaang, keranaaq Èñ bi'utos beh kerjaq adèh.”

⁴⁴ Lалуuq Keeq Kiperley gah bòòr ku kateh memeriip deek sembahyang ku Yudea^m.

^m4.44 ‘Yudea’ kimaksot ku pajeh di'dic tempat ku lengriiq Israel.

Imurép Pertame de Kipiléh ya Yesus

(Mat 4.18-22; Mrk 1.16-20)

5¹ Ku naneq ariiq, Yesus tengah Kijiñjek ku bèèk teew Taséq Genesaret, ru seng'òòy jeng'òòy naybeta'kuuq nayha-cherngaay engròq Jenaang. ² Yesus Kibakeeq mòng naar perahuuq ku bèèk pantéy, tapiiq maay bejalaaq kaaq ya nayhool ju perahuuq ajeh ru tengah naysuuc jalaaq. ³ Ju naar perahuuq ajeh, Yesus Kitebòt naneq perahuuq, haq Simon Petrus. Lалуuq Ki'òòr Simon tulaq perahuuq ajeh nyaaq gèq ju bèèk pantéy. Yesus Kigeey ku perahuuq ajeh, langsung Kibe'ajar nu seng'òòy jeng'òòy.

⁴ Telaas Kibe'ajar, Yesus Ki'uròq nu Simon, “Kayohleh perahuuq hèèq nu tempat de jereeq ru jalaaqleh kaaq ku pajeh.”

⁵ Simon kiberlaak, “Guru, ya nukenglèm jijalaaq, tapiiq mahentòq de jikep. Tapiiq ya Jen òòr, pèq maleh, èñ ngjalaaq niic.” ⁶ Bilè ennaay jalaaq, naykep je'òòy kaaq ley ijalaaq kaha-beteec. ⁷ Keranaaq ajeh naysemaan tulok ju kekawat ku perahuuq kileeq. Rimnaar perahuuq ajeh tebeek ya kaaq ley kaha-karap.

⁸ Bilè Simon Petrus kinèng ma de ya belakuuq ajeh, keeq kibelutot ku ngaar Yesus ru ki'uròq, “Tuhan, deeqleh Jen ju ngaar èñ, keranaaq èñ bedosaaq.”

⁹ Simon ki'uròq bagéy ajeh keranaaq keeq ru seng'òòy de mòng ku pajeh ihat naykerèq ha jeneng'òòy kaaq de ya naykep. ¹⁰ Bagéy ajeh jugaaq nu ikawat de kera'jaq samaaq Yakobus ru Yohanes. Ubaay ajeh kenoon Zebedeus. Yesus Ki'uròq nu Simon, “Aguuq sengòh! Ju hunen, hèèq dòh hajadiiq maay bejalaaq seng'òòy dè'a di'dic seng'òòy nayjadiiq murép Èñ.”

¹¹ Ennaay saheer perahuuq ajeh nu bèèk pantéy ru naywees di'dic hal, ru nayjooy Yesus.

Yesus Kiperbòòr Nya'niiq Kuste de Besengòh

(Mat 8.1-4; Mrk 1.40-45)

¹² Ku naneq ariiq Yesus mòng ku naneq kote. Ku pajeh mòng numòm keraal iberook tebeek ya nya'niiq kuste de besengòh. Bilè kibakeeq Yesus, teros kisujot ku ngaar Yesus ru kisemaan, “Tuwan, amen Jen hòt, Jen buléh Jenperbòòr èñ.”ⁿ

¹³ Yesus Ki'uluur Itek ru Kipeep keeq, lалуuq Ki'uròq, “Èñ Nghòt. Abòòrleh hèèq!” Ku sariiq jijeh nya'niiq ajeh ya kibòòr. ¹⁴ Lалуuq Yesus Ki'òòr nu keeq ajeh, “Aguuq pasal hal adèh nu booq-booq pen. Et terbuuq nu imam dè'a kiperiksaaq hèèq. Lалуuq hòt ha'òòk korban bagéy de ki'òòr ya Hukom Musa, hapernèng lihèèq ya habòòr nu seng'òòy.”

¹⁵ Tapiiq gah Yesus ya ley nu belòòq-belòòq taleh ru jeng'òòy seng'òòy nayterbuuq nu Keeq, nayha-cherngaay Ine'ajar ru aKiperbòòr nya'niiq ennaay. ¹⁶ Tapiiq Yesus mòng jugaaq Ki'et nu tempat de sengèq ru Kibedo'a.

ⁿ5.12 Jenperbòòr èñ: Amen hijooy ne'ator agame Yahudi, nya'niiq adèh kibe iseniksaaq pèq layaq kisembah Jenaang ku tempat sembahyang.

Yesus Kiperbòòr Numòm Seng'òòy Lumpoh

(*Mat 9.1-8; Mrk 2.1-12*)

¹⁷ Ku naneq ariiq semasè Yesus Kibe'ajar ku padeek, memeriip urak maay Farisi ru guru Tawrat pen naygeey ku pajeh. Ennaay ajeh nayhool ju di'dic kote ku da'èrah Galilea ru Yudea, ru ju kote Yerusalem. Kuwasaaq Jenaang mòng ku Yesus ha prembòòr maay nyiiq. ¹⁸ Ku masè ajeh, memeriip urak seng'òòy nay'èèn numòm seng'òòy lumpoh de kidaq ku kemiil cheruuq. Ennaay kre'wat nayha-èèn keeq nu kateh deek ru nayha-dèèq keeq ku ngaar Yesus. ¹⁹ Tapiiq ihat jeng'òòy seng'òòy ku pajeh, pèq buléh nay'èèn muuc. Keranaaq ajeh, ennaay perhuuc nu kemiil pelook. Ennaay terloh pelook ajeh, ru naycherleh keeq ru icheruuq engkap maay jeng'òòy ku ngaar Yesus. ²⁰ Bilè Yesus Kinèèng ha iman ennaay, Yesus Ki'uròq nu seng'òòy lumpoh ajeh, “Beey, dosaaq hèèq ya bi'ampon.”

²¹ Tapiiq guru-guru Tawrat ru maay Farisi pajeh mulaaq nayserngiiq, “Booqka seng'òòy adèh? Kihinaaq ha Jenaang! Pèq numòm pen buléh ki'ampon dosaaq kechuwaliiq Jenaang sendiriiq!”

²² Yesus Kipanèy ma de nayserngiiq. Jadiiq Yesus Kiberlaak, “Yama engkeeq serngiiq ku kateh sengiiq li'engkeeq bagéy ajeh? ²³ Engròq belòòqka de lebéh senang, ‘Dosaaq hèèq ya bi'ampon?’ ataw ‘Kosleh ru chiip?’ ²⁴ Tapiiq dòh Ngpernèèng ibuktiiq nu engkeeq, Kenoon Manusiyaaq bekuwasaaq Ki'ampon dosaaq ku bumiiq adèh.” Lалуq Yesus Ki'uròq nu seng'òòy de lumpoh, “Èñ Ng'uròq nu hèèq, kosleh, tarék cheruuq hèèq, ru et jok!”

²⁵ Sariiq ajeh, seng'òòy de lumpoh ajeh pen kikos ku ngaar maay jeng'òòy, kitarék icheruuq kaha-jok nu imadeek sambél kipateh ha Jenaang. ²⁶ Maay jeng'òòy pen naykagom lалуq naypateh ha Jenaang. Ennaay uròq, “Jiiq ya jinèèng ha pekaraaq de entooy ku yah adèh!”

Yesus Kichereek Lewi

(*Mat 9.9-13; Mrk 2.13-17*)

²⁷ Telaas ju kenjeh, Yesus Kihool ru Kibakeeq numòm pengutép chukéy, imuh Lewi. Tengah kigigeey ku tempat kenutép chukéy, Yesus Ki'uròq nu keeq, “Béy jooy Èñ.”

²⁸ Lewi kikos teros kijooy Yesus. Kiwees ma-ma pen.

²⁹ Lалуq Lewi kibeh kenuriiq entooy ku ideek ha Yesus. Ku pajeh mòng je'òòy pengutép chukéy ru seng'òòy kileeq de tengah naycha'chaaq samaaq. ³⁰ Maay Farisi ru guru-guru Tawrat nayle'uñ nu murép Yesus. Nay'uròq, “Yama engkeeq chaaq ru engkeeq ngòòt samaaq pengutép chukéy ru seng'òòy bedosaaq?”

³¹ Yesus Kiberlaak, “Seng'òòy sihat pèq payah ha dòkter, hat maay nyiiq taleh. ³² Èñ Ngtibaaq pèq Ngha-chereek seng'òòy de naypateh diriik li'naay bòòr, tapiiq nu seng'òòy bedosaaq dè'a naybetobat.”

Tenanyaaq ku Hal Puwasè

(*Mat 9.14-17; Mrk 2.18-22*)

³³ Maay Farisi ru guru-guru Tawrat ajeh nay'uròq nu Yesus, “Murép Yohanes bekaliq-kaliq naybepuwasè ru naybedo'a. Bagéy ajeh jugaaq nu murép maay Farisi. Tapiiq murép Hèèq selaluuq naycha'chaaq ru naynge'ngòt!”

³⁴ Kiberlaak ya Yesus, “Buléhka engkeeq òòr tenglòh kibepuwasè ku ariiq je'nek selagi pengantén keraal mòng besamaaq ru ennaay? Tentuuq tòqkan?” ³⁵ Tapiiq dòh ya ley imasè pengantén keraal ajeh birampas ju ennaay. Ku masè ajehleh, ennaay dòh naybepuwasè.”

³⁶ Yesus jugaaq Kicheritè kenglèèr^o adèh nu ennaay, “Pèq mòng seng'òòy pen de kikòt nucherbèr jupadè le'nòk paay laluuq kitampal ku le'nòk manah. Amen kibeh bagéy ajeh, keeq dòh kiperusaq le'nòk paay ajeh. Lagi pen tenampal ajeh pèq kenaq ju le'nòk manah.

³⁷ Bagéy ajeh jugaaq, pèq mòng seng'òòy pen de kikòh teew anggor paay de beel ku kateh bekas geteeq manah. Amen kibeh bagéy ajeh, teew anggor ajeh dòh kicher'eh bekas ajeh. Teew anggor ajeh dòh saruuq, ru ibekas pen rusaq. ³⁸ Teew anggor paay hòt bikòh ku kateh bekas geteeq paay! ³⁹ Seng'òòy de ya kigungòt teew anggor manah pèq kaha-ngòt teew anggor paay, keranaaq kirasaq, “Teew anggor manah ihat bòòr.””

Tenanyaaq ha Ariiq Sabat

(*Mat 12.1-8; Mrk 2.23-28*)

6¹ Ku naneq ariiq Sabat, tengah Yesus Kilaluuq ku selaay gandom, Imurép naylèh gèq mat gandom ru naygerséc ku tek laluuq naychaaq. ² Ku pajeh mòng memeriip urak maay Farisi de nay'uròq, “Yama engkeeq beh kerjaq de bigèet ku ariiq Sabat?”

³ Laluuq Yesus Kiberlaak nu ennaay, “Pèq engkeeq bachaaqka ma de kibeh ya Daud masè keeq ru i'anaq buwah naychuwaak?” ⁴ Keeq kimuuc nu kateh Kèmah Jenaang, ru bi'òòk ruti ya imam de ya bisembah nu Jenaang, laluuq kichaaq. Telaas ajeh, ki'òòk ruti ajeh jugaaq nu i'anaq buwah. Tapiiq amen hijooy ha Hukum Tawrat, booq-booq pen pèq buléh bichaaq ruti ajeh kechuwaliiq maay imam.”

⁵ Laluuq Yesus Kijerlas nu ennaay, “Kenoon Manusiyyaq Ileyleh Tuhan ku ariiq Sabat.”

Yesus Kiperbòòr Numòm de Lumpoh ku Ariiq Sabat

(*Mat 12.9-14; Mrk 3.1-6*)

⁶ Ku ariiq Sabat de kileeq, Yesus Kimuuc ku deek sembahyang ru Kibe'ajar. Ku pajeh mòng numòm seng'òòy itek kentòp ya lumpoh. ⁷ Memeriip urak guru Tawrat ru maay Farisi tengah naykèèq ha senalah Yesus, dè'a buléh naypersèèq Keeq. Jadiiq teros nayperatiiq mòngkah Keeq Kiperbòòr ha maay nyiiq ku ariiq Sabat. ⁸ Tapiiq Yesus Kipanèy ma de tengah nayserngiiq. Yesus Ki'uròq nu seng'òòy itek ya lumpoh, “Kosleh ru jiñjek ku sema'deeq.” Seng'òòy ajeh kikos ru kijiñjek ku pajeh. ⁹ Laluuq Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Èñ Ngtanyaaq nu li'engkeeq. Amen hijooy ha Hukum Tawrat, ileey belòòqka

^o5.36 Imaksot ‘perumpamaan.’

de buléh hibeh ku ariiq Sabat? Ha bahneh kerjaq de bòòr atawpen ha kerjaq de nèc? Hiha-peselamat maay atawpen hiha-pechelakaaq maay?"¹⁰ Yesus Kipèèrngaar nu di'dic maay de mòng ku pajeh, laluuq Ki'uròq^p nu seng'òòy itek ya lumpoh, "Uluurleh tek hèèq." Laluuq kibeh bagéy ajeh ru itek pen ya bòòr!

¹¹ Tapiiq ihat naybel'al ru naybebinchang rataaq li'naay ma de patot nayha-beh nu Yesus.

Yesus Kipiléh Duwè Blas Urak Imemurép

(Mat 10.1-4; Mrk 3.13-19)

¹² Ku masè ajeh, Yesus Ki'et nu naneq loot Kaha-bedo'a. Ku pajeh Keeq Kibedo'a ley yah nu Jenaang. ¹³ Bilè i'ariiq ya yah, Keeq Kichereek Imemurép laluuq Kipiléh duwè blas urak ju antare ennaay ajeh ru Kiseboot ennaay rasul. ¹⁴ Iseng'òòy de Kipiléh ajeh: Simon (imuh biseboot Petrus ya Keeq) ru Andreas itenèq-menang; Yakobus ru Yohanes; Filipus ru Bartolomeus; ¹⁵ Matius ru Tomas, Yakobus kenoon Alfeus ru Simon (de biseboot Patriot); ¹⁶ Yudas kenoon Yakobus ru Yudas Iskariot de dòh kijadiiq pengkhiyanat Yesus.

Yesus Kibe'ajar ru Kiperbòòr Seng'òòy

(Mat 4.23-25)

¹⁷ Laluuq Yesus Kicheleh ju loot ajeh besamaaq ru Imemurép, ru Kijiñjek ku tempat de rataaq. Ku pajeh mòng je'òòy kumpulan Imemurép de kileeq ru jeng'òòy seng'òòy ju di'dic da'èrah Yudea, ju Yerusalem, ru jugaaq ju kawasan kote Tirus ru Sidon ku bèèk lawot. ¹⁸ Ennaay hool nayha-gerteek ne'ajar Yesus ru jugaaq nayhòòt aKiperbòòr ju nya'niiq ennaay. Maay de bisangrok ya nyaniiq pen Kiperbòòr. ¹⁹ Di'dic seng'òòy naykre'wat nayha-peep Yesus, keranaaq kuwasaaq pèq gudi'dic mòng hool ju Keeq ru Kiperbòòr di'dic seng'òòy.

Kra'meeq ru Chelakaaq

(Mat 5.1-12)

²⁰ Laluuq Yesus Kingerngaar nu Imemurép ru Ki'uròq,

“Akra'meeqleh engkeeq de hajap,

keranaaq keraja'an Jenaang haq engkeeq!

²¹ Akra'meeqleh engkeeq de chuwaak hunen,

keranaaq dòh engkeeq biperwas!

Akra'meeqleh engkeeq de jiñjaap hunen,

keranaaq dòh engkeeq le'lok!

²² Akra'meeqleh engkeeq, bilè engkeeq bigetéq, binyèq, bihinaaq, ru muh engkeeq bifitnah ya keranaaq Kenoon Manusiyaq! ²³ Besukaaqleh bilè hal ajeh belakuuq, ru kra'meeqleh ihat isenukaa, keranaaq upah de entooy ku sergaaq ya bisediyaaq ha engkeeq. Bagéy ajehleh jugaaq jenaang raaq naybeh nu nabi-nabi.

P6.10 Ki'uròq; Memeriip kebeeq bop manah: Ki'uròq ju Ibeng'al.

²⁴ Tapiiq achelakaaqleh engkeeq de kayaaq,
keranaaq ya engkeeq rasaaq sinuuy de bòòr ku duniyaaq adèh!

²⁵ Achelakaaqleh engkeeq de ba'heeq hunen,
keranaaq dòh engkeeq chuwaak!

Achelakaaqleh engkeeq de le'lok hunen,
keranaaq dòh engkeeq sedéh ru engkeeq jiñjaap!

²⁶ Achelakaaqleh engkeeq amen di'dic seng'òòy bipateh ha engkeeq, keranaaq bagéy ajeh jugaaq jenaang raaq engkeeq naypateh ha nabi-nabi palsu.”

Ha'noq nu Musoh

(Mat 5.38-48, 7.12a)

²⁷ “Tapiiq Ngbesat nu engkeeq de cheringaay ha engròq Èñ adèh. Hoqleh musoh engkeeq, ru behleh bòòr nu seng'òòy de naygetéq ha engkeeq. ²⁸ Berkatleh seng'òòy de naysumpah engkeeq, ru bedo'aleh ha maay de naybeh jehat nu engkeeq. ²⁹ Amen numòm kitampar miing hèèq, òòkleh akitampar miing englaak niic. Amen numòm kirampas jubah hèèq, òòkleh jugaaq bajuuq hèèq. ³⁰ Òòkleh ma-ma taleh nu seng'òòy de kisemaañ nu hèèq. Amen haq hèèq birampas, wees aguuq semaañ niic haq hèèq ajeh. ³¹ Ma de engkeeq hòòt seng'òòy kileeq naybeh nu engkeeq, behleh ajeh jugaaq nu ennaay.

³² Amen engkeeq hoq taleh ha maay de nayhoq ha engkeeq, mòngka engkeeq kep penateh? Ya tentuuq pèq! Seng'òòy bedosaaq pen nayhoq maay de nayhoq ha ennaay.

³³ Amen engkeeq beh bòòr nu seng'òòy de naybeh bòòr nu engkeeq, patotkah engkeekkep penateh? Seng'òòy bedosaaq pen naybeh bagéy ajeh. ³⁴ Amen engkeeq òòk pinyap ma-ma nu maay kileeq de buléh nayperjok niic, mòngka engkeekkep penateh? Seng'òòy bedosaaq pen nay'òòk pinyap nu seng'òòy bedosaaq de kileeq, de buléh nayperjok niic.

³⁵ Tapiiq engkeeq, hoqleh musoh engkeeq, behleh bòòr nu ennaay, ru òòkleh pinyap pèq ha pòòc perenjok. Amen bagéy ajeh, dòh engkeeq kep upah de entooy, ru dòh engkeeq jadiiq kekenoon Jenaang de Maha Entooy, keranaaq Jenaang ajeh bòòr nu seng'òòy de pèq kipanèy betrimaaq kaséh ru seng'òòy jehat jugaaq. ³⁶ Hòòtleh sengiiq engkeeq menghaar, bagéy Meneeq engkeeq ku sergaaq Isengiiq menghaar.”

Aguuq Hakém ha Maay Kileeq

(Mat 7.1-5)

³⁷ “Wees aguuq hakém maay kileeq! Dòh engkeeq pèq bihakém. Wees aguuq hukom ha maay kileeq! Dòh engkeeq pèq bihukom. Amponleh maay kileeq! Dòh engkeeq bi'ampon. ³⁸ Òòkleh nu maay kileeq! Jenaang dòh Ki'òòk nu engkeeq berkat de je'òòy ru tebeek ley saruuq. Ne'ukor de engkeeq pakéy ha maay kileeq dòh bipakéy nu li'engkeeq.”

³⁹ Telaas ajeh Yesus Kicheritè kenglèèr adèh nu ennaay, “Buléhka maay butaaq kipimpén maay butaaq de kileeq? Pèqka ubaay rimnaar dòh bayyòòk nu kateh lungkang?

⁴⁰ Pèq mòng numòm murép pen lebéh entooy ju iguru, tapiiq booq taleh de telaas kibelajar dòh kijadiiq bagéy iguru.

⁴¹ Yama hèèq haperatiiq gengsèc ku kateh mat sedaraaq hèèq, tapiiq pèq haperatiiq dendook ku kateh mat lihèèq? ⁴² Bagéyharòq hèèq ha'uròq nu sedaraaq hèèq, ‘Béy, sedaraaq, mperhool gengsèc ajeh ju mat hèèq,’ padehal pèq habakeeq dendook ku kateh mat lihèèq? Hèèq, seng'òòy de pure-pure! Perhoolleh dendook ajeh ju mat lihèèq chanuuq. Lалуq dòh habakeeq biiq ru buléh haperhool gengsèc ju mat sedaraaq hèèq ajeh.”

Keneeng Jehuuq ru Ipelèèq

(Mat 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ “Keneeng jehuuq de bòòr pèq kihalél pelèèq de sòòq. Bagéy ajeh jugaaq keneeng jehuuq de pèq bòòr dòh pèq kihalél pelèèq de bòòr. ⁴⁴ Keranaaq tiyap keneeng jehuuq bipanèy ju ipelèèq. Hèèq pèq buléh halèh pelèèq ara ju chenchook de bejerlaaq atawpen pelèèq anggor ju semaq. ⁴⁵ Seng'òòy de bòòr kiperhool hal-hal de bòòr keranaaq isengiiq bòòr. Tapiiq seng'òòy de jehat kiperhool hal-hal de ni'nèc keranaaq isengiiq jehat. Keranaaq ma de bi'uròq ju empaak ajehleh de hool ju kateh isengiiq.”

Naar Urak Ba'beh Deek

(Mat 7.24-27)

⁴⁶ “Yama engkeeq chereek ha Èñ, ‘Tuhan, Tuhan,’ tapiiq pèq engkeeq jooy engròq Èñ? ⁴⁷⁻⁴⁸ Tiyap seng'òòy de kihool nu Èñ, kicherngaay ha engròq Èñ, ru kibeh ajeh, keeqleh bagéy seng'òòy de kibeh deek: Keeq kichoop lubang ihat jereeq ru kidèèq iterenghan kemiil batuq. Masè ba'aak de entooy kitibaaq nu deek ajeh, deek ajeh pèq ya'yòh keranaaq deek ajeh bibeh ihat ichenggèh. ⁴⁹ Tapiiq seng'òòy de kicherngaay engròq Èñ ru pèq kibeh, keeq ajeh bagéy seng'òòy de kibeh ideek ku kemiil tiq walah iterenghan. Masè ba'aak de entooy kitibaaq, deek ajeh kitateeh ru itenateeh ihat teroq!”

Yesus Kiperbòòr Numòm Hambe Ra'naaq Aska Roma

(Mat 8.5-13)

7 ¹ Telaas Yesus Ki'ajar di'dic hal ajeh nu maay jeng'òòy, keeq pen Ki'et nu Kapernaum. ² Ku pajeh mòng numòm ra'naaq aska Roma. Keeq mòng numòm hambe de ihat kihooq. Kinyiiq teroq ru kaha-dat. ³ Bilè ra'naaq aska kigerteek gah Yesus, keeq ki'òòr memeriip urak ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi dè'a nayterbuuq nu Yesus ru naysemaañ tenulok akiperbòòr ihambe. ⁴ Ennaay pen nay'et nu Yesus ru betol-betol naysemaañ tenulok ju Keeq. Ennaay uròq, “Ra'naaq aska ajeh layaq Jen tulok, ⁵ keranaaq keeq kihooq bangsaaq hiiq ru kibeh deek sembahyang ha jiiq.”

⁶ Yesus pen Ki'et ru ennaay. Semasè Kaha-ley nu madeek, ra'naaq aska ki'òòr ikekawat uròq nu Yesus, “Pèq payahleh Jen hool nu madèh, keranaaq èñ betol-betol pèq layaq ngtrimaq Jen muuc nu madeek èñ. ⁷ Keranaaq ajeh, ngrasaaq li'èñ pèq layaq ngterbuuq nu Jen. Òòrleh taleh, ru hambe èñ ajeh dòh kibòòr. ⁸ Èñ pen ngkerjaq ku keròòp ernòòr maay, ku keròòp èñ pen mòng jugaaq aska-aska kileeq. Bilè ng'òòr nu numòm aska,

‘Et,’ ru keeq pen ki'et. Bilè ng'uròq nu numòm aska, ‘Béy,’ ru keeq pen kiterbuuq! Bilè ng'uròq nu hambe èñ, ‘Kerjaq adèh,’ keeq pen kibeh.”

⁹ Bilè Yesus Kigertek ha engròq bagéy ajeh, Keeq Kikagom. Lалуq Kichelèèk nu maay jeng'òòy ru Ki'uròq, “Hunen Ng'uròq nu engkeeq, pèq pernah Ngbakeeq seng'òòy de ihat entooy i'iman bagéy adèh ku maay Israel.”

¹⁰ Bilè maay de bi'òòr ajeh nayjok madeek ra'naaq aska, naynèng hambe ajeh ya bòòr.

Yesus Kipersuuy Kenoon Numòm Kerdoor Baluuq

¹¹ Pèq liiw ju kenjeh niic^q, Yesus Ki'et nu kote Nain. Imemurép ru maay jeng'òòy mòng besamaaq ru Keeq. ¹² Bilè Kiley nu pintuuq gerbang kote, mòng maay dat bigandar ju kote ajeh. Maay dat ajeh kenoon keraal baluuq de hat naneq taleh. Maay jeng'òòy ju kote nayjooy kerdoor baluuq ajeh. ¹³ Bilè Yesus Kinèng baluuq ajeh, Keeq pen Kiyayaaq ru Ki'uròq, “Aguuq jaap.” ¹⁴ Telaas ajeh, Kipereeq ru Kipeep pengandar ajeh ru maay de begandar pen nayberentiiq. Yesus Ki'uròq, “Piyook, Ng'uròq nu hèèq, kosleh!” ¹⁵ Jadiiq, maay dat ajeh pen kikos ru mulaaq kibelwal. Yesus pen Kiperjok keeq nu ikeneeng.

¹⁶ Di'dic seng'òòy naysengòh, ru teros naypateh ha Jenaang. Ennaay uròq, “Numòm nabi entooy ya tibaaq ku engkap hiiq! Jenaang ya Kihool Kaha-jagaaq I'umat!”

¹⁷ Gah Yesus ya ley nu di'dic Yudea ru jap-jap tempat de reeq pajeh.

Seng'òòy Ne'utos ju Yohanes Pembaptis

(Mat 11.2-19)

¹⁸ Bilè Yohanes Pembaptis kikep gah ju imemurép, ¹⁹ keeq ki'òòr naar mòm ju imemurép betanyaaq nu Yesus, “Enjenka Kristus de bijanjiiq ya Jenaang? Ataw hòòtka jipòòc ha maay kileeq niic?”

²⁰ Bilè ubaay terbuuq nu Yesus, bay'uròq, “Yohanes Pembaptis ki'òòr jaar betanyaaq nu Jen, ‘Enjenka Kristus de bijanjiiq ya Jenaang? Ataw hòòtka jipòòc ha maay kileeq niic?’ ”

²¹ Masè ajeh, Yesus tengah Kiperbòòr maay jeng'òòy ju bebagéy nya'niiq ru penghoot. Kiper'et nyaniiq-nyaniiq ru Kiperbòòr maay butaaq jugaaq. ²² Yesus Kiberlaak, “Et nu Yohanes ru uròq ma de ya jerkeeq nèng ru jerkeeq cherngaay: Maay butaaq ya naynengnèng, maay lumpoh ya nayche'chiip, maay nya'niiq kuste ya naybòòr^r, maay pekaq ya naycheringaay, maay dat ya biberkos, ru maay hajap ya biperley gah bòòr. ²³ Akra'meeqleh maay de pèq naynyèq ha Èñ.”

²⁴ Bilè memurép Yohanes bay'et, Yesus pen Ki'uròq nu maay jeng'òòy ha hal Yohanes. Ki'uròq, “Yama engkeeq et nu padak guon, ru ma de engkeeha-nèng? Mòngka engkeeha-nèng awaat de bipooy ya pinooy? ²⁵ Amen pèq, engkeeq et majeh engkeeha-nèng ma? Engkeeha-nèng maay de bele'nòk bòòrka? Maay de bele'nòk bòòr ru sinuuy mèwah naygeey ku deek rajaaq! ²⁶ Amen pèq, engkeeq et majeh engkeeha-nèng ma? Engkeeha-nèng numòm nabika? Hò'òh, Ng'uròq nu engkeeq, ileey ajeh lebéh ju numòm

^q7.11 Pèq liiw ju kenjeh niic; Memeriip kebeeq bop manah: Ihupeer.

^r7.22 naybòòr: Nèng 5.12.

nabi. ²⁷ Hal Yohanes ya bichòòt ku kateh Kitab Suci, ‘Adèhleh seng'òòy de ya Ng'utos chanuuq ju Hèèq. Keeq dòh kibukaaq nòòng ha Hèèq.’ ²⁸ Ng'uròq nu engkeeq, di'dic seng'òòy de biperyòòs ku duniyaaq adèh, pèq mòng numòm pen de lebéh entooy ju Yohanes. Tapiiq seng'òòy de machòòt sekaliiq pen ku keraja'an Jenaang lebéh entooy ju keeq.”

²⁹ Seng'òòy jeng'òòy ru pengutép chukéy de naycherngaay ha engròq Yesus, nayjooy ha printah Jenaang, keranaaq ennaay entem bibaptis ya Yohanes Pembaptis. ³⁰ Tapiiq maay Farisi ru guru-guru Tawrat pèq nayha-trimaaq he'nòòt Jenaang ha diriiq li'naay, keranaaq entem jeh naynyèq bibaptis ya Yohanes.

³¹ Yesus Ki'uròq, “Bagéyharòq Ngha-pesamaaq seng'òòy ku jaman hunen? Bagéyharòqka ennaay? ³² Ennaay adèh bagéy sesangèèt de naygeey ku pasar. Naneq kumpulan naychereek ha kumpulan kileeq, ‘Jimayin laguuq rungén pen, pèq engkeeq berungén, jimayin laguuq sedéh pen, pèq engkeeq jiñjaap!’ ³³ Bilè Yohanes Pembaptis kitibaaq, ruti pèq kichaaq ru pèq kingòòt teew anggor, ru engkeeq uròq, ‘Keeq kisangrok ya nyaniiq!’ ³⁴ Bilè Kenoon Manusiyaaq Kitibaaq, Keeq Kichaaq ru Kingòòt, ru engkeeq uròq, ‘Nèèng, Keeq nè'chenaq ru nè'ngèñnòòt. Kibekawat besamaaq pengutép chukéy ru maay bedosaaq!’ ³⁵ Hamapen bagéy ajeh, cherendék Jenaang bipernèèng benar ku kateh sinuuy seng'òòy de nayjooy ha cherendék ajeh.”

Yesus ku Deek Simon

³⁶ Numòm Farisi imuh Simon kipelawè Yesus cha'chaaq nu imadeek. Yesus pen Kimuuc nu imadeek ajeh Kigeey ru Kicha'chaaq.^s ³⁷ Ku kote ajeh, mòng numòm kerdoor de bipanèy isinuuy bedosaaq. Keeq kicherngaay Yesus mòng Kicha'chaaq ku deek Simon, jadiiq keeq pen ki'et ru ki'èèn nubutol minyaq wangi de mahal. ³⁸ Keeq kijiñjek ku kenòòk reeq bèèk jok Yesus ru kijiñjaap. Kiker'aac Ijok ru iteew mat. Kigiit ley soot ru isòòk, kinyuuy Ijok ru kikòh minyaq wangi. ³⁹ Bilè hal ajeh kinèèng ya maay Farisi de kipelawè Yesus, kiserang'ngiiq kateh inòòs, “Amen Keeq adèh betol-betol numòm nabi, ya tentuuq Keeq Kipanèy booq kerdoor de kipeep ha Keeq ajeh, ru isinuuy bedosaaq!”

⁴⁰ Yesus Kiberlaak nu keeq, “Simon, Èñ mòng hal de Ngha-uròq nu hèèq.” Keeq kiberlaak, “Uròqleh, guru.”

⁴¹ Yesus Ki'uròq, “Mòng naar urak de bayberi'dees nu seng'òòy de eng'òòk dees. Numòm kiberi'dees limaaq ratos kepék duwét péraq, ru numòm niic limaaq puloh.

⁴² Ubaay rimnaar pèq laluuq bayha-bayaar dees ajeh nèh, keranaaq ajeh seng'òòy de eng'òòk dees kipebatal dees ubaay. Keeq belòòq ju ubaay ajeh dòh de lebéh kihooq seng'òòy de eng'òòk dees?”

⁴³ Simon kiberlaak, “Ku penikér èñ, keeq de bipebatal idees lebéh je'òòy.”

Yesus Ki'uròq nu keeq, “Penikér hèèq ajeh betol.” ⁴⁴ Yesus Kingaar nu kerdoor ajeh ru Ki'uròq nu Simon, “Hèèq nèèng kerdoor adèh? Èñ Ngmuuc nu deek hèèq, ru pèq hadandat teew se'nuuc jok Èñ. Tapiiq, kerdoor adèh kisuuc jok Èñ ya iteew mat ru kigiit jok Èñ ya isòòk. ⁴⁵ Hèèq pèq hanyuuy miing Èñ, tapiiq kerdoor adèh kinyuuy jok Èñ pèq

^s7.36 Ku jaman Yesus, chare gineey ku masè cha'naaq kenuriiq bigeey chernèèr.

berentiiq-rentiiq sejaq Ngtibaaq. ⁴⁶ Hèèq pèq hakòh minyaq ku kuuy Èñ, tapiiq kerdoor adèh kikòh minyaq wangi ku jok Èñ. ⁴⁷ Ngha-uròq nu hèèq, iha'noq de entooy ajeh kipernèng dosaaq keeq de je'òòy ajeh ya bi'ampon. Booq imaay de kikep ne'ampon dosaaq gèq, kipernèng iha'noq pen gèq.”

⁴⁸ Lалуq Yesus Ki'uròq nu kerdoor ajeh, “Dosaaq hèèq ya bi'ampon.”

⁴⁹ Maay de gigeey cha'chaaq besamaaq Keeq naysera'ngiiq, “Booqkah Iley adèh de buléh Ki'ampon dosaaq?”

⁵⁰ Tapiiq Yesus Ki'uròq nu kerdoor ajeh, “Keranaaq hèèq pechayaaq ha Èñ, hèèq ya bipeselamat. Etleh ru sengiiq de beleng'ap!”

Kekerdoor de Naytulok Yesus

8 ¹ Pèq liiw ju kenjeh niic, Yesus Ki'et nu jap-jap kote ru kampok. Keeq Kiperley gah bòòr ha keraja'an Jenaang. Duwè blas urak Imemurép mòng besamaaq ru Keeq, ² ru mòng jugaaq memeriip urak kerdoor de ya naybòòr ju bisangrok ya nyaniiq-nyaniiq ru penghoot de kileeq. Ennaay ajeh temasoq Maria Magdalena de biperhool tujoh nyaniiq; ³ Yohana, kenah Khuza, pegawéy istane Herodes; Susana ru je'òòy kekerdoor kileeq niic. Ennaay tulok ha Yesus ru Imemurép ju hartaaq li'naay.

Kenglèèr ha Nu'urak Seng'òòy Kisepaak Benéh

(Mat 13.1-9; Mrk 4.1-9)

⁴ Semasè seng'òòy jeng'òòy nayhool ju jap-jap kote naybekumpol ru nayterbuuq nu Yesus, Keeq pen Kicheritè bengwal kenglèèr, ⁵ “Mòng nu'urak seng'òòy ki'et nu iselaay, keeq kisepaak ibenéh. Semasè keeq kisepaak benéh ajeh, mòng benéh de yòòk ku nòòng, de bijebaat ya seng'òòy ru bichaaq ya chèèp. ⁶ Mòng jugaaq benéh ajeh de yòòk ku tiiq bebatuuq. Bilè benéh ajeh ya kichuwaay, chengwaay ajeh kiseley keranaaq itiiq soot. ⁷ Mòng jugaaq benéh ajeh kiyòòk ku engkap-engkap semaq de bejerlaaq. Bilè benéh ajeh kichuwaay, keeq bikelimboq ya semaq jerlaaq, ley ki'iip. ⁸ Mòng jugaaq benéh ajeh kiyòòk ku tiiq de bòòr. Benéh ajeh pen kichuwaay ru ikennem ley seratos gandaq.”

Ya telaas Kicheritè, Keeq pen Ki'uròq kuwat, “Booq imaay de be'entak, hòòtleh akicherngaay.”

Maksod Kenglèèr Yesus

(Mat 13.10-17; Mrk 4.10-12)

⁹ Lалуq, Imemurép naybetanyaaq nu Yesus ma imaksot kenglèèr ajeh. ¹⁰ Yesus Kiberlaak, “Hat engkeeq taleh bi'òòk kengwat dè'a engkeeq panèy ha hal kerendiiq keraja'an Jenaang. Tapiiq, nu maay kileeq hal ajeh Ng'uròq kateh kenglèèr, dè'a naynèng tapiiq pèq naybakeeq, ru naycherngaay tapiiq pèq nayretiiq.”

Yesus Kipeterang Engròq Kenglèèr Numòm de Kisepaak Benéh

(*Mat 13.18-23; Mrk 4.13-20*)

¹¹ “Adèhleh imaksot engròq kenglèèr ajeh. Benéh ajeh engròq Jenaang. ¹² Benéh de yòòk ku nòong ajeh bagéy seng'òòy de naygerteek ha engròq Jenaang, tapiiq Iblis kitibaaq ru kikòòt engròq ajeh ju nòòs ennaay dè'a pèq naypechayaaq ru pèq bipeselamat. ¹³ Benéh de yòòk ku tiiq bebatuuq bagéy seng'òòy de naygerteek engròq Jenaang ru sengiiq sukaa. Tapiiq engròq ajeh pèq bere'iis ku kateh nòòs ley pechayaaq ennaay pèq liiw taleh. Bilè ennaay kep chenubaaq, pechayaaq ennaay pen naywees. ¹⁴ Benéh de yòòk ku engkap semaq de bejerlaaq ajeh bagéy seng'òòy de naygerteek ha engròq Jenaang. Tapiiq nerisaw, kenayaaq ru sinuuy de senang kibeh ennaay yaal ru pèq behasél. ¹⁵ Benéh de yòòk ku tiiq de bòòr ajeh bagéy seng'òòy de naygerteek engròq Jenaang ru betol-betol naydèèq kateh nòòs de bòòr ru jujor. Ennaay betekon ley naybehasél.”

Pelitè ku keròòp Takar

(*Mrk 4.21-25*)

¹⁶ “Pèq numòm pen kitòòt pelitè telaas ajeh kiserkop ru takar atawpen kidèèq ku keròòp katél. Tapiiq ya tentuuq keeq dòh kidèèq ku kemiil paraaq dè'a booq imaay kimuuc nu kateh deek kinèèng dic law.

¹⁷ Bagéy ajeh jugaaq, ma de bicherneem dòh biperlaw, ru ma de bikerdiiq dòh bipasal ru bipeterang.

¹⁸ Keranaaq ajeh, hunen cherngaayleh abòòr. Booq imaay de mòng isengiiq kaha-cherngaay ha engròq Jenaang dòh kitrimaaq lebéh je'òòy, tapiiq nu booq imaay de pèq kaha-cherngaay, ma de kipikér mòng ku keeq pen dòh bikòòt.”

Amèèq ru Memenang Yesus

(*Mat 12.46-50; Mrk 3.31-35*)

¹⁹ Amèèq ru memenang Yesus nayha-terbuuq nu Keeq, tapiiq pèq buléh nayterbuuq nu Keeq keranaaq ku pajeh mòng jeng'òòy seng'òòy. ²⁰ Mòng numòm seng'òòy ki'uròq nu Yesus, “Tuwan, amèèq ru memenang Jen mòng ku luwar. Nayha-terbuuq Jen.”

²¹ Yesus Kiberlaak, “Seng'òòy de naygerteek ru nayjooy engròq Jenaang, ennaay ajehleh amèèq ru tenèq-menang Èñ.”

Yesus Kipekra'diiq Pinooy Kuwat ru Umbaq

(*Mat 8.23-27; Mrk 4.35-41*)

²² Mòng naneq ariiq, Yesus ru Imemurép naytebòt perahuuq. Keeq Ki'uròq, “Béyleh hi'et nu englaak taséq ateeq.” Jadiiq ennaay pen nay'et. ²³ Ku kateh che'niip ajeh, Yesus Kibu'bèèt. Aleh-aleh pinooy kuwat kihool nu taséq ajeh. Teew pen mulaaq kimuuc nu kateh perahuuq ru ennaay kateh bahaye. ²⁴ Imemurép nayberyool Yesus, “Enjen, agéc, hiha-dat!”

Yesus Kikos ru Kihay nu pinooy ru umbaq de kuwat ajeh. Jadiiq pinooy ru umbaq ajeh pen kakra'diiq ru taséq ajeh pen teros sera'ngèq. ²⁵ Yesus pen Ki'uròq nu Imemurép, “Engkeeq pèq pechayaaq ha Êñka?”

Di'dic li'naay naysengòh, naykerèq, ru naybelwal rataaq li'naay, “Keeq adèh booq? Pinooy ru umbaq pen nayjooy l'engròq!”

Yesus Kiper'et Nyaniiq de Kisangrok Seng'òòy

(*Mat 8.28-34; Mrk 5.1-20*)

²⁶ Telaas ajeh, Yesus ru Imemurép pen ya nayley nu tiq maay Gerasa^t ku englaak Galilea. ²⁷ Masè Yesus Kicheleh ju perahuuq ru Kihuuc nu darat, mòng numòm seng'òòy de bisangrok ya nyaniiq kipereeq nu Keeq. Seng'òòy ajeh ya liiw pèq kilelòk ru igineey pen ku penep. ²⁸ Bilè kibakeeq Yesus, keeq kiwiik ru kiperkòl iberook ku ngaar Yesus. Keeq ki'uròq, “Enjen Kenoon Jenaang de Maha Entooy! Ma de Enjenha-beh nu èñ? Ngsemaan nu Jen, aguuq siksaaq èñ!” ²⁹ Seng'òòy ajeh ki'uròq bagéy ajeh, keranaaq Yesus Ki'òòr nyaniiq akihool ju keeq. Hamapen keeq bibek ru rantéy, tapiiq rantéy ajeh buléh kigerchat, laluuq nyaniiq ajeh ki'èèn keeq nu tempat de nyaaq ru sera'ngèq.

³⁰ Yesus Kitanyaaq nu keeq, “Ma muh hèèq?”

Keeq kiberlaak, “Legiun,”^u keranaaq mòng jeng'òòy nyaniiq de naymuuc nu seng'òòy ajeh. ³¹ Nyaniiq-nyaniiq ajeh naysemaan nu Yesus aguuq Kiper'et ennaay nu Teraap Danan.^v

³² Pèq nyaaq ju kenjeh mòng nukenawat leeq tengah naykakèèq cha'naaq ku bèèk loot. Nyaniiq-nyaniiq ajeh naysemaan nu Yesus aKi'òòk ennaay muuc nu kateh leeq ajeh. Yesus pen Ki'òòk. ³³ Jadiiq nyaniiq-nyaniiq ajeh pen nayhool ju seng'òòy ajeh ru naymuuc nu kateh leeq. Telaas ju kenjeh, leeq ajeh nayjar nu tebék de jereeq, ru naytaaw nu kateh taséq, ru naychelòk laluuq naydat.

³⁴ Seng'òòy de bejagaaq leeq naybakeeq ma de tejadiiq. Ennaay teros nayjar, naypasal hal ajeh nu seng'òòy ku kote ru sekelilé kampak. ³⁵ Maay jeng'òòy pen nayhool nayhanèng ma de tejadiiq. Bilè nayhool nu majeh, nayterbuuq nu Yesus ru naybakeeq seng'òòy de bisangrok ya nyaniiq ya kibòòr, ya kilelòk ru kigigeey bèèk jok Yesus. Jadiiq dic li'naay ajeh naysengòh. ³⁶ Bilè ennaay bakeeq ha seng'òòy de bisangrok ajeh ya biperbòòr, naypasal nu maay jeng'òòy bagéyharòq keeq ya kibòòr. ³⁷ Laluuq di'dic seng'òòy ku tiq maay da'èrah Gerasa naysemaan Yesus aKi'et ju kenjeh keranaaq ihat naysengòh. Jadiiq, Yesus Kihuuc nu perahuuq Kaha-jok. ³⁸ Seng'òòy de bòòr ju senangrok ya nyaniiq kisemaan kaha-jooy Yesus.

Tapiiq Yesus Ki'òòr keeq jok ru Ki'uròq, ³⁹ “Jok madeek ru pasal ma de Jenaang Kibeh nu hèèq.”

Seng'òòy ajeh pen ki'et nu jap-jap tempat ku kote ru kipergah di'dic ma de Kibeh ya Yesus nu keeq.

^t8.26 Gerasa; Memeriip kebeeq bop manah: Gadara (nèng Mat 8.28); mòng jugaaq Gergesa.

^u8.30 Legiun: Ku jaman Kaisar Agustus, naneq legiun ju 6,000 seng'òòy aska.

^v8.31 Teraap Danan: Seng'òòy bipikér nyaniiq-nyaniiq jehat bijél ku kateh teraap de ihat kateh ley nehukom de penyudah.

Yesus Kiperbòòr Kenoon Yairus ru Kerdoor de Je'jòòt

(*Mat 9.18-26; Mrk 5.21-43*)

⁴⁰ Bilè Yesus Kijok nu Galilea, maay jeng'òòy naysamut Keeq keranaaq ennaay tengah naypòòc ha Keeq. ⁴¹ Lалуq numòm seng'òòy imuh Yairus kiderleh nu Keeq. Keeq ra'naaq ku deek sembahyang. Keeq kisujot nu jok Yesus ru kisemaañ Keeq hool nu imadeek, ⁴² keranaaq hat naneq ninen ikenoon kerdoor, i'umor duwè blas tahot, kinyiiq teroq kaha-dat.

Tengah Yesus Kichiip nu deek Yairus, seng'òòy jeng'òòy ku kelilik Keeq nayhapét. ⁴³ Ku pajeh mòng numòm kerdoor kitanggung ipenghoot je'nòòt ya duwè blas tahot. Hamapen keeq ya kiperdic ihartaaq,^w pèq mòng numòm dòkter pen de buléh kiperbòòr ha keeq ajeh. ⁴⁴ Keeq kipereeq ju cheloot Yesus, ru kipeep ku mòl jubah Yesus, ru ije'nòòt behiip pen teros nyòt. ⁴⁵ Lалуq Yesus Kitanyaaq, “Booq de peep jubah Èñ?”

Bilè booq hentòq de akuuq, kiberlaak ya Petrus, “Guru, seng'òòy ku padèh ihat jeng'òòy. Maay ajehleh de behapét Jen!”

⁴⁶ Tapiiq Yesus Ki'uròq, “Mòng maay bipeep Èñ, keranaaq Ngpanèy kuwasaaq hool ju Èñ.” ⁴⁷ Kerdoor ajeh kisedar ma de kibeh ya bipanèy. Keeq kihool keròk iberook ru kisujot ley nu jok Yesus. Ku ngaar maay jeng'òòy kipasal yama kipeep jubah Yesus ru nya'niiq keeq ya bòòr ku sarii q jijeh. ⁴⁸ Yesus Ki'uròq nu keeq, “Beey, keranaaq hapechayaaq ha Èñ, hèèq ya bòòr. Chiip abòòr.”

⁴⁹ Tengah Yesus Kibelwal, numòm seng'òòy ju deek Yairus kitibaaq. Kipasal nu Yairus, “Kenoon kerdoor jen ya dat. Wees aguuq pesusah guru.”

⁵⁰ Yesus Kicherngaay ru Ki'uròq nu Yairus, “Aguuq risaw. Pechayaaqleh taleh, ru kenoon hèèq dòh kisuuy.”

⁵¹ Bilè Yesus Kiley nu madeek Yairus, Kigèèt muuc maay kileeq, tapiiq Ki'èèn muuc Petrus, Yohanes, Yakobus ru keneeng-meneeq sangèèt ajeh taleh. ⁵² Di'dic ennaay jiñjaap ru naykenang ha keeq. Yesus Kipasal nu ennaay, “Aguuq jaap! Keeq pèq kidat, tapiiq kibu'bèèt taleh.”

⁵³ Di'dic li'naay naylok ha Keeq, keranaaq naypanèy sangèèt ajeh ya dat. ⁵⁴ Tapiiq Yesus Kichap tek sangèèt ajeh ru Kichereek, “Boong, kos!” ⁵⁵ Lалуq nyawaaq sangèèt ajeh kijok niic ru kikos ku sarii q jijeh. Yesus Ki'òòr dè'a nay'òòk cha'naaq nu sangèèt ajeh. ⁵⁶ Keneeng-meneeq sangèèt ajeh ihat baykagom, tapiiq Yesus Kigèèt ubaay pasal nu booq-booq pen hal ajeh.

Yesus Ki'utos Duwè Blas Urak Imemurép

(*Mat 10.5-15; Mrk 6.7-13*)

9 ¹ Ku naneq ariiq, Yesus Kichereek di'dic duwè blas urak Imemurép ru Ki'òòk ennaay kuwasaaq ha preng'et nyaniiq ru ha prembòòr nya'niiq. ² Telaas ajeh Ki'utos ennaay pergah ha keraja'an Jenaang ru nayperbòòr maay nyiiq. ³ Ki'uròq nu imemurép, “Aguuq èèn ma-ma ku ennet engkeeq, tungkat, jabin, cha'naaq, duwét atawpen le'nòk naar

^w**8.43** Ku kateh memoriip kebeeq bop manah pèq mòng engròq: Hamapen keeq ya kiperdic ihartaaq (ha prenglaay) dòkter

hengléy. ⁴ Ku belòòq taleh engkeeq naytrimaq, muucleh nu imadeek ru geeyleh pajeh ley engkeehool ju kenjeh. ⁵ Amen seng'òòy pèq naytrimaq engkeeq, hoolleh engkeeq ju kote ennaay ajeh, ru tapesleh haboq ku jok engkeeq sebagéy amaran Jenaang dòh Kihukom ennaay.”

⁶ Imemurép pen teros nay'et nu kampok-kampok ru nayperley gah bòòr ajeh ru prembòòr ha maay nyiiq ku belòòq-belòòq.

Herodes Kibingung

(Mat 14.1-12; Mrk 6.14-29)

⁷ Bilè rajaaq Herodes ku da'èrah Galilea kigerteek di'dic pekaraaq ajeh, keeq kibingung keranaaq mòng bi'uròq, “Yohanes Pembaptis ya kisuuy niic.” ⁸ Maay kileeq bi'uròq, “Elia kihool niic,” ru mòng jugaaq bi'uròq, “Numòm nabi manah entem ya kisuuy niic.” ⁹ Herodes ki'uròq, “Èñ ya ng'òòr pañchok kuuy Yohanes. Tapiiq booq niic adèh? Ya je'òòy nggerteek ha hal seng'òòy adèh.” Keeq kikre'wat kaha-buruuq Yesus.

Yesus Ki'òòk Cha'naaq Limaq Ribuuq Urak

(Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44; Yoh 6.1-14)

¹⁰ Bilè duwè blas urak Imemurép ajeh nayjok, naycheritè nu Yesus ha di'dic hal ma de naybeh. Ju kenjeh Yesus Ki'èèn ennaay sera'ngèq nu kote Betsaida. ¹¹ Tapiiq bilè bipanèy ya seng'òòy jeng'òòy gah ajeh, nayjooy Yesus. Yesus Kisamut ru Ki'ajar ennaay hal Jenaang ru Kiperbòòr maay nyiiq.

¹² Bilè i'ariiq ya duuy, duwè blas urak Imemurép nayterbuuq nu Yesus ru nay'uròq, “Òòr et maay adèh nu pekan ru kampok dè'a naykèèq cha'naaq ru tempat gineey keranaaq padèh mahentòq de mòng.”

¹³ Yesus Kiberlaak nu Imemurép, “Engkeeq òòkleh cha'naaq nu maay.”

Ennaay berlaak, “De mòng ku jiiq hunen limaqq kebeeq ruti ru naar ikor kaaq, kechuwaliiq jiiq beliiq cha'naaq ha maay jeng'òòy adèh.” ¹⁴ (Ijeng'òòy mòng limaqq ribuuq urak keraal.)

Yesus Ki'uròq nu Imemurép, “Òòr maay geey nu kumpulan, ijeng'òòy limaqq puloh urak.”

¹⁵ Imemurép nayjooy engròq Yesus ru nay'òòr seng'òòy jeng'òòy ajeh gigeey. ¹⁶ Telaas ajeh, Yesus Kikòòt ruti limaqq kebeeq ru naar ikor kaaq, Kiche'ook nu langét, ru Kibesyukur nu Jenaang. Lалуq Yesus Kipèh ruti ru kaaq ajeh, ru Ki'òòk nu Imemurép dè'a naybahgiiq nu maay jeng'òòy. ¹⁷ Di'dic seng'òòy naychaaq ley nayba'heeq. Telaas ajeh ilembéh cha'naaq bichatuq, ijeng'òòy duwè blas bakol.

Ne'akuuq Petrus ha Yesus

(Mat 16.13-19; Mrk 8.27-29)

¹⁸ Naneq ariiq, masè Yesus Kibedo'a Kihaleey, Imemurép nayhool nu Yesus. Keeq pen Kitanyaaq nu ennaay, “Ku penikér maay jeng'òòy, Èñ adèh booq?”

¹⁹ Ennaay berlaak, “Mòng maay bi'uròq Jen adèh Yohanes Pembaptis, jugaaq bi'uròq Jen Elia ru maay kileeq bi'uròq Jen adèh numòm nabi manah entem kisuuy niic.”

²⁰ Yesus Kitanyaaq niic nu Imemurép, “Ku penikér engkeeq, Èñ adèh booq?”

Petrus pen kiberlaak, “Jen adèhleh Kristus ju Jenaang!”

Yesus Kicheritè ha Iseniksaq ru Idanan

(Mat 16.20-28; Mrk 8.30-9:1)

²¹ Tapiiq Yesus Kigèèt ennaay pasal hal ajeh nu booq-booq pen, ²² ru Ki'uròq ha Iley sendiriiq, “Kenoon Manusiyyaq mesti Kikenaq je'òòy seniksaq ru bitentang ya ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi, ra'naaq-ra'naaq imam ru guru-guru Tawrat. Keeq dòh biperdat tapiiq ku iniq ariiq Keeq Kikos ju Idanan.”

²³ Yesus Ki'uròq nu maay jeng'òòy, “Amen booq-booq de kaha-jooy Èñ, seng'òòy ajeh hòòt kiwees sinuuy manah, kigulap ijehuuq kalak tiyap ariiq ru kijooy Èñ, imaksot keeq hòòt kiréle bisiksaq hamapen ley kidat. ²⁴ Booq imaay kisengòh ha danan ru pèq kijooy Èñ, ma de mòng ku keeq dòh dic nyep. Tapiiq booq imaay kiréle kaha-jooy Èñ, dòh kikep sinuuy de ley diteeyjeh. ²⁵ Lagi pen ma igunaaq amen numòm kikep kenayaaq hartaaq duniyaaq tapiiq inyawaaq nyep ru isinuuy hanchor. ²⁶ Booq imaay de kiselsèl ha Èñ ru ha ne'ajar Èñ ku ngaar seng'òòy jeng'òòy, Kenoon Manusiyyaq jugaaq Kiselsèl Kaha-akuuq keeq bilè Kilòòs ju sergaaq besamaaq Imenggah ru menggah Imeneeq ru malikat-malikat de santén. ²⁷ Tapiiq Èñ Ng'uròq nu engkeeq, memeriip urak ju engkeeq dòh engkeenèng keraja'an Jenaang sebelum engkeedat.”

Yesus Bipemegah ku Kemiil Loot

(Mat 17.1-8; Mrk 9.2-8)

²⁸ Kiraaq-kiraaq lapan ariiq ya telaas Yesus Kibe'ajar ha hal ajeh, Keeq Ki'èèn Petrus, Yohanes ru Yakobus nu kemiil loot nayha-bedo'a. ²⁹ Sementare Yesus Kibedo'a, renees Keeq be'ubah ru Ile'nòk kijadiiq biyèèk ru bekilaw. ³⁰ Aleh-aleh mòng naar urak baybelwal ru Keeq, ubaay ajeh Musa ru Elia. ³¹ Ubaay ajeh pen bagéy bekilaw. Ubaay belwal ru Yesus ha bagéyharòq Yesus pèq liiw niic Kipegenap ranchangan Jenaang ju Idanan ku Yerusalem. ³² Petrus ru ikekawat lekat naybu'bèèt. Bilè ya nayjagaaq, naynèng chahayaaq menggah Yesus ru mòng naar urak bayjiñjek besamaaq Yesus. ³³ Sementare ubaay naar ajeh bayha-et ju Yesus, Petrus kibuwal nu Yesus, “Tuwan, bòòrleh jiiq mòng ku padèh. Biyarleh jibeh naneq kèmah ha Jen, naneq niic ha Musa ru naneq niic ha Elia.” (Petrus pèq kipanèy ma de ya ki'uròq ajeh.)

³⁴ Tengah Petrus kibelwal bagéy ajeh, aleh-aleh sagop kiserkop di'dic li'naay ley naysengòh. ³⁵ Ju sagop ajeh mòng suwaraaq ki'uròq, “Adèhleh Kenoon Èñ de Ngpiléh, gerteekleh engròq Keeq”

³⁶ Telaas suwaraaq ajeh kiberentiiq, ennaay nèng Yesus Kihaleey taleh ku pajeh. Imurép naykra'diiq sera'ngèq ku masè ajeh, ru pèq naypasal ma-ma pen nu booq-booq hal de ya naynèng.

Yesus Kiper'et Nyaniiq ju Sangèèt

(Mat 17.14-18; Mrk 9.14-27)

³⁷ Ku ihupeer niic Yesus ru niq urak Imurép naycheleh ju loot ajeh, laluuq seng'òòy jeng'òòy pen nayterbuuq nu Yesus. ³⁸ Numòm ju seng'òòy jeng'òòy ajeh kichereek nu Yesus, “Guru, yayaaqleh kenoon èñ, kenoon èñ hat naneq ninen. ³⁹ Bilè nyaniiq kisingrok kenoon èñ, keeq teros kiperwiik ru kiperyòh iberook ley i'empaak che'buk. Nyaniiq ajeh kinyèq pèq kaha-hool ru kipesiksaaq keeq. ⁴⁰ Èñ ya ngsemaañ nu memurép Jen dè'a nayper'et nyaniiq ajeh, tapiiq pèq laluuq nayterlaas.”

⁴¹ Bilè Yesus Kicherngaay bagéy ajeh, Keeq Kiberlaak, “Engkeeq seng'òòy de pèq pechayaaq ru ri'rooc. Meriip iluniiw niic Ngha-geey ru engkeeq, ru Ngha-besabar ru engkeeq? Ènleh sangèèt ajeh nu madèh.”

⁴² Bilè sangèèt ajeh kiterbuuq nu Yesus, nyaniiq kiberkòl sangèèt ajeh nu tiiq ru iberook ya'yòh kekejañ. Yesus Ki'òòr nyaniiq ajeh hool, laluuq sangèèt ajeh pen kibòòr, ru Yesus Kiperjok keeq ajeh nu imeneeq. ^{43a} Maay jeng'òòy naykagom naynèng ha kuwasaaq Jenaang de entooy.

Yesus Ki'uròq Niic ha Iseniksaaq

(Mat 17.22-23; Mrk 9.30-32)

^{43b} Semasè maay jeng'òòy lekat naykagom ha hal de Kibeh ya Yesus ajeh, Keeq Ki'uròq nu Imemurép, ⁴⁴ “Cherngaay madèh abòòr-bòòr ru aguuq siip ma de ya Ng'uròq ha diriiq Èñ. Kenoon Manusiyaaq dòh biserah nu kuwasaaq manusiyaaq.” ⁴⁵ Tapiiq pèq naypanèy engròq Keeq, keranaaq imaksot bibercheep dè'a pèq naypanèy. Hamapen bagéy ajeh, ennaay sengòh betanyaaq ha hal ajeh nu Keeq.

Booq Imaay de Paléng Entooy?

(Mat 18.1-5; Mrk 9.33-37)

⁴⁶ Ku masè kileeq, mòng timbol kelahiiq rataaq memurép Yesus ha booq imaay de paléng entooy rataaq li'naay. ⁴⁷ Bilè Yesus Kipanèy ma de nayserngiiq, Keeq Kikòòt numòm sangèèt ru Kiperjek ku l'englaak. ⁴⁸ Laluuq Ki'uròq nu ennaay, “Booq imaay taleh de kismut ha sangèèt adèh keranaaq Èñ, keeq kismut ha Èñ jugaaq, ru booq imaay de kismut Èñ, kismut Iley de Ki'utos Èñ jugaaq. Keeq de machòòt ju engkeeq ileey ajehleh de paléng entooy.”

Booq de Pèq Kilawan Engkeeq Pihag Engkeeq

(Mrk 9.38-40)

⁴⁹ Yohanes ki'uròq, “Tuwan, mòng jibakeeq numòm seng'òòy kiper'et nyaniiq-nyaniiq kigunaaq muh Jen. Jadiiq jigèèt keranaaq keeq ajeh pèq ju hiiq.”

⁵⁰ Tapiiq Ki'uròq ya Yesus nu Yohanes ru Imemurép de kileeq, “Aguuq gèèt keeq, keranaaq seng'òòy de pèq kilawan engkeeq, keeq ajehleh pihaq engkeeq.”

Maay Samaria Pèq Naytrimaq Yesus

⁵¹ Ya mereeq imasè Yesus baha-angkét nu sergaaq, Keeq Kipetetap Inòos Kaha-et nu Yerusalem. ⁵² Ki'utos memeriip urak chiip chanuuq nu naneq kampok ku Samaria dè'a naypesiyap tempat be'nèèt Yesus. ⁵³ Tapiiq seng'òòy ku pajeh pèq naytrimaq Keeq, keranaaq Keeq kaha-et nu Yerusalem. ⁵⁴ Bilè Yakobus ru Yohanes baypanèy hal ajeh ru bay'uròq, “Tuhan, mòngka Jen hòèt jaar semaañ òòs ju langét dè'a kitòèt maay adèh?”^x
⁵⁵ Yesus Kichelèèk ru Kiròòq ennaay.^y ⁵⁶ Telaas ajeh Yesus ru Imemurép nay'et nu kampok kileeq.

Maay ha Jadiiq Memurép Yesus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Ku kateh che'niip ennaay, mòng numòm ki'uròq nu Yesus, “Èñ ngha-jooy Jen nu belòòq taleh Jen et.”

⁵⁸ Yesus Kiberlaak, “Chooq liik mòng ilubang ru chèp pen mòng ideek, tapiiq Kenoon Manusiyaq walah tempat gineey.” ⁵⁹ Lалуq Yesus Ki'uròq nu numòm de kileeq, “Jooyleh Èñ.”

Tapiiq, seng'òòy ajeh kinyèq pèq kaha-jooy Yesus, ru kiberlaak, “Guru, òòkleh èñ ngchiip chanuuq ngha-choop meneeq èñ.”

⁶⁰ Tapiiq Yesus Ki'uròq ku kateh engròq kenglèèr nu keeq, “Biyarleh maay dat ajeh naychoop seng'òòy de dat. Tapiiq hèèq, etleh ru perley gah keraja'an Jenaang.”

⁶¹ Mòng numòm seng'òòy de kileeq ki'uròq, “Guru, Èñ ngha-jooy Jen, tapiiq òòkleh èñ ngjok nòòq ngha-pasal nu pringaaq-ng.”

⁶² Yesus Ki'uròq nu seng'òòy ajeh, “Seng'òòy ileey ya mulaaq kiche'chet lалуq kichelèèk nu icheloot, pèq begunaaq kikerjaq ku keraja'an Jenaang.”

Yesus Ki'utos Tujoh Puloh Duwè Urak Murép

10¹ Telaas ajeh, Tuhan Kipiléh tujoh puloh duwè^z urak de kileeq, ru Ki'utos penaar mòm hòèt chiip chanuuq nu jap kote ru tempat de Kaha-et. ² Ki'uròq nu ennaay, “Ki'nèc ihat je'òòy tapiiq ipekerjaq gèq. Keranaaq ajeh semaañleh nu Tuwan ki'nèc, dè'a Kingeeng pekerjaq ha ki'nèc ajeh. ³ Etleh! Èñ ya Ng'utos engkeeq bagéy Ng'utos kenoon dombe ku sema'deeq chooq liik. ⁴ Aguuq èèn dabal, jabin ataw kasot, ru aguuq òòk salam nu booq-booq pen ku kateh che'niip engkeeq keranaaq ajeh kibuwòng masè. ⁵ Bilè engkeeq muuc nu madeek booq taleh, uròqleh chanuuq, ‘Abòòrleh nu

^x9.54 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah mòng engròq: Bagéy de bibeh ya nabi Elia.

^y9.55 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah mòng engròq: ru Ki'uròq, “Hèèq pèq hapanèy Kelook ma de Kikuwasaaq hèèq keranaaq Kenoon Manusiyaq pèq Kihool Kaha-pebinasaaq nyawaaq seng'òòy, tapiiq Kaha-peselamat ennaay.”

^z10.1 tujoh puloh duwè; Memeriip kebeeq bop manah: tujoh puloh.

deek adèh.’⁶ Amen mòng numòm seng'òòy ku pajeh de kigemar ha ibernòòr, salam engkeeq ajeh dòh lekat mòng ku pajeh. Tapiiq amen pèq, salam ajeh kijok nu li'engkeeq.⁷ Geeyleh ku deek ajeh, ru aguuq pindah majeh manen. Chaaq ru ngòòtleh ma-ma taleh de kijamuuq, keranaaq pekerjaq layaq kikep i'upah.⁸ Bilè engkeeq muuc nu kote de bitrimaaq engkeeq, chaaqleh ma de bijamuuq nu engkeeq,⁹ ru perbòòrleh maay nyiiq de mòng pajeh ru uròqleh nu ennaay, ‘Keraja'an Jenaang ya reeq nu engkeeq.’¹⁰ Tapiiq amen engkeeq muuc nu kote de pèq bitrimaaq engkeeq, etleh nu nòng-nòng kote ajeh ru uròqleh,¹¹ ‘Haboq ju kote engkeeq de che'taat ku jok jiiq, jiiq tapes ku ngaar li'engkeeq. Tapiiq, engkeeq cherngaay madèh, keraja'an Jenaang de Kiprintah sebagéy Rajaaq ya kaha-mereeq.’

¹² Ng'uròq nu engkeeq, ku ariiq ajeh dòh nehukom ku kote Sodom lebéh hayòq jupadè kote adèh.”

Yesus Ki'òòk Amaran nu Maay Yahudi

(Mat 11.20-24)

¹³ “Achelakaaqleh nu engkeeq bangsaaq Yahudi de geey ku Korazin ru Betsaida! Amen ku kateh Tirus ru Sidon mòng tejadiiq mujizat-mujizat de ya Ngbeh ku engkap engkeeq, tentuuq ya liiw naylor guni ru naydòòl habuuq ku kuuy sebagéy buktiiq naybetobat.¹⁴ Ku ariiq nehukom, Tirus ru Sidon lebéh hayòq itenanggong ju hèèq.¹⁵ Engkeeq de gigeey ku kote Kapernaum, mòngka engkeeq dòh bipetinggiiq ley nu sergaaq? Pèq, engkeeq dòh bipéc nu kateh òòs nyèng!”^a

¹⁶ Yesus Ki'uròq nu maay tujoh puloh duwè urak ajeh, “Booq imaay de kicherngaay ru kipechayaaq engròq engkeeq, keeq ajehleh de kicherngaay ru kipechayaaq engròq Òñ. Booq imaay kinyèq engkeeq, kinyèq Òñ. Booq imaay kinyèq Òñ, kinyèq Keeq de Ki'utos Òñ.”

Tujoh Puloh Duwè Urak Nayjok

¹⁷ Tujoh puloh duwè^b urak de Ki'utos ya Yesus ajeh nayjok ru sengiiq sukaa ru nay'uròq, “Tuhan, ya kuwasaaq muh Jen, dic nyaniiq-nyaniiq pen nayjooy ernòòr jiiq.”

¹⁸ Lалуq Yesus Ki'uròq, “Semasè engkeeq per'et nyaniiq-nyaniiq, Ngnèng ye'nòòk Sétan bagéy kilat ju langét.¹⁹ Gerteekleh! Òñ ya Ng'òòk engkeeq kuwasaaq ha jebaat tijiik ru bangaay, ru kuwasaaq ha trenggan di'dic kenengwat musoh. Dòh pèq mòng de buléh kibinasaaq engkeeq.²⁰ Hamapen bagéy ajeh, aguuq kra'meeq keranaaq nyaniiq-nyaniiq ajeh nayjooy engròq engkeeq, tapiiq kra'meeqleh keranaaq muh engkeeq ya mòng bichòòt ku sergaaq.”

^a10.15 Kateh engròq Yunani, Hades.

^b10.17 Tujoh puloh duwè; Memeriip kebeeq bop manah: tujoh puloh (nèng ayat 1)

10.7: 1 Kor 9.14; 1 Tim 5.18   10.4-11: Mat 10.7-14; Mrk 6.8-11; Luk 9.3-5   10.10-11: Kis 13.51

10.12: Kej 19.24-28; Mat 11.24, 10.15   10.13: Yes 23.1-18; Yeh 26.1---28.26; Yl 3.4-8; Am 1.9-10; Za

9.2-4   10.15: Yes 14.13-15   10.16: Mat 10.40; Mrk 9.37; Luk 9.48; Yoh 13.20   10.19: Mzm 91.13

Senukaaq Yesus*(Mat 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Ku ariiq ajeh, Yesus Kibesukaaq kateh Kelook Santén^c ru Ki'uròq, “Ngpateh Jen, Meneeq, Jenaang de Kimemerintah langét ru bumiiq, keranaaq di'dic ajeh Enjen bercheep ju seng'òòy cherdék ru panèy, tapiiq Enjen perley nu maay isengiiq bagéy sangèèt. Hò'òh, Meneeq, ajehleh he'nòòt Jen.

²² Di'dic ya biserah nu Èñ ya Meneeq Èñ. Hat Meneeq Kipanèy Kenoon. Hat Kenoon ru maay de bi'òòk panèy ha Imeneeq ya Kenoon, naypanèy Meneeq.”

²³ Telaas ajeh Yesus Kichelèèk nu Imemurép ru Ki'uròq rataaq li'naay, “Aberbòòrleh mat de nengnèng ma de engkeenèng, ²⁴ keranaaq je'òòy nabi ru rajaaq nayha-nèng ma de engkeenèng tapiiq pèq naynèng, ru nayha-cherngaay ma de engkeecherngaay tapiiq pèq naycherngaay.”

Maay Samaria de Bòòr Isengiiq

²⁵ Mòng nu'ariiq, numòm guru Tawrat kitibaaq kaha-uji Yesus. Keeq kitanyaaq, “Guru, ma de patot ngbeh ha berkep sinuuy de ley diteeyjeh?”

²⁶ Yesus Kiberlaak, “Maka de bichòòt kateh Hukom Tawrat? Ku pajeh ma de hèèq bachaaq?”

²⁷ Guru Tawrat ajeh kiberlaak, “ ‘Hoqleh Tuhan, Jenaang hèèq, ru segenap sengiiq hèèq, ru segenap sengrook hèèq, ru di'dic kengwat hèèq, ru segenap penikér hèèq,’ ru ‘Hoqleh rataaq li'engkeeq bagéy hahoq diriik lihèèq.’ ”

²⁸ Yesus Kiberlaak, “Brenglaak hèèq ajeh betol. Behleh ajeh ru hèèq dòh hakep sinuuy de ley diteeyjeh.”

²⁹ Tapiiq guru Tawrat ajeh kaha-bernang ha ileey, ru kitanyaaq niic, “Booqka ileey de rataaq li'èñ?”

³⁰ Yesus Kiberlaak, “Mòng numòm keraal de kaha-et ju Yerusalem nu Yerikho. Keeq birumpaq ya maay jehat. Ile'nòk birampas ru ileey bipeet laluuq biwees ley kaha-dat.

³¹ Masè ajeh, mòng numòm imam kilaluuq nòng ajeh. Bilè kinèng seng'òòy ajeh, keeq kiwiir ru teros kichiip. ³² Bagéy ajeh jugaaq ku numòm seng'òòy Lewi de kilaluuq nòng ajeh. Bilè kinèng seng'òòy ajeh, keeq pen kiwiir ma'gat ru teros kichiip. ³³ Tapiiq, mòng numòm seng'òòy Samaria kilaluuq nòng ajeh. Kiburuuq seng'òòy de lukaag ajeh, ru kiyayaaq ha keeq. ³⁴ Keeq kiterbuuq reeq, laluuq kichuchiiq, kikòh ya minyaq ru kibalot lukaag seng'òòy ajeh. Kiterbòt seng'òòy ajeh ku kemiil ibinatak ru ki'èèn keeq nu deek siwaaq ru kiperlaay keeq. ³⁵ Ku ihupeer niic maay Samaria ajeh nèh, ki'òòk naar kepék duwét péraq nu tuwan deek siwaaq ru ki'uròq, ‘Perlaayleh keeq adèh. Amen iduwét ajeh pèq chukop, dòh ngbayaar niic bilè nglòòs nu madèh.’ ”

³⁶ Laluuq Yesus Kitanyaaq ku guru Tawrat, “Ku penikér hèèq, booqka ileey ju maay niq urak de rataaq ileey de birumpaq ajeh?”

^c10.21 Kelook Santén; Memeriip kebeeq bop manah: Kelook ataw Kelook Yesus

10.22: Yoh 3.35, 10.15   10.25-28: Mat 22.35-40; Mrk 12.28-34   10.27: Im 19.18; Ul 6.5

10.28: Im 18.5   10.33-34: 2 Taw 28.15

³⁷ Guru Tawrat kiberlaak, “Seng'òòy de kipernèng iyayaaq nu keeq.”
 Yesus Ki'uròq, “Etleh ru behleh bagéy ajeh!”

Maria ru Marta

³⁸ Masè Yesus ru Imemurép teros naychiip nu Yerusalem, leyleh ennaay nu naneq kampok. Ku pajeh numòm kerdoor imuh Marta kitrimaaq ennaay nu imadeek. ³⁹ Marta mòng imenang, imuh Maria. Maria teros kigeey bèèk jok Tuhan ru kicherngaay Ine'ajar. ⁴⁰ Tapiiq Marta kiyaal kaha-bejamuuq, jadiiq kipereeq nu Yesus ru ki'uròq, “Tuhan, yama Jen biyar Maria pèq kitulok kerjaq èñ? Òòrleh akitulok èñ.”

⁴¹ Tapiiq Tuhan Kiberlaak, “Marta, Marta. Hèèq harisaw ru hayaal ha je'òòy hal, ⁴² tapiiq hat naneq de penténg. Maria ya kipiléh hal de bòòr de pèq bikòòt ju keeq dòh.”

Ne'ajar Yesus nu Imemurép ha Do'a

(Mat 6.9-13, 7.7-11)

11 ¹ Ku naneq ariiq, Yesus Kibedo'a ku naneq tempat. Bilè Ido'a ya dic, numòm ju Imemurép ki'uròq nu Keeq, “Tuhan, ajarleh jiiq bedo'a bagéy Yohanes Pembaptis ki'ajar ha imemurép.” ² Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Bedo'aleh bagéy adèh,

‘Meneeq,

abihormatleh muh Jen de santén ya di'dic seng'òòy,
 atibaaqleh keraja'an Jen ru printahleh ya Jen sebagéy Rajaaq.

³ Òòkleh jiiq cha'naaq de jiperlu setiyap ariiq.^d

⁴ Amponleh dosaaq jiiq, keranaaq jiiq pen ji'ampon ha di'dic maay de besalah nu jiiq.

Tulokleh pernyaaq ju chenubaaq.’ ”

⁵ Telaas ajeh Yesus Ki'uròq nu imemurép, “Mòng numòm ju engkeeq ki'et nu deek ikawat ku kelèm ru ki'uròq, ‘Sedaraaq, òòkleh mpinyap ju hèèq niq kebeeq ruti,

⁶ keranaaq ku iche'niip kawat èñ ya kisingah nu deek èñ, tapiiq mahentòq de ngha-jamuuq nu keeq.’ ⁷ Lалуq tuwan deek ajeh kiberlaak ju ikateh deek, ‘Aguuq kachaw èñ! Pintuuq ya ngtutop. Kekenoon ru èñ ya jiha-bu'bèèt. Èñ pèq buléh ngkos ru ngha-òòk cha'naaq nu hèèq.’ ⁸ Ng'uròq nu engkeeq, hamapen keeq de semmaan ajeh ikawat, tuwan deek ajeh dòh pèq kikos ru ki'òòk ruti nu keeq, tapiiq keranaaq ikawat pèq kiselsèl kaha-semaan, tuwan ajeh dòh kikos ru ki'òòk ma taleh de bisemaan. ⁹ Jadiiq Ng'uròq nu engkeeq, semaanleh, dòh engkeeq bi'òòk. Kèèqleh, dòh engkeeq buruuq. Gadoqleh pintuuq, dòh bibukaaq. ¹⁰ Booq imaay de kisemaan dòh kikep. Booq imaay de kikèèq dòh kiburuuq. Nu booq imaay de kigadoq pintuuq, dòh bibukaaq. ¹¹ Meneeq belòòqka ju engkeeq, amen ikenoon kisemaan kaaq, dòh ki'òòk tijiiq? ¹² Atawpen dòh ki'òòk bangaay nu ikenoon de kisemaan pengleek? ¹³ Hamapen engkeeq jehat, engkeapanèy eng'òòk ma de bòòr nu kekenoon engkeeq, gandaq niic Meneeq ku sergaaq? Keeq dòh Ki'òòk IKelook Santén nu maay de semmaan nu Keeq.”

^d11.3 cha'naaq de jiperlu; ataw cha'naaq ha ariiq hupeer.

Yesus ru Beelzebul

(Mat 12.22-30; Mrk 3.22-27)

¹⁴ Ku naneq ariiq, Yesus Kiper'et nyaniiq de kibeh numòm seng'òòy kijadiiq bisuuq. Bilè nyaniiq ajeh ya kihool, seng'òòy ajeh mulaaq kibelwal. Seng'òòy jeng'òòy naykagom. ¹⁵ Tapiiq mòng memeriip urak naybelwal, “Keeq Kiper'et nyaniiq ju kuwasaq Beelzebul, ra'naaq nyaniiq-nyaniiq.”

¹⁶ Mòng maay kileeq nayha-uji Yesus ru nayha-semaan Keeq Kibeh mujizat bagéy tandaaq Kihool ju Jenaang. ¹⁷ Tapiiq Yesus ya Kipanèy ma tujuwan ennaay laluuq Ki'uròq, “Amen seng'òòy ku keraja'an naybelawan rataaq li'naay, keraja'an ajeh dòh kitateeh. Amen seng'òòy ku pringaaq ajeh naypa'chah, pringaaq ajeh dòh kihanchor. ¹⁸ Jadiiq bagéy ajeh jugaaq ku hal keraja'an Sétan. Amen mòng inyaniiq-nyaniiq naybelawan rataaq li'naay, keraja'an keeq ajeh dòh pèq kitahan. Ng'uròq ajeh keranaaq engkeeq uròq Èñ Ngper'et nyaniiq-nyaniiq ya kuwasaq Beelzebul. ¹⁹ Amen Ngper'et nyaniiq-nyaniiq ya kuwasaq Beelzebul, ya kuwasaq makah memurép engkeeq nayper'et nyaniiq-nyaniiq? Jadiiq maay ajehleh dòh nayjadiiq hakém engkeeq. ²⁰ Tapiiq, amen Ngper'et nyaniiq-nyaniiq ya kuwasaq Jenaang, ajehleh ibuktiiq keraja'an Jenaang ya mulaaq kimemerintah ku engkap engkeeq.

²¹ Apebilè seng'òòy kuwat de besenjataaq chengkuuq kijagaaq ideek, di'dic ihartaaq selamat. ²² Tapiiq, apebilè seng'òòy de lebéh kuwat ju keeq kiserak ru kipe'alah keeq, seng'òòy ajeh dòh kirampas senjataaq de bigunaaq ya tuwan deek ajeh, ru kiperdòq di'dic ihartaaq.

²³ Booq imaay pèq kibesamaaq Èñ, kitentang Èñ, ru booq imaay pèq kikumpol ru Èñ, kipecherlah.”

Nyaniiq Kilòòs

(Mat 12.43-45)

²⁴ “Apebilè nyaniiq kihool ju numòm, ki'et nu tempat soot ru kaha-berihat. Tapiiq bilè pèq kikep, ki'uròq, ‘Ngha-jok niic nu deek de ya nghool.’

²⁵ Keeq pen ki'et ru kinèèng deek ajeh ya bòòr ru semiyak. ²⁶ Jadiiq ki'et ru ki'ajaq tujoh nyaniiq-nyaniiq kileeq de lebéh jehat ju keeq. Telaas ajeh naymuuc ru naygeey pajeh. Ipenyudah kada'an seng'òòy ajeh lebéh teroq ju chanuuq.”

Kremmeeq de Sejati

²⁷ Telaas Yesus Ki'uròq bagéy ajeh, mòng numòm kerdoor ju maay jeng'òòy ki'uròq kuwat, “Kra'meeqleh keeq de kimakòòq ru kipermeèm ha Hèèq.”

²⁸ Tapiiq Kiberlaak, “Kra'meeqleh maay de cherngaay ru jooy ha engròq Jenaang.”

Maay Jeng'òòy Naysemaan Tandaag

(Mat 12.38-42)

²⁹ Masè maay jeng'òòy nayperee nu Keeq, Yesus Ki'uròq, “Seng'òòy ku jaman adèh jehat. Ennaay hòòt tandaag ju Jenaang, tapiiq tandaag ajeh dòh pèq bi'òòk nu ennaay kechuwaliiq tandaag nabi Yunus. ³⁰ Bagéy nabi Yunus kijadiiq tandaag nu maay Niniwe, Kenoon Manusiyaq dòh kijadiiq tandaag ha seng'òòy jaman adèh. ³¹ Ku ariiq nehukom dòh ratu ju Selatan kikos ru kihakém seng'òòy adèh, keranaaq keeq ya kihool ju imòl bumiiq kaha-cherngaay ne'ajar rajaqa Salomo de cherdék ajeh. Tapiiq, ku padèh mòng maay de lebéh entooy ju Salomo. ³² Ku ariiq nehukom dòh, seng'òòy Niniwe dòh naykos ru nayhakém seng'òòy jaman adèh, keranaaq seng'òòy Niniwe ajeh ya naybetobat telaas naycherngaay kotbah Yunus. Cherngaay madèh! Booq de mòng ku padèh lebéh entooy ju Yunus.”

Law ru Guwèèr

(Mat 5.15, 6.22-23)

³³ “Pèq mòng numòm pen kitòòt pelitè ru kidèèq cheneem atawpen ku keròòp takar^e, tapiiq tentuuq keeq dòh kidèèq kemiil mije dè'a booq imaa mi'muuc nu kateh deek kiburuuq ichahayaaq law. ³⁴ Mat hèèq ajeh pelitè berook hèèq. Amen law mat hèèq, lawleh berook hèèq. Tapiiq amen mat hèèq guwèèr, guwèèrleh berook hèèq. ³⁵ Jadiiq, jagaaqleh lunaw lihèèq ajeh dè'a pèq guwèèr. ³⁶ Amen di'dic berook hèèq law ru pèq guwèèr, keeq ajeh law bagéy ichahayaaq pelitè kiperlaw hèèq.”

Yesus Kihòòy Maay Farisi ru Maay Guru Tawrat

(Mat 23.1-36; Mrk 12.38-40)

³⁷ Telaas Yesus Kibe'ajar, numòm Farisi kipelawè Keeq nu imadeek. Jadiiq Keeq Kimuuc ru Kikra'diiq. ³⁸ Maay Farisi ajeh kinèèng ru kihiran, keranaaq Yesus pèq Kisuuc itek chanuuq masè kaha-cha'chaaq. ³⁹ Tuhan Ki'uròq, “Engkeeq maay Farisi, engkeeq suuc luwar chawan ru pingat taleh, tapiiq engkeeq tebeek ya benakaat ru jenghat. ⁴⁰ Engkeeq budoh! Pèqka Iley de Kibeh iluwar Kibeh ikateh jugaaq? ⁴¹ Tapiiq òòkleh ju segenap sengiiq nu maay hajap, ru ma de mòng ku engkeeq dòh kijadiiq chuchiiq.

⁴² Achelakaaqleh engkeeq maay Farisi, keranaaq ya engkeeq bayaar persepulohan ju selaséh, inggu, ru neramuuq sayo tapiiq engkeeq siip ne'adél ru ha'noq nu Jenaang. Tapiiq hòòtleh engkeeq beh ne'adél ru ha'noq nu Jenaang ru aguuq siip pekaraaq de kileeq.

⁴³ Achelakaaqleh engkeeq maay Farisi, keranaaq engkeeq gemar geey ku ngaar kateh deek sembahyang ru engkeeq sukaaq bihormat ku tempat kenumpol maay jeng'òòy. ⁴⁴ Achelakaaqleh engkeeq, keranaaq engkeeq bagéy penep de walah itandaag, ru seng'òòy de che'chiip ku ikemiil ajeh pèq naypanèy.”

^e11.33 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah pèq mòng engròq: atawpen ku keròòp takar.

11.29: Mat 16.4, Mrk 8.12   11.30: Yun 3.4   11.31: 1 Raj 10.1-10; 2 Taw 9.1-12   11.32: Yun 3.5

11.33: Mat 5.15; Mrk 4.21; Luk 8.16   11.42: Im 27.30

⁴⁵ Numòm ju guru Tawrat kiberlaak nu Yesus, “Guru, engròq Jen ajeh bagéy Jen cha'cheeq ha jiiq jugaaq.”

⁴⁶ Yesus Kiberlaak, “Achelakaaqleh engkeeq guru Tawrat jugaaq, keranaaq engkeeq dèèq beban de nyeh nu maay kileeq, tapiiq li'engkeeq langsung pèq engkeetulok ennaay ru naneq jariiq pen! ⁴⁷ Achelakaaqleh engkeeq, keranaaq engkeebéh penep ha nabi-nabi, tapiiq jenaang raaq li'engkeeq ajehleh de pre'dat ennaay. ⁴⁸ Jadiiq, engkeeqleh isaksi de setujuuq ha kerjaq jenaang raaq, keranaaq ennaayleh de pre'dat nabi-nabi ru engkeeqleh de bahbéh penep ennaay. ⁴⁹ Keranaaq ajeh, cherendék Jenaang jugaaq Ki'uròq, ‘Dòh Ng'utos nabi-nabi ru rasul-rasul nu ennaay, tapiiq dòh maay engleek nayperdat ru maay engleek naypesiksaaq!’ ⁵⁰ Jadiiq seng'òòy jaman adèh dòh bihukom ha di'dic behiip nabi de saruuq sejaq jenadiiq duniyaaq, ⁵¹ ju behiip Habel ley nu Zakharia de biperdat antare mezbah ru Bait Suci. Ng'uròq nu engkeeq, seng'òòy jaman ajeh dòh bihukom ju bahneh ennaay.

⁵² Achelakaaqleh engkeeq, guru Tawrat, keranaaq ya engkeeq dèèq teros kunchi cherendék ju seng'òòy, tapiiq li'engkeeq pen pèq engkeemuuc nu ikateh ru engkeeq kerlak seng'òòy de naykre'wat nayha-muuc!”

⁵³ Ya telaas Yesus Ki'et ju tempat ajeh, guru-guru Tawrat ru maay Farisi teros naygetéq ru naybeh je'òòy tenanyaaq ⁵⁴ dè'a naykernaaq Keeq ju Ibengwal.

Amaran ha Seng'òòy de Kipure-pure

(Mat 10.26-27)

12 ¹ Bilè seng'òòy ihat jeng'òòy sedang naybekumpol ley ennaay je'baat rataaq li'naay, Yesus mulaaq Kibe'ajar nu Imemurép chanuuq, “Jagaaq-jagaaq ha ragi maay Farisi, maksot Èñ, ennaay bepure-pure. ² Ma de bikerdiiq dòh bipasal, ru ma de bicherneem dòh biperlaw. ³ Jadiiq ma de engkeeq uròq ku guwèèr bipecherngaay dòh ku ilunaw, ru ma de engkeeq bisék ku entak ku kateh biléq de bitutop dòh bipergah ju kemiil pelook.”

Sengòhleleh ha Jenaang

(Mat 10.28-31)

⁴ “Ng'uròq nu engkeeq, kekawat Èñ, aguuq sengòh nu maay de perdat ha berook ru telaas ajeh pèq naykep ma-ma pen. ⁵ Tapiiq Èñ ngha-ternyòòl booq Iley de patot engkeeq sengòh. Sengòhleleh ha Jenaang, keranaaq Keeq mòng Ihaq Kikòòt nyawaaq ru Kipéc seng'òòy nu kateh òòs nyèèng. Betol-betol Ng'uròq nu engkeeq, sengòhleleh ha Keeq!

⁶ Pèqka limaaq ikor chèèp réc bijuwal duwè sén?^f Tapiiq pèq mòng nu'ikor pen de Kisiip ya Jenaang. ⁷ Sòòk ku kuuy engkeeq pen bikiraaq dic. Keranaaq ajeh aguuqleh sengòh. Engkeeq lebéh behargaaq ju jeneng'òòy chèèp réc ajeh!”

^f12.6 Kateh engròq Yunani, ‘asarion,’ niléy duwét Romawi de ihat machòòt.

Ne'akuuq Kenoon Manusiyaq ku Ngaar Manusiyaq

(Mat 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸“Ng'uròq nu engkeeq niic, jap-jap seng'òòy de ki'akuuq Èñ ku ngaar manusiyyaq, Kenoon Manusiyaq jugaaq dòh Ki'akuuq keeq ku ngaar malikat-malikat Jenaang.

⁹Tapiiq booq imaay de kinyèq be'akuuq Èñ ku ngaar manusiyyaq, keeq dòh pèq bi'akuuq ku ngaar malikat-malikat Jenaang.

¹⁰Booq imaay de kilawan engròq Kenoon Manusiyaq, keeq dòh bi'ampon, tapiiq booq imaay kihinaaq ha Kelook Santén, keeq dòh pèq bi'ampon.

¹¹Apebilè engkeeq bihéér nu mahkamah agame ataw nu pemerintah ru penguwasaaq, aguuqleh engkeeq risaw bagéyharòq ru ma de patot engkeeq beh engkeeha-bernang ha li'engkeeq, ¹²keranaaq Kelook Santén dòh Ki'ajar ma de patot engkee'uròq ku masè ajeh.”

Kenglèèr ha Seng'òòy Kayaaq de Budoh

¹³Numòm ju seng'òòy jeng'òòy ajeh ki'uròq nu Yesus, “Guru, uròqleh nu tenèq èñ akiperdòq hartaaq sakaq nu èñ.”

¹⁴Tapiiq Yesus Ki'uròq nu keeq ajeh, “Sedaraaq, ya booq de òòr Èñ jadiiq hakém ataw perendòq hartaaq sakaq ku engkeeq?” ¹⁵Ki'uròq niic nu seng'òòy jeng'òòy ajeh, “Jagaaqleh diriik li'engkeeq. Aguuq bebakaat, keranaaq sinuuy seng'òòy pèq kibegantong ku ikenayaaq ajeh.”

¹⁶Telaas ajeh Keeq Kipasal engròq kenglèèr nu ennaay, “Mòng numòm seng'òòy kayaaq ikennem hasél tiq ihat je'òòy. ¹⁷Keeq kisera'ngiiq, ‘Ma de patot nga-beh, keranaaq èñ pèq mòng tempat nga-dèèq hasél ki'nèc?’ ¹⁸Laluuq ki'uròq, ‘Adèhleh ma de nga-beh. Nga-teeh deek da'nèèq arap ru nga-beh ileey de lebéh entooy. Ru dòh ngdèèq di'dic gandom ru hartaaq sakaq de kileeq ku ikateh. ¹⁹Ya telaas ajeh, ng'uròq ku diriik li'èñ, ‘Nòòs èñ, keranaaq mòng je'òòy hartaaq sakaq de bidèèq jere'loot betahot-tahot iluniiw, kra'diiqleh, chaaqleh, ngòòtleh ru kra'meeqleh!’” ²⁰Tapiiq Jenaang Ki'uròq nu keeq, ‘Budoh, ku kelèm adèh jugaaq nyawaaq hèèq dòh bikòòt ju hèèq. Ma de ya hèèq seryap ajeh dòh ha booq?’

²¹Ajehleh jenadiiq nu seng'òòy de kichatuuq ihartaaq ha ileey tapiiq pèq kikayaaq ku ngaar Jenaang.”

Hal Nerisaw

(Mat 6.25-34)

²²Yesus Ki'uròq nu imemurép, “Keranaaq ajeh, Ng'uròq nu engkeeq: Aguuq risaw ha sinuuy engkeeq ma de engkeeha-chaq, ru aguuq risaw ha le'nòk ku berook engkeeq, ²³keranaaq sinuuy ajeh lebéh behargaaq ju cha'naaq, ru berook ajeh lebéh behargaaq ju le'nòk.

²⁴Pratiiqleh eng'aak! Ennaay pèq naysepaak ru pèq naykèc ru pèq mòng deek da'nèèq cha'naaq ataw deek da'nèèq arap, tapiiq Jenaang Ki'òòk icha'naaq. Gandaaq niic engkeeq

lebéh ju eng'aak ajeh! ²⁵ Bilè engkeeq risaw, booqka ju engkap engkeeq adèh de buléh kipecherek gèq i'umor?^g ²⁶ Jadiiq, amen pèq laluuq engkeeq beh pekaraaq de paléng machòt pen, yama engkeerisaw hal de kileeq ajeh? ²⁷ Pratiqleh bagéyharòq bungaaq bakoq kichuwaay. Ennaay pèq naykerjaq ru pèq naytintaac. Ng'uròq nu engkeeq, rajaaq Salomo ku kateh imenggah pen pèq kilòk lebéh bòr ju bungaaq ajeh. ²⁸ Amen Jenaang Kiperhiyas rumpot ku selaay de mòng ku ariiq adèh ru ihupeer bitòt ku òs, gandaq niic nu engkeeq adèh! Engkeeq, de pèq meriip engkeepechayaaq!

²⁹ Jadiiq, weesleh aguuq pikér ma de hachaaq ru hangòt, ru wees aguuq risaw. ³⁰ Hal-hal ajeh selaluuq bikèèq ya manusiyyaq de pèq naypanèy ha Jenaang. Tapiiq Meneeq engkeeq ya Kipanèy ha ma de engkeeperlu ajeh.

³¹ Tapiiq niic hòtleh engkeeq kèèq chanuuq keraja'an Jenaang, baruuqleh di'dic ajeh dòh bi'òk nu engkeeq.”

Hartaaq ku Sergaaq

(Mat 6.19-21)

³² “Wees aguuq sengòh engkeeq de ga'nèq, keranaaq Jenaang Kipekenan Kaha-òk keraja'an ajeh nu engkeeq. ³³ Juwalleh adic hartaaq engkeeq ru sedekah nu seng'òy de hajap. Behleh dabal de chegèh, imaksot hartaaq de ihat behargaaq ku sergaaq de dòh pèq kidic. Ku pajehleh, maay se'siic pèq laluuq naykòt hartaaq ajeh, ru buboq pen pèq buléh kiréc. ³⁴ Ku belòq hartaaq engkeeq mòng, ku pajehleh sengiiq engkeeq mòng.”

Hambe de Jagaaq-Jagaaq

³⁵ “Hòtleh engkeeq seryap selaluuq ha keranjaq, ru tòtleh pelitè engkeeq dè'a lekat kider. ³⁶ Ru hòtleh engkeeq bagéy seng'òy kerjaq de naypòc ha tuwan de kaha-jok ju kenuriiq je'nek. Bilè kijok ru kigadoq pintuuq, dòh deras ennaay bukaaq pintuuq ha keeq. ³⁷ Kra'meeqleh hambe-hambe bilè tuwan ennaay ya kijok ru kibakeeq ennaay bejagaaq! Betol-betol Ng'uròq nu engkeeq, keeq dòh kiseryap ru kilawè ennaay òr geey, laluuq kijamuuq ha ennaay. ³⁸ Kra'meeqleh hambe-hambe ajeh, bilè tuwan ennaay kijok ku padé'ariiq ataw ku iperpegelap ru kibakeeq ennaay kera'jaq. ³⁹ Tapiiq panèyleh hal adèh, amen tuwan punyaaq deek kipanèy pukol meriip maay se'siic dòh kaha-tibaaq, keeq dòh pèq kibiyyar ideek bimuuc. ⁴⁰ Jadiiq hòtleh engkeeq seryap sekaliiq, keranaaq Kenoon Manusiyyaq dòh Kihool ku ariiq de pèq engkeesangkaaq.”

Hambe de Setiye ru Hambe de Pèq Setiye

(Mat 24.45-51)

⁴¹ Petrus kitanyaaq, “Tuhan, mòngka kenglèèr adèh ha jiiq ataw ha di'dic seng'òy jugaaq?”

⁴² Tuhan Kiberlaak, “Jadiiq booq ileey de bejagaaq deek setiye ru panèy? Keeqleh dòh bipejadiiq ketuwe nu di'dic hambe ya ituwan. Keeqleh jugaaq dòh bi'òr òk cha'naaq nu ennaay ku masè de tentuuq. ⁴³ Akra'meeqleh hambe de bipanèy ya ituwan tengah kibeh

^g12.25 kipecherek gèq i'umor; ataw betambah tinggiiq walawpen hat gèq.

ikerjaq masè ituwan kitibaaq. ⁴⁴ Betol-betol Ng'uròq nu engkeeq, keranaaq ajeh ituwan kipejadiiq keeq pejagaaq nu di'dic ihartaaq. ⁴⁵ Tapiiq, amen hambe ajeh kipikér, 'Tuwan èñ pèq kigujok-jok,' laluuq keeq pen mulaaq kipeet hambe kekeraal ru kekerdoor ru ileey kicha'chaaq, kinge'ngòòt ru kibelbeel, ⁴⁶ ku ariiq de pèq kisangkaaq ru masè pèq kipanèy, tuwan ajeh dòh kijok ru kihukom ihat nyeh^h, ru kidòòl sinuuy keeq ju seng'òòy de pèq pechayaaq.

⁴⁷ Hambe de kipanèy ha he'nòòt ituwan tapiiq pèq kibeh ma-ma sengyap ru pèq kibeh ma de bi'òòr ya ituwan, keeq dòh kikenaaq je'òòy pe'neet. ⁴⁸ Tapiiq booq imaay de pèq kipanèy ha he'nòòt ituwan ru kibeh ma-ma de sèèq, keeq dòh bipeet gèq. Nu seng'òòy de bi'òòk je'òòy, ju keeq dòh bituntot je'òòy, ru nu booq-booq de je'òòy bipechayaaq, ju keeq dòh je'òòy bituntot."

Yesus Kibeh Manusiyaq Ennaay Chera'lah

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ "Èñ Nghool Ngha-péc òòs nu bumiiq ru ihat Ngharap òòs ajeh ya kider! ⁵⁰ Tapiiq lekat mòng seniksaaq de ihat nyeh patot Ngtrimaaq. Pè'sék hal ajeh belakuuq sengiiq Èñ ihat susah. ⁵¹ Engkeeq sangkaa Èñ Nghool nu bumiiq Ngha-èèn ne'aman? Pèq! Ng'uròq nu engkeeq, Èñ pèq ha ne'aman, tapiiq Ngha-cherlah engkeeq. ⁵² Ju hunen dòh mòng bicherlah engkap limaaq urak ku kateh naneq deek, niq lawan naar ru naar lawan niq. ⁵³ Ennaay dòh saléng naybelawan, i'apaq kilawan ikenoon keraal ru ikenoon keraal kilawan i'apaq, i'amèèq kilawan ikenoon kerdoor ru ikenoon kerdoor kilawan i'amèèq, ijaaq kilawan imensaaw kerdoor ru imensaaw kerdoor kilawan ijaaq."

Ha Panèy Tandaq Jaman

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Yesus Ki'uròq nu seng'òòy jeng'òòy, "Apebilè engkeeq nèèng sagop kihuc ju barat, deras engke'uròq, 'Kaha-maniiq,' ru hal ajeh mimang belakuuq. ⁵⁵ Apebilè engkeeq nèèng pinooy ju selatan, engke'uròq, 'That kaha-bekèèt,' ru hal ajeh mimang belakuuq. ⁵⁶ Engkeeq seng'òòy pure-pure, engkeepanèy nengnèèng tandaq ha langét ru bumiiq, tapiiq yama pèq engkeepanèy nengnèèng tandaq ha jaman adèh?"

Berdamayleh ru Musoh

(Mat 5.25-26)

⁵⁷ "Yama pèq engkeeq beh penutos ya li'engkeeq ma de betol? ⁵⁸ Amen engkeeq chiip nu mahkamah ru penudoh engkeeq, panduuqleh berdamay ru keeq semasè ku kateh che'niip. Amen pèq, penudoh ajeh dòh kisaheer engkeeq nu ngaar hakém, ru hakém ajeh dòh ki'òòk engkeeq nu ipenulok, laluuq ipenulok ajeh dòh kipermuuc engkeeq nu kateh jél. ⁵⁹ Ng'uròq nu engkeeq, engkeeq dòh pèq buléh engkeehool ju kenjeh sebelum engkeebayaar dendaq ley dic."

^h12.46 kihukom ihat nyeh; ataw kihalaw keeq

Hòt Betobat

13 ¹ Ku ariiq ajeh memeriip urak seng'òòy naytibaag nu Yesus ru nay'èèn gah ha bahneh Pilatus. Keeq ya kiperdat seng'òòy maay Galilea de tengah naygòòc korban. Behiip ennaay ya bechampor ru behiip korban de nayha-persembah nu Jenaang. ² Yesus Ki'uròq, “Mòngka dosaaq ennaay ajeh lebéh entooy ju dosaaq maay Galilea de kileeq, keranaaq ennaay ya biperdat bagéy ajeh? Pèq! ³ Ng'uròq nu engkeeq, amen pèq engkeebetobat ju dosaaq, di'dic li'engkeeq dòh engkeebinasaaq bagéy ennaay ajeh. ⁴ Bagéyharòq lapan blas urak seng'òòy de dat ku Siloam, semasè maay ajeh bitimpaq ya deek menare? Mòngka dosaaq ennaay lebéh entooy ju di'dic seng'òòy kileeq de gigeey ku Yerusalem? Pèq! ⁵ Ng'uròq nu engkeeq, amen pèq engkeebetobat, di'dic li'engkeeq dòh engkeebinasaaq bagéy ennaay ajeh.”

Kenglèèr ku Keneeng Jehuuq Ara de Pèq Bepelèèq

⁶ Lалуq Yesus Ki'uròq kenglèèr adèh nu ennaay. Keeq Ki'uròq, “Numòm mòng nutareeq ara ku ikebon anggor. Ku naneq ariiq keeq kikèèq ha ipelèèq, tapiiq pèq kiburuuq ma-ma. ⁷ Keranaaq ajeh keeq ki'uròq nu ipekerjaq kebon, ‘Nèèngleh, iluniiw ya niq tahot nghool ngkèèq ipelèèq, tapiiq pèq ngburuuq nukebeeq pen. Giiqleh jehuuq adèh! Yama hiiq jendaaq tiq adèh?’ ⁸ Tapiiq ipekerjaq kebon ajeh kiberlaak, ‘Tuwan, dèèqleh keneeng jehuuq adèh ku tahot adèh taleh. Èñ dòh ngchangkol itiiq ku ikeliléku ru ngchup bajaag. ⁹ Amen keneeng jehuuq adèh kibepelèèq ku tahot nu ngaar dòh, bòòrleh. Amen pèq, giiqleh jehuuq adèh.’ ”

Yesus Kiperbòòr Numòm Kerdoor Chungkòòh ku Ariiq Sabat

¹⁰ Ku naneq ariiq Sabat, Yesus Kibe'ajar ku naneq deek sembahyang. ¹¹ Ku pajeh, mòng numòm kerdoor bisangrok ya nyaniiq de kibeh keeq seléy iluniiw ya lapan blas tahot. Keeq chungkòòh ru pèq buléh kijiñjek tegap. ¹² Semasè Yesus Kinèèng kerdoor ajeh, Yesus Kichereek kerdoor ajeh ru Ki'uròq, “Ju hunen hèèq ya habòòr!” ¹³ Lалуq Yesus Kidèèq Itek ku keeq, ru masè ajehleh kerdoor ajeh kijiñjek tegap ru kipateh ha Jenaang.

¹⁴ Ketuwe deek sembahyang kibel'al keranaaq Yesus Kiperbòòr seng'òòy ku ariiq Sabat. Keeq ki'uròq nu di'dic seng'òòy ku pajeh, “Kateh naneq minggu, mòng ennam ariiq ha kerjaq. Hoolleh ku masè ajeh ha prembòòr, tapiiq aguuq ku ariiq Sabat!”

¹⁵ Yesus Kiberlaak nu ketuwe ajeh, “Hèèq, seng'òòy de pure-pure! Pèqka ku ariiq Sabat maay jeng'òòy pen nayterlaas lembuuq ataw keldéy ju kandak dè'a nayngòòt teew?

¹⁶ Nèèngleh, ku padèh mòng numòm kerdoor ju keturunan Abraham de bikurok ya Sétan iluniiw ya lapan blas tahot. Pèq buléhka keeq biterlaas ju kenurok Sétan ku ariiq Sabat?”

¹⁷ Brenglaak Yesus Kipeselsèl di'dic Imusoh, tapiiq maay kileeq naykra'meeq ha di'dic bahneh Yesus de ihat megah.

Kenglèèr ha Mat Sawi¹*(Mat 13.31-32; Mrk 4.30-32)*

¹⁸ Lалуq Yesus Kitanyaaq, “Bagéyharòqka ikada'an apebilè Jenaang Kimemerintah? Ju maka Ngha-peserupaaq ikada'an ? ¹⁹ Ikada'an bagéy kenglèèr adèh: Numòm kikòòt naneq mat sawi, laluuq kichet ku selaay. Mat sawi ajeh kichuwaay ru kijadiiq nutareeq jehuuq, laluuq chèèp naybeh deek ennaay ku ichaak.”

Kenglèèr ha Ragiiq*(Mat 13.33)*

²⁰ Yesus Kitanyaaq niic, “Ju maka Ngha-peserupaaq ikada'an apebilè Jenaang Kimemerintah? ²¹ Ikada'an bagéy adèh: Numòm kerdoor kikòòt ragiiq kichampor ku tepok de je'òòy laluuq igenawol ajeh ley huuc!”

Pintuuq de Iit*(Mat 7.13-14, 21-23)*

²² Ku kateh che'niip nu Yerusalem, Yesus Kilaluuq memeriip kote ru pekan sambél Kibe'ajar. ²³ Mòng nu'urak kibetanyaaq nu Yesus, “Tuwan, ga'nèq talehka seng'òòy de bipeselamat?”

²⁴ Yesus Kiberlaak nu seng'òòy jeng'òòy ku pajeh, “Berusahahele abòòr-bòòr ha mi'nuuc pintuuq de iit, keranaaq jeng'òòy seng'òòy nayberusahe nayha-muuc tapiiq dòh pèq naykep. ²⁵ Bilè tuwan deek kikos ru ya kitutop ipintuuq, engkeeq de jiñjek ku luwar dòh mulaaq engkeegadoq ipintuuq ru engkee'uròq, ‘Tuwan, poohleh pintuuq ha jiiq!’ Tapiiq, tuwan ajeh dòh kiberlaak, ‘Èñ pèq ngpanèy ju belòòq engkeehool!’ ²⁶ Dòh engkeeq berlaak, ‘Jiiq ya mòng jicha'chaaq ru jinge'ngòòt besamaaq ngjen, ru ngjen jugaaq mòng jenbe'ajar jiiq ku kote jiiq!’ ²⁷ Tapiiq keeq dòh ki'uròq niic, ‘Èñ pèq ngpanèy ju belòòq engkeehool. Etleh ju kendèh, di'dic engkeeq de bahbeh jehat!’

²⁸ Bilè engkeeq nèng Abraham, Ishak, ru Yakub sertaina di'dic nabi mòng ku keraja'an Jenaang, dòh engkeejiiñjaap ru bertanggung keranaaq engkeebipéc nu luwar! ²⁹ Dòh seng'òòy nayhool ju serataaq duniyaaq, ru nayrasaaq jenamuuq ku keraja'an Jenaang. ³⁰ Cherngaay madèh! Seng'òòy de ke'niit dòh kijadiiq chanuuq ru seng'òòy de chanuuq dòh kijadiiq ke'niit.”

Ha'noq Yesus ha Yerusalem*(Mat 23.37-39)*

³¹ Ku masè ajeh jugaaq, memeriip urak maay Farisi nayterbuuq nu Yesus ru nay'uròq, “Etleh ju kendèh, keranaaq rajaaq Herodes kaha-perdat Jen.”

---

¹**13.17** Sawi: Sawi de bimaksot ku padèh mòngleh sejenés che'net de buléh kisuuy ichengrek kiraaq-kiraaq niq mite.

13.27: Mzm 6.8   **13.28:** Mat 22.13, 25.30   **13.28-29:** Mat 8.11-12

13.30: Mat 19.30, 20.16; Mrk 10.31

³² Yesus Kiberlaak, “Etleh òòk panèy nu seng'òòy de jehat ajeh, ‘Ku ariiq adèh ru ihupeer teros Ngha-per'et nyaniiq ru Ngha-perbòòr seng'òòy nyiiq, ru ku iniq ariiq, Èñ dòh Ngpeseryap kerjaq-Ng.’ ³³ Hamapen bagéy ajeh, Èñ Ngha-peteros che'niip ku ariiq adèh, hupeer dòh ru ku pu'uteh keranaaq ku Yerusalem ajehleh itempat nabi biperdat.

³⁴ Yerusalem, Yerusalem! Hèèqleh de pre'dat nabi-nabi ru hapéc ya batuuq nu seng'òòy ngenneeng gah Jenaang. Ya memeriip kaliq Ngha-eep maay gigeey hèèq bagéy keneeng pok kikarep ha ikenoon, tapiiq hanyèq! ³⁵ Yerusalem, cherngaay madèh! Hèèq dòh biwees ya Jenaang, ru pèq habakeeq Èñ niic ley ku imasè hèèq uròq, ‘Abiberkatleh Keeq de Kitibaaq sebagéy ennòòr Tuhan!’ ”

Prembòòr ku Ariiq Sabat

14 ¹ Ku naneq ariiq Sabat, Yesus Ki'et nu deek numòm ketuwe maay Farisi Kaha-cha'chaaq. Seng'òòy ku pajeh naycherimat ha Yesus. ² Ku pajeh mòng numòm keraal de as iberook ya teew kiterbuuq nu Yesus. ³ Yesus Kitanyaaq nu guru-guru Tawrat ru maay Farisi ku pajeh, “Ku ariiq Sabat, mòngka Hukom Tawrat kibenar hiiq perbòòr seng'òòy nyiiq?”

⁴ Tapiiq pèq nay'uròq ma-ma pen. Jadiiq Yesus Kichereek seng'òòy ajeh ru Kiperbòòr ha keeq, ru Ki'òòr keeq et. ⁵ Telaas ajeh Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Amen numòm ju li'engkeeq mòng kenoon keraal ataw lembuuq de yòòk ku kateh pringgiiq ku ariiq Sabat, ya tentuuq engkeeperhool ku sariiq jijeh.”

⁶ Ennaay kra'diiq sengèq.

Rendah Diriiq

⁷ Bilè Yesus Kicherimat memeriip urak tenglòh de tengah naykèèq ha gineey ku ngaar ku jenamuuq je'nek, Keeq pen Kicheritè kenglèèr adèh nu di'dic tenglòh. ⁸ Keeq Ki'uròq, “Amen numòm kipelawè engkeeq nu kenuriiq je'nek, aguuqleh geey ku ngaar. Enggamaq mòng seng'òòy de lebéh penténg ju engkeeq ya bipelawè jugaaq. ⁹ Lалуq tuwan deek dòh ki'uròq, ‘Ma'ap, tempat adèh ya bisediyaaq ha ka'ajeh.’ Pèqka engkeeq dòh engkeeselsèl, lалуq terpaksaaq engkeegeey ku tempat de paléng cheloot? ¹⁰ Tapiiq bilè engkeeq bipelawè, etleh geey ku icheloot, dè'a bilè tuwan deek dòh kihool ru ki'uròq nu engkeeq, ‘Béy, sedaraaq, geyleh ku ngaar.’ Lалуq engkeeq dòh bihormat ya di'dic tenglòh de mòng ku pajeh. ¹¹ Keranaaq, seng'òòy de kipemegah idiriiq dòh biperendah, tapiiq seng'òòy de kiperendah idiriiq dòh bipemegah.”

¹² Lалуq Yesus Ki'uròq niic nu ketuwe Farisi, “Apebilè ha pelawè seng'òòy cha'chaaq yah ataw kelèm, aguuq pelawè kawat, ataw tenèq-menang, ataw pitaq, atawpen maay englaak dee de kayaaq. Dòh ennaay pen naypelawè engkeeq niic, ru engkeeq trimaq bagéyharòq de engkeebèh ajeh. ¹³ Tapiiq apebilè engkeeq bejamuuq ha seng'òòy, pelawèleh seng'òòy de hajap, lumpoh, chapéq, ru butaaq. ¹⁴ Engkeeq dòh biberkat keranaaq ennaay dòh pèq lалуq naybalas bernòòr engkeeq ajeh. Bernòòr engkeeq dòh bibalas ya Jenaang ku ariiq seng'òòy de benar biberkos ju danan.”

Kenglèèr ha Jenamuuq Cha'naaq de Entooy

(Mat 22.1-10)

¹⁵ Numòm de kigigeey besamaaq Yesus kicherngaay engròq Yesus, keeq ki'uròq nu Yesus, “Akra'meeqleh ennaay de cha'chaaq ku keraja'an Jenaang!”

¹⁶ Yesus Ki'uròq nu seng'òòy ajeh, “Mòng numòm de kaha-beh jenamuuq cha'naaq de entooy. Keeq kipelawè jeng'òòy seng'òòy. ¹⁷ Apebilè tibiaaq imasè jenamuuq ajeh bimulaaq, keeq ki'òòr ihambe òòk panèy nu di'dic itenglòh, ‘Béyleh, di'dic ya siyap!’ ¹⁸ Tapiiq, numòm penumòm naype'ingaaq. Numòm ki'uròq nu hambe ajeh, ‘Èñ paay ngbeliiq tiq ru hòt ngnèng. Èñ ngsemaañ ma'ap.’ ¹⁹ Numòm niic ki'uròq, ‘Èñ paay ngbeliiq sepuloh ikor lembuuq ibeeq ru ngha-chubaaq gunaaq. Èñ ngsemaañ ma'ap.’ ²⁰ Numòm de kileeq ki'uròq, ‘Èñ paay ngje'jek, keranaaq ajehleh èñ pèq buléh nghool.’ ²¹ Hambe ajeh kijok ru ki'òòk panèy nu ituwan ha di'dic pekaraaq ajeh. Tuwan ajeh ihat kibel'al, laluuq ki'uròq nu ihambe, ‘Sarii qijeh jugaaq et nu jap-jap nòng ru lurong. Ènleh seng'òòy de hajap, lumpoh, butaaq ru chapéq.’ ²² Ki'uròq ya hambe ajeh niic, ‘Tuwan, printah ngjen ya bibeh, tapiiq lekat mòng tempat de kusong.’ ²³ Laluuq tuwan ajeh ki'uròq nu ihambe, ‘Et nu jap-jap nòng ru lurong ku luwar kote, paksaq seng'òòy hool nu deek èñ dè'a tebeek.’ ²⁴ Hòtleh engkeeq panèy, pèq mòng numòm pen ju tenglòh de mpelawè ajeh kichaaq ha jenamuuq èñ!”

Hòt Wees Di'dic ha Jinooy Yesus

(Mat 10. 37-38)

²⁵ Telaas ajeh seng'òòy jeng'òòy naychiip besamaaq Yesus; Keeq Kichelèèk ru Ki'uròq nu ennaay, ²⁶ “Booq imaay de kihool nu Èñ tapiiq pèq kihoq ha Èñ lebéh ju ikeneeng-meneeq, ikenoon-kenah, itenèq-menang ru ileey ajeh, keeq pèq buléh kijadiiq murép Èñ. ²⁷ Booq imaay de pèq kigulap isalép ru kijooy Èñ, keeq pèq buléh kijadiiq murép Èñ. ²⁸ Amen numòm ju engkeeq kaha-beh naneq menare, hòt kikiraaq chanuuq ibelanjaaq dè'a kipanèy ijerengkèh chukopka pèq kaha-perdic kerjaq ajeh. ²⁹ Amen pèq, ya telaas kidèèq ibatuuq terengan keeq pèq buléh kiperdic ikerjaq ajeh. Laluuq di'dic seng'òòy de nengnèng ma de tejadiiq dòh naylok ha keeq. ³⁰ Ennaay dòh nay'uròq, ‘Nèngleh, ileey adèh kimulaaq ikerjaq, tapiiq pèq buléh kiperdic!’ ”

³¹ “Amen numòm rajaaq mòng sepuloh ribuuq urak aska, kaha-beperak ru rajaaq kileeq de mòng duwè puloh ribuuq urak aska, rajaaq ajeh dòh kisergiiq chanuuq mòngka ileey ihat kuwat kaha-lawan imusoh. ³² Amen kipanèy ileey pèq kuwat, keeq dòh Kikirép ne'utos kaha-berbòòr, semasè imusoh lekat nyaaq. ³³ Bagéy ajeh jugaaq nu di'dic li'engkeeq. Pèq mòng numòm pen ju engkeeq buléh kijadiiq murép Èñ, kechuwaliiq keeq kiwees di'dic ipunyaq.”

Empòòc de Belooc*(Mat 5.13; Mrk 9.50)*

³⁴ “Empòòc ihat begunaaq, tapiiq amen empòòc ya kijadiiq belooc, ju ma bipegerak?
³⁵ Empòòc de belooc pèq begunaaq niic ha tiq atawpen biha-beh bajaaq. Bipéc taleh!
 Amen engkeeq be'entak, cherngaayleh abòòr-bòòr!”

Kenglèèr ha Dombe de Nyep*(Mat 18:12-14)*

15 ¹ Mòng naneq ariiq, di'dic pengutép chukéy ru maay de bedosaaq naybekumpol
 nayha-cherngaay Yesus. ² Maay Farisi ru guru-guru Tawrat nayle'uß, “Keeq adèh
 Kigeey Kicha'chaaq ru maay de bedosaaq.” ³ Lалуuq Yesus Ki'uròq kenglèèr adèh nu
 ennaay,

⁴ “Amen numòm ju engkap engkeeq mòng seratos ikor dombe, tapiiq nyep naneq, ma
 de engkeebèh? Pèqka keeq kiwees sembilan puluh sembilan dombe ku padak rumpot
 ru ki'et kikèèq nu'ikor dombe de nyep ley kikep? ⁵ Bilè keeq ya kikep niic idombe,
 keeq kigulap ku igelpaal ru kakra'meeq. ⁶ Lалуuq keeq kijok. Telaas ajeh kichereek
 ikekawat ru maay englaak deek ru ki'uròq, ‘Béy hiiq kra'meeq, keranaaq dombe èñ de
 nyep ya ngkep!’ ⁷ Bagéy ajehleh ku sergaaq, mòng kremmeeq de lebéh entooy ha naneq
 seng'òòy bedosaaq de kibetobat ju sembilan puluh sembilan seng'òòy bòòr de pèq payah
 kibetobat.”

Kenglèèr ha Duwét de Nyep

⁸ “Amen numòm kerdoor mòng sepuluh duwét péraq tapiiq nyep naneq, ma de kibeh?
 Keeq kisok ya lampu ru kipees ideek kikèèq ku engkap ideek ley kikep duwét ajeh.
⁹ Masè keeq kikep duwét ajeh, kichereek ikekawat ru maay ku i'englaak deek ru ki'uròq,
 ‘Béy hiiq kra'meeq, keranaaq ya ngkep duwét de nyep ajeh!’ ¹⁰ Bagéy ajeh jugaaq
 malikat Jenaang naykra'meeq bilè numòm seng'òòy bedosaaq kibetobat.”

Kenglèèr ha Kenoon de Ri'rooc

¹¹ Yesus Ki'uròq niic, “Numòm meneeq mòng naar ikenoon keraal. ¹² Kenoon iloc
 ki'uròq nu imeneeq, ‘Apaq, òòkleh hartaaq bahgiyan èñ.’ Lалуuq imeneeq pen kibahgiq
 hartaaq ajeh nu ubaay. ¹³ Memeriip ariiq ju kenjeh, kenoon iloc kikumpol dic ihartaaq ru
 ki'et nu lengriiq de nyaaq. Pajeh keeq kijendaaq ihartaaq pèq tentuuq. ¹⁴ Masè ihartaaq
 ya dic, mòng belakuuq chengwaak ku lengriiq ajeh ihat teroq ru pèq mòng ma-ma pen
 ku keeq. ¹⁵ Lалуuq keeq kikerjaq ku numòm seng'òòy ku lengriiq ajeh, kikerjaq jenagaaq
 gaaw ku padak. ¹⁶ Keeq ihat kichuwaak ley kaha-chaaq cha'naaq gaaw ajeh. Tapiiq pèq
 mòng numòm pen de nayha-òòk cha'naaq nu keeq.

¹⁷ Ju kenjeh kenoon iloc ajeh kisedar ru ki'uròq kateh isengiiq, ‘Maay kerjaq meneeq
 èñ mòng je'òòy cha'naaq tapiiq èñ ku padèh ngha-dendat ya chenengwaak! ¹⁸ Èñ dòh

ngchool ngha-jok nu meneeq ru ng'uròq, “Apaq, èñ ya ngbedosaaq nu Jenaangi ru jen. ¹⁹ Èñ pèq layaq jen chereek kenoon. Anggapleh èñ bagéy maay kerjaq jen.” ²⁰ Lалуq keeq pen kijok nu imeneeq.

Ju keñnyaaq keeq ya bibakeeq ya imeneeq. Imeneeq ihat kihoq ru kijerjar nu keeq, kikawal ru kinyuuy. ²¹ Kenoon ajeh ki'uròq, ‘Apaq, èñ ya ngbedosaaq nu Jenaang ru ngjen. Èñ pèq layaq jen chereek kenoon niic.’ ²² Tapiiq imeneeq kichereek ihambe ru ki'uròq, ‘Agéc! Kòòt le'nòk de paléng bòòr ru perlòk nu keeq. Perlòk chinchét ku ijarii ru perlòk kasot ku ijok. ²³ Kòòt nu'ikor kenoon lembuuq de ba'chòòq ru gòc. Hicha'chaaq ru hikra'meeq, ²⁴ keranaaq kenoon èñ de ya dat adèh hunen kisuuy niic. Keeq ri'rooc, tapiiq ya ngkep niic.’ Lалуq naybesukaaq.

²⁵ Sementare ajeh ikenoon sulok mòng ku iselaay. Masè keeq kijok, kicherngaay engròq laguq ru rungén. ²⁶ Keeq kichereek numòm ju ipelayan lалуq kitanyaaq, ‘Yama de renyah ku padeek?’ ²⁷ Maay hambe ajeh kiberlaak, ‘Menang hèèq ya kijok. Meneeq hèèq ki'òòr gòc kenoon lembuuq de ba'chòòq, keranaaq keeq ya kibakeeq ikenoon selamat kijok!’ ²⁸ Kenoon de sulok ajeh kibere'nòòs ru kinyèq pèq kaha-muuc nu madeek. Lалуq imeneeq kihool nu luwar ru kipujoq keeq muuc! ²⁹ Tapiiq ikenoon ajeh ki'uròq, ‘Betahot-tahot èñ ngkerjaq ru ngjooy engròq jen. Tapiiq ma de jen òòk nu èñ? Nu'ikor kenoon kambék pen pèq jen òòk èñ ngha-kra'meeq ru kekawat èñ. ³⁰ Tapiiq kenoon jen ajeh hamapen kiperdic iduwét ha maay pelachor, bilè kijok, jen gòc kenoon lembuuq de ba'chòòq ha keeq.’ ³¹ Imeneeq kiberlaak, ‘Beey, hèèq sentiyase mòng ku bèèk èñ. Ma taleh haq èñ ajeh jugaaq haq hèèq. ³² Tapiiq patot hiiq beh cha'naaq entooy ru hiiq kra'meeq, keranaaq menang hèèq ajeh de ya dat kisuuy niic, keeq de ri'rooc bibakeeq.’ ”

Kenglèèr ha Maay de Kijagaaq Hartaaq Sakaq de Pèq Jujor

16 ¹ Yesus kicheritè kenglèèr nu Imemurép, “Numòm seng'òòy kayaaq mòng nu'urak ketuwe hambe de kijagaaq hartaaq ituwan. Nu'arii keeq kicherngaay gah ketuwe ajeh kipendaaq ihartaaq. ² Lалуq tuwan ajeh kichereek keeq, ‘Betolka gah de ngcherngaay ha hal hèèq adèh? Òòk nu èñ bop keniraaq hèèq, keranaaq hèèq pèq layaq ha jadiiq jenagaaq hartaaq.’

³ Ketuwe de bejagaaq hartaaq ajeh kiseran'ngiiq, ‘Ma de patot ngbeh? Tuwan kaha-perwees èñ ju kerjaq jenagaaq hartaaq. Ngha-kerjaq ku selaay pen pèq lалуq, gandaq niic ngha-semaan pen ngselsèl. ⁴ Èñ mòng akal, dè'a apebilè èñ biperwees kerjaq, mòng maay de buléh bi'òòk èñ geey ku deek ennaay.’ ⁵ Telaas kiseran'ngiiq bagéy ajeh, keeq kichereek pranèq di'dic maay de beri'dees nu tuwan keeq. Ki'uròq nu ileey de chanuuq, ‘Meriip dees hèèq ku tuwan èñ?’ ⁶ Maay de beri'dees ajeh kiberlaak, ‘Seratos takar^k minyaq zaitun.’ Lалуq ki'uròq nu maay de beri'dees ajeh, ‘Adèh surat dees hèèq, geey agéc ru hunen chòòt limaaq puloh takar.’ ⁷ Ki'uròq nu ileey de naneq niic, ‘Meriip dees hèèq?’ Maay de beri'dees ajeh kiberlaak, ‘Seribuuq guni gandom.’ Ki'uròq nu maay de beri'dees ajeh, ‘Adèh surat dees hèèq, chòòt lapan ratos guni.’ ⁸ Lалуq tuwan kipateh

^j15.18 Kateh engròq Yunani, ‘sergaaq’

^k16.6 Lebéh kurang 35 lite minyaq bikòh ku kateh naneq takar entooy.

ha jenagaaq hartaaq de pèq jujor ajeh keranaaq keeq cherdék. Seng'òòy duniyaaq lebéh cherdék naybeh ne'uros ju seng'òòy isinuuy ku kateh prenglaw.

⁹ Ng'uròq nu engkeeq, gunaaq kenayaaq duniyaaq ha berkep kawat, dè'a bilè kenayaaq duniyaaq nyep, engkeeq dòh bitrimaaq ku kateh deek de kekal.” ¹⁰ “Booq imaay kisetiye ku hal de machòòt, keeq jugaaq kisetiye ku hal de entooy. Booq imaay pèq benar ku hal de machòòt, keeq jugaaq pèq benar ku hal de entooy. ¹¹ Jadiiq, amen engkeeq pèq setiye ku hal kenayaaq duniyaaq, booqka de baha-pechayaaq engkeeq ku hal kenayaaq de benar? ¹² Amen engkeeq pèq setiye nu haq hartaaq maay kileeq, booqka de baha-òòk haq hartaaq lihèèq nu lihèèq?

¹³ Numòm hambe pèq buléh kilayan naar tuwan, keranaaq numòm kigetéq ru numòm kihòq, atawpen numòm kihormat ru numòm pèq ki'iraw. Bagéy ajeh jugaaq engkeeq pèq buléh engkeelayan Jenaang ru kenayaaq duniyaaq.”

Amaran Kileeq ha Maay Farisi

(Mat 11.12-13, 5.31-32; Mrk 10.11-12)

¹⁴ Apebilè maay Farisi naycherngaay di'dic hal de Ki'uròq ya Yesus, naychacheeq ha Keeq keranaaq naygemar ha duwét. ¹⁵ Yesus pen Ki'uròq nu ennaay, “Engkeeqleh seng'òòy de bepуре-pure bòòr nu ngaar maay, tapiiq Jenaang Kipanèy sengiiq engkeeq. Ma de bipe'entooy ya manusiyaaq, bigetéq ya Jenaang.

¹⁶ Hukom Tawrat ru kitab nabi-nabi bipakéy ley jaman Yohanes Pembaptis. Telaas ajeh gah bòòr ha keraja'an Jenaang bipergah, ru maay jeng'òòy naykre'wat nayha-muuc nu kateh keraja'an ajeh. ¹⁷ Tapiiq, lebéh senang langét ru bumiiq nyep jupadè naneq engròq Hukom Tawrat bipewalah.

¹⁸ Booq imaay kicheréy ikenah ru kijek kerdoor kileeq, keeq kibezina. Booq imaay kijek kerdoor de bicheréy ya igengsiir, keeq pen kibezina.”

Seng'òòy Kayaaq ru Lazarus de Hajap

¹⁹ “Mòng numòm seng'òòy kayaaq ile'nòk bòòr ru mahal. Tiyap ariiq isinuuy senang. ²⁰ Ru mòng numòm de hajap imuh Lazarus. Iberook tebeek ya temaaq ru bembeek, ru keeq selaluuq bi'èèn nu bèèk pintuuq deek seng'òòy kayaaq ajeh. ²¹ Keeq kichuwaak ru kaha-chaaq ma taleh de yòòk ju mije seng'òòy kayaaq ajeh. Chooq pen naytibaq naybeec itemaaq.

²² Telaas ajeh, maay hajap ajeh kidat ru bi'èèn ya malikat nu bèèk Abraham. Seng'òòy kayaaq ajeh pen kidat jugaaq, laluuq bichoop. ²³ Kateh duniyaaq maay dat¹, bilè seng'òòy kayaaq ajeh kitanggung seniksaq, ju keñnyaaq keeq kibakeeq Abraham, ru Lazarus mòng ku ibèèk. ²⁴ Laluuq kichereek, ‘Apaq Abraham, jen yayaaqleh èñ! Òòr Lazarus akicherlòk imòòl jariiq kateh teew ru kiperserngic lentaak èñ, keranaaq èñ ihat siksaq ku kateh òòs adèh.’

²⁵ Abraham ki'uròq, ‘Beey, ingatleh! Hèèq ya hakep ma de bòòr masè hasuuy, tapiiq Lazarus kikep sinuuy de nèc. Hunen ku padèh kikep sennang tapiiq hèèq hakep

¹16.23 duniyaaq maay dat: Hades.

seniksaaq. ²⁶ Lagiiqpen, mòng jurang antare hèèq ju jaar, ley seng'òòy ju englaak adèh pèq buléh nay'et nu englaak kenjeh, ru seng'òòy ju kenjeh pèq buléh nayhool nu madèh.' ²⁷ Seng'òòy kayaaq ajeh ki'uròq, 'Amen bagéy ajeh, ngsemaan jen Abraham, òòrleh Lazarus aki'et nu deek apaq èñ. ²⁸ Keranaaq èñ mòng limaaq urak tenèq-menang, òòrleh Lazarus aki'òòk amaran nu ennaay, de'a pèq nayhool nu tempat seniksaaq adèh.' ²⁹ Tapiiq Abraham kiberlaak nu keeq, 'Ennaay mòng kitab Musa ru kitab nabi-nabi. Ennaay patot naycherngaay amaran kitab-kitab ajeh.' ³⁰ Seng'òòy kayaaq ajeh ki'uròq niic, 'Ajeh pèq chukop, apaq Abraham! Amen mòng numòm ju maay dat kisuuy niic ki'et nu ennaay, ya tentuuq dòh naybetobat ju dosaaq.' ³¹ Tapiiq Abraham kiberlaak nu keeq, 'Amen pèq naycherngaay amaran Musa ru nabi-nabi, dòh pèq naypechayaaq hamapen mòng seng'òòy de kikos ju idanan.' ”

Dosaaq, Ne'ampon ru Iman

(*Mat 18.6-7, 21-22; Mrk 9.42*)

17 ¹ Yesus Ki'uròq nu Imemurép, “Mimang mòng hal-hal de kibeh maay jeng'òòy bedosaaq, tapiiq achelakaaqleh seng'òòy de bahbeh hal-hal ajeh. ² Lebéh bòòr seng'òòy ajeh bibek itangen ya batuuq kenisar de entooy ru bipéc nu lawot, jupadè keeq kibeh numòm ju maay de pèq bedayè kibedosaaq. ³ Jagaaqleh diriiq li'engkeeq.

Amen numòm sedaraaq engkeeq kibedosaaq, mòòrleh keeq. Amen kibetobat, amponleh dosaaq keeq. ⁴ Amen kibedosaaq nu engkeeq tujuh kaliq nu'arii ru ki'ulak nu engkeeq tiyap kaliq ru ki'uròq, 'Amponleh èñ,' hòòtleh engkeeq ampon keeq.”

Hal Iman

⁵ Lалуq rasul-rasul ajeh nay'uròq, “Tuhan, pekuwatleh iman jiiq.”

⁶ Tuhan Kiberlaak, “Amen engkeeq mòng iman machòòt bagéy nume'nat mat sesawi, ru engkee'uròq nu jehuuq ara adèh, 'Araròcleh ru achetleh ku kateh lawot,' dòh jehuuq ajeh kijooy printah engkeeq.”

Tuwan ru Hambe

⁷ “Amen ju engkeeq mòng numòm hambe de kigiléq tiiq ataw kijagaaq binatak da'nèèq, masè kijok ju selaay, mòngka engkee'uròq, 'Agéc! Béy, cha'chaaq'? Tentuuq pèq! ⁸ Dòh engkeeq uròq nu hambe ajeh, 'Jamuuleh èñ ru sediyaaq ha layan èñ semasè ngcha'chaaq ru ngngòòt. Telaas ajeh buléh hèèq chaaq.' ⁹ Mòngka tuwan ajeh kibetrimaaq kaséh nu ihambe, keranaaq hambe ajeh kibeh ma de bi'òòr? Tentuuq pèq! ¹⁰ Bagéy ajeh jugaaq nu engkeeq. Apebilè ya engkeeq beh di'dic tugas, hòòtleh engkee'uròq, 'Jiiq adèh hambe de pèq layaq bipateh, keranaaq ajehleh tugas jiiq.' ”

Sepuloh Urak Maay Nya'niiq Kuste

¹¹ Ku kateh che'niip Yesus nu Yerusalem Keeq Kijooy engchòp da'èrah Samaria ru Galilea. ¹² Masè Kimuuc nu naneq kampok, sepuloh urak maay nya'niiq kuste nayburuuq

Keeq. Ennaay jiñjek ju keñnyaaq ¹³ ru naychereek kuwat, “Yesus! Tuwan! Yayaaqleh jiiq!”

¹⁴ Lалуuq Yesus Kinèèng nu ennaay ru Ki'uròq, “Et ru pernèèngleh li'engkeeq nu imam-imam.” Ku sema'deeq nòòng, nya'niiq kuste ennaay ya bòòr.^m

¹⁵ Bilè numòm ju ennaay ajeh kisedar ileey ya kibòòr, keeq kilòòs niic ru kipateh ha Jenaang ru isuwaraaq de kuwat, ¹⁶ langsung kikòòp ku ngaar jok Yesus ru kibetrimaaq kaséh nu Keeq. Keeq adèh nèh maay Samaria. ¹⁷ Yesus Kitanyaaq, “Pèqka maay de sepuloh urak ajeh nèh ya naybòòr? Ku belòòq maay de sembilan urak niic? ¹⁸ Yama maay luwar adèh taleh kijok ru kipateh ha Jenaang?” ¹⁹ Lалуuq Yesus Ki'uròq nu keeq, “Kos ru etleh! Keranaaq hèèq pechayaaq ha Èñ, hèèq ya bòòr.”

Helnool Keraja'an Jenaang

(Mat 24.23-28, 37-41)

²⁰ Memeriip urak maay Farisi naytanyaaq nu Yesus, “Bilèkah keraja'an Jenaang dòh kihool?” Yesus Kiberlaak, “Keraja'an Jenaang dòh pèq kihool ru tandaaq-tandaaq de buléh hinèèng, ²¹ ru seng'òòy pèq buléh nay'uròq, ‘Nèèng, Ikeraja'an ajeh mòng ku padèh!’ ataw ‘Ku peteh!’ keranaaq keraja'an Jenaang ya mòng ku engkap li'engkeeq.”ⁿ

²² Lалуuq Yesus Ki'uròq nu Imemurép, “Dòh hool imasè engkeeha-nèèng naneq ariiq bilè Kenoon Manusiyyaq Kilòòs niic, tapiiq dòh pèq engkeenèèng. ²³ Dòh nay'uròq nu engkeeq, ‘Nèèng, Kenoon Manusiyyaq ajeh mòng ku peteh!’ ataw ‘Nèèng, Keeq mòng ku padèh!’ Tapiiq aguuq et ru jooy ennaay. ²⁴ Keranaaq bagéy kilat de kisok ju ipangkal ley nu imòòl langét, bagéy ajehleh helnool Kenoon Manusiyyaq ku ariiq pigòòy dòh. ²⁵ Tapiiq Keeq hòòt Kikenaq chanuuq je'òòy seniksaaq ru pèq bitrimaaq ya seng'òòy jaman adèh.

²⁶ Bagéyharòq de ya tejadiiq ku jaman Nuh, bagéy ajehleh jugaaq ku jaman Kenoon Manusiyyaq. ²⁷ Ku masè ajeh, ennaay chaaq, nayngòòt, ru naybekenah-gengsiir ley ku ariiq Nuh kimuuc nu bahtera, lалуuq ba'aak entooy kihool ru kibinasaaq di'dic ennaay. ²⁸ Bagéyharòq jugaaq de ya tejadiiq ku jaman Lot. Ennaay chaaq, nayngòòt, nayba'liiq, nayjelwal, nayche'chet, ru naybeh deek. ²⁹ Tapiiq ku ariiq Lot kihool ju Sodom, ya tejadiiq òòs ru belirang bagéy maniiq lebat cheleh ju langét, ru kibinasaaq di'dic ennaay. ³⁰ Bagéy ajehleh jugaaq dòh ku ariiq Kenoon Manusiyyaq Kipernèèng Iley.

³¹ Ku ariiq ajeh, booq imaay tengah kakra'diiq ku kemiil pelook ru i'arap mòng ku kateh deek, aguuqleh kicheleh kaha-kòòt i'arap. Bagéy ajeh jugaaq, seng'òòy de mòng ku selaay, aguuqleh lòòs niic. ³² Ingatleh ma de tejadiiq ku kenah Lot! ³³ Booq imaay kihooq inyawaaq bagéy keeq, dòh jeh nyep inyawaaq. Tapiiq booq imaay ki'òòk inyawaaq, dòh kipeselamat inyawaaq. ³⁴ Ng'uròq nu engkeeq, ku kelèm ajeh, mòng naar mòm ku naneq tempat be'nèèt; naneq dòh bi'èèn ru naneq biwees. ³⁵ Mòng naar mòm kerdoor tengah

^m17.14 bòòr: Nèèng 5.12.

ⁿ17.21 engkap li'engkeeq; ataw kateh diriiq engkeeq, ataw tibaaq-tibaaq kipernèèng idiriiq engkap li'engkeeq.

baybekisar gandom ku tempat samaaq; naneq dòh bi'èèn ru naneq biwees. [³⁶ Amen mòng naar mòm keraal ku tengah selaay, naneq dòh bi'èèn ru naneq biwees.]"^o

³⁷ Imemurép naytanyaaq nu Yesus, “Tuhan, ku belòòqkah hal ajeh dòh kijadiiq?” Kiberlaak nu ennaay, “Ku belòòq mòng sòòq, ku pajehleh mòng eng'aak^p.”

Kenglèèr ha Hal Numòm Hakém ru Numòm Baluuq

18 ¹ Telaas ajeh Yesus Kicheritè kenglèèr adèh nu Imemurép Kaha-ajar ennaay dè'a selaluuq naybedo'a ru pèq putos ase. ² Ki'uròq, “Ku naneq kote mòng hakém de pèq kisengòh ha Jenaang ru pèq kihormat ha booq-booq pen. ³ Ku kote ajeh jugaaq mòng numòm baluuq de selaluuq kihool nu hakém ajeh ru kisemaañ, ‘Tulok bernang ha hal èñ jupadè musoh èñ.’ ⁴ Ihat iluniuw hakém ajeh pèq ki'iraw ha hal baluuq ajeh. Tapiiq ipenyudah ki'uròq kateh isengiiq, ‘Hamapen èñ pèq ngsengòh ha Jenaang ru pèq nghormat ha booq-booq pen, ⁵ keranaaq baluuq adèh selaluuq kipesusah ha èñ, lebéh bòòr ngbernang keeq dè'a pèq teros kikachaw èñ.’ ”

⁶ Lалуq Tuhan Ki'uròq, “Cherngaayleh ma de ki'uròq ya hakém de pèq adél ajeh. ⁷ Pèqka Jenaang Kibernang I'umat de naychereek ha Keeq kelèm yah? Mòngka Keeq Kipelingah Itenulok ha ennaay?” ⁸ Ng'uròq nu engkeeq, “Jenaang ajeh dòh deras Kibernang ha seng'òòy pechayaaq nu Keeq. Tapiiq bilè Kenoon Manusiyaq ajeh dòh Kihool, mòngka Kiburuuq maay de be'iman ku bumiiq adèh?”

Kenglèèr ha Maay Farisi ru Pengutép Chukéy

⁹ Yesus Kicheritè kenglèèr nu seng'òòy de ki'anggap idiriiq benar ru kihinaaq maay kileeq. ¹⁰ “Mòng naar urak bay'et nu Deek Jenaang ru bayha-bedo'a. Numòm maay Farisi ru numòm niic pengutép chukéy. ¹¹ Maay Farisi ajeh kijiñjek^q ru kibedo'a ha ileey, ‘Jenaang, èñ ngbesyukor ku Jen, keranaaq èñ pèq bagéy maay kileeq de nè'benakaat, de nè'belengloot, ataw de bezinah. Ngbesyukor keranaaq èñ pèq bagéy pengutép chukéy adèh. ¹² Ngpuwasè seminggu naar kaliq ru ng'òòk persepuloohan ju di'dic kennem èñ.’ ¹³ Tapiiq pengutép chukéy ajeh kijiñjek nyaaq ru pèq kiberaniiq kaha-che'ook. Kipeet i'enteh ru ki'uròq, ‘Jenaang, yayaaqleh èñ, seng'òòy de bedosaaq.’ ¹⁴ Ng'uròq nu engkeeq, bilè ubaay jok nu madeek, pengutép chukéy ajehleh de Kipebenar ya Jenaang, tapiiq maay Farisi ajeh pèq. Keranaaq booq imaay de kipateh ileey keeq dòh biperendah, ru booq imaay de kiperendah ileey keeq dòh bipateh.”

Yesus Kiberkat Kekenoon

(*Mat 19.13-15; Mrk 10.13-16*)

¹⁵ Memeriip urak seng'òòy nay'èèn kenoon de sangèèt nu Yesus aKijamah ennaay. Bilè Imemurép naynèèng, ennaay pen nayròòq nu maay eng'èèn kekenoon ajeh. ¹⁶ Tapiiq Yesus Kichereek maay sangèèt ajeh hool nu Ingaar ru Ki'uròq, “Terlaasleh maay

^o17.36 Memeriip kebeeq bop manah naytambah ayat adèh.

^p17.37 Kateh engròq Yunani bichòòt ‘kelaak,’ sejenés chèèp de nè'chenaq sòòq.

^q18.11 kijiñjek kihaleey ru kibedo'a; Memeriip kebeeq bop manah: Kijiñjek ru kibedo'a kateh isengiiq.

sangèèt dè'a nayhool nu Èñ. Aguuq gèèt ennaay, keranaaq keraja'an Jenaang ajehleh haq seng'òòy bagéy maay sangèèt adèh. ¹⁷ Betol-betol Ng'uròq nu engkeeq! Booq imaay de pèq kisamut keraja'an Jenaang bagéy ha sangèèt, dòh pèq kimuuc nu kateh keraja'an ajeh.”

Hal Seng'òòy Kayaaq

(Mat 19.16-30; Mrk 10.17-31)

¹⁸ Numòm pemimpén Yahudi kitanyaaq nu Yesus, “Guru de bòòr, ma de patot ngbeh ha berkep sinuuy de ley diteeyjeh?”

¹⁹ Yesus Kiberlaak, “Yama hèèq chereek Èñ bòòr? Pèq mòng numòm pen de bòòr hat Jenaang taleh. ²⁰ Tentuuq hapanèy di'dic printah Jenaang: Aguuq bezinah, aguuq pre'dat, aguuq si'siic, aguuq belengloot, ru hormatleh keneeng-meneeq hèèq.”

²¹ Pemimpén ajeh kiberlaak, “Di'dic ajeh ya ngbeh sejaq ngsangèèt.”

²² Yesus Kicherngaay ha hal ajeh, teros Ki'uròq, “Mòng naneq hal de patot habeh: Juwalleh di'dic hartaaq hèèq ru perdòq duwét ajeh nu maay hajap. Amen bagéy ajeh dòh hakep hartaaq ku sergaaq. Telaas ajeh jooyleh Èñ.” ²³ Tapiiq bilè kicherngaay ha hal ajeh, kirasaaq ihat susah isengiiq keranaaq ileey ihat kayaaq.

²⁴ Yesus pen Kinèng nu pemimpén ajeh tengah susah isengiiq teros Ki'uròq, “Ihat susah sekaliiq seng'òòy kayaaq kaha-muuc nu keraja'an Jenaang! ²⁵ Lebéh senang nu'ikor unte kimuuc nu lubang jarop jupadè numòm seng'òòy kayaaq kimuuc nu keraja'an Jenaang.”

²⁶ Seng'òòy de naycherngaay ha engròq Yesus nay'uròq, “Amen bagéy ajeh, booqka de buléh bipeselamat?”

²⁷ Yesus Ki'uròq, “Ma de pèq buléh kibeh ya manusiyaaq, ya Jenaang buléh.”

²⁸ Lалуq Petrus ki'uròq, “Nèèngleh! Ya jiwees haq jiiq jiha-jooy Jen.”

²⁹ Yesus Ki'uròq, “Betol-betol Ng'uròq nu engkeeq, booq imaay de kiwees ideek, ikenah, itenèq-menang, i'apaq-amèèq, atawpen ikenoon ha keraja'an Jenaang, ³⁰ dòh kikep i'upah belipat gandaq bòòr ku masè hunen, ru dòh kikep sinuuy de ley diteeyjeh ku masè ingaar.”

Ya Niq Kaliq Yesus Kipasal ha Hal Idanan

(Mat 20.17-19; Mrk 10.32-34)

³¹ Yesus Kichereek duwè blas urak Imemurép ru Ki'uròq, “Cherngaayleh! Hunen hi'et nu Yerusalem, ku pajeh dòh kijadiiq ma de bichòt ya nabi-nabi manah entem ha Èñ, Kenoon Manusiyaaq. ³² Keeq dòh bi'òòk nu bangsaaq kileeq ru ennaay dòh naynyeeh, nayhinaaq ru naytòh ha Keeq. ³³ Dòh naypeet ru nayperdat Keeq, ku iniq ariiq dòh Kikos ju Idanan.”

³⁴ Tapiiq Imemurép gèq pen pèq nayretiiq ha Imaksot. Imaksot ajeh bikerdiiq ju ennaay, ru pèq nayretiiq ma de Ki'uròq.

Yesus Kiperbòòr Numòm Seng'òòy Butaaq ku Yerikho

(Mat 20.29-34; Mrk 10.46-52)

³⁵ Masè Yesus ya mereeq nu kote Yerikho, mòng numòm seng'òòy butaaq de kigeey ku bèèk nòòng ru kisemaañ duwét. ³⁶ Seng'òòy butaaq ajeh kicherngaay je'òòy seng'òòy naylaluq ku pajeh, ru kitanyaaq, “Ma de renyah aròòq?”

³⁷ Ennaay berlaak nu keeq, “Yesus maay Nazaret tengah Kilaluuq.”

³⁸ Lалуq keeq pen kichereek kuwat, “Yesus, Kenoon Daud! Yayaaqleh èñ!”

³⁹ Maay jeng'òòy ku ingaar nayròòq ha keeq dè'a kikera'diik sera'ngèq. Tapiiq keeq lekat kichereek lebéh kuwat niic, “Kenoon Daud, yayaaqleh èñ!”

⁴⁰ Yesus pen Kiberentiiq ru Ki'òòr maay èn seng'òòy butaaq ajeh nu Ileey. Bilè seng'òòy butaaq ajeh bi'èèn nu Keeq, Yesus Kitanyaaq, ⁴¹ “Ma de hahòòt Ngbeh nu hèèq?”

Seng'òòy butaaq ajeh kiberlaak, “Tuhan, perbòòrleh mat èñ.”

⁴² Lалуq Yesus Ki'uròq nu seng'òòy butaaq ajeh, “Anèèngleh! Ya iman lihèèq kiperbòòr hèèq.”

⁴³ Ku masè ajeh jugaaq imat ya bòòr, lалуq kijooy Yesus ru kipemegah ha Jenaang. Bilè di'dic seng'òòy ya naynèèng hal ajeh, ennaay pen naypateh ha Jenaang.

Yesus ru Zakheus

19 ¹ Yesus teros Kichiip nu Yerikho ru Kilaluuq kote ajeh. ² Ku pajeh mòng numòm ketuwe pengutép chukéy de kayaaq, imuh Zakheus. ³ Keeq ihat kaha-gunèèng ru kaha-panèy booqka Yesus ajeh, tapiiq pèq buléh kibakeeq keranaaq ya jeng'òòy seng'òòy, lagiiqpen ileey adèh patiiq. ⁴ Keranaaq ajeh, kijar chanuuq lалуq kihuc ku naneq tareeq jehuuq ara dè'a kibakeeq Yesus, keranaaq Keeq dòh Kilaluuq ju kenjeh. ⁵ Bilè Yesus Kiley pajeh, Kiche'ook nu kemiil, ru Ki'uròq nu Zakheus, “Zakheus, cheleh agéc! Ku ariiq adèh Èñ mesti Ngha-bèèt ku deek hèèq.”

⁶ Zakheus deras kicheleh ru kakra'meeq kismut ha Yesus. ⁷ Di'dic seng'òòy de nengnèèng hal ajeh mulaaq naybelu'uñ. Nay'uròq, “Seng'òòy adèh Kaha-bèèt ku deek numòm seng'òòy bedosaaq!”

⁸ Tapiiq Zakheus kijiñjek ru ki'uròq nu Yesus, “Tuhan, cherngaay! Èñ dòh ng'òòk engleek ju hartaaq èñ nu maay hajap. Booq-booq taleh de pernah ngtipuuq, dòh mperjok niic empat kaliq gandaq!”

⁹ Yesus Ki'uròq, “Ku ariiq adèh, Jenaang ya Kipeselamat pringaaq adèh, keranaaq keeq jugaaq keturunan Abraham. ¹⁰ Kenoon Manusiyaaq Kihool Kaha-kèèq seng'òòy de ri'rooc ru Kaha-peselamat ennaay.”

Kenglèèr ha Duwét Mas^f*(Mat 25.14-30)*

¹¹ Sementare ennaay cherngaay Yesus Kibelwal, Yesus Kicheritè naneq kenglèèr adèh, keranaaq ya Kaha-mereeq nu Yerusalem ru seng'òòy jeng'òòy nayserngiiq keraja'an Jenaang ya kaha-ley. ¹² Keranaaq ajeh Yesus Ki'uròq, “Numòm bangsawan ki'et nu lengriiq de nyaaq biha-tabal keeq jadiiq rajaaq, ru telaas ajeh dòh kijok niic. ¹³ Sebelum ki'et, kichereek sepuluh urak ihambe laluuq tiyap nu'urak ki'òòk nukepék duwét mas. Keeq ki'uròq, ‘Juwalleh ju duwét adèh ley ngjok.’ ¹⁴ Tapiiq seng'òòy ku lengriiq ajeh naygetéq ha keeq. Ennaay kirip numòm ne'utos ru aki'uròq, ‘Jiiq jinyèq keeq kijadiiq rajaaq jiiq!’

¹⁵ Telaas bangsawan ajeh bipejadiiq rajaaq, keeq pen kijok nu ilengriiq. Teros kichereek di'dic ihambe de ya naytrimaq duwét mas, ru kaha-panèy ikennem de ya naykep. ¹⁶ Hambe de chanuuq kihool ru ki'uròq, ‘Tuwan, ju nukepék duwét mas de jen òòk, ikennem ya ngkep sepuluh kepék.’ ¹⁷ Tuwan ajeh ki'uròq, ‘Hèèq hambe de bòòr! Keranaaq hèèq ya bipechayaaq kateh pekaraaq de machòòt, èñ dòh mpejadiiq hèèq pemerintah sepuluh kote.’ ¹⁸ Hambe nu inaar kihool ru ki'uròq, ‘Tuwan, ju nukepék duwét mas de jen òòk, ikennem ya ngkep limaaq kepék.’ ¹⁹ Tuwan ajeh ki'uròq nu ihambe, ‘Èñ dòh mpejadiiq hèèq pemerintah limaaq kote.’ ²⁰ Hambe de kileeq kihool ru ki'uròq, ‘Tuwan, adèhleh duwét mas jen. Èñ ya ngdèèq ku kateh ge'niit tek. ²¹ Ngsengòh ha jen, keranaaq jen keras sengiiq. Jen kòòt ma de pèq ju haq jen, ru jen kèc pèq ju che'net jen.’ ²² Tuwan ajeh ki'uròq, ‘Hèèq hambe de jehat! Èñ dòh nghukom hèèq ju engròq lihèèq. Ya hapanèy èñ maay keras sengiiq ley ngkòòt ma de pèq ju haq èñ, ru ngkèc pèq ju che'net èñ? ²³ Amen bagéy ajeh, yama pèq hadèèq duwét ajeh kateh bèng dè'a bilè ngjok ngrtrimaq duwét ajeh ru ikennem?’ ²⁴ Laluuq tuwan ajeh ki'uròq nu ennaay de jiñjek reeq ku pajeh, ‘Kòòtleh duwét mas ajeh ju keeq, ru òòk nu hambe de mòng sepuluh kepék.’ ²⁵ Ennaay uròq nu tuwan ajeh, ‘Tuwan, keeq ya mòng sepuluh kepék!’ ²⁶ Tuwan ajeh kiberlaak, ‘Apanèyleh, seng'òòy de mòng nu keeq dòh bi'òòk lebéh je'òòy. Tapiiq seng'òòy de hat gèq pen, dòh bikòòt ju keeq. ²⁷ Hunen èn nu madèh musoh èñ de naynyèq ha èñ jadiiq rajaaq ennaay. Perdatleh adic li'naay ku ngaar èñ!’ ”

Yesus Kimuuc nu Yerusalem*(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-11; Yoh 12.12-19)*

²⁸ Telaas Yesus Kicheritè kenglèèr ajeh, Keeq Kichiip chanuuq laluuq Ki'alaaq nu Yerusalem. ²⁹ Bilè Yesus ya Kaha-mereeq kampok Betfage ru Betania ku kemiil loot de biseboot Loot Zaitun, Keeq Ki'òòr naar urak Imurép hòòt chiip chanuuq. ³⁰ Ki'uròq nu ubaay, “Etleh nu kampok ku ngaar hiiq ajeh. Bilè jerkeeq ley majeh dòh, jerkeeq bakeeq nu'ikor kenoon keldéy de bitambat ru pèq pernah bitebòt ya seng'òòy. Terlaas ru

^f19.10 Kateh engròq Yunani, ‘mina.’ Naneq mina behargaaq kennem ha kerjaq seratos ariiq.

èènleh keldéy ajeh nu madèh. ³¹ Amen bitanyaaq ya maay, ‘Yama jerkeeq terlaas keldéy ajeh?’ Pasal nu seng'òòy ajeh, ‘Kihòòt ya Tuhan.’^s ”

³² Rimnaar Imurép ajeh pen bay'et, ru baybakeeq di'dic bagéy de Ki'uròq ya Yesus. ³³ Tengah ubaay terlaas kenoon keldéy ajeh, ituwan ki'uròq nu ubaay, “Yama jerkeeq terlaas keldéy ajeh?”

³⁴ Ubaay berlaak, “Kihòòt ya Tuhan.” ³⁵ Lалуq ubaay èèn kenoon keldéy ajeh nu Yesus. Telaas ajeh, ubaay laay jubah li'ubaay ku cheloot keldéy ajeh, lалуq baytulok terbòt Yesus nu ikemiil. ³⁶ Sementare Yesus Kitebòt keldéy ajeh, ennaay laay jubah ku nòng.

³⁷ Bilè Yesus ya Kaha-mereeq nu chenareet Loot Zaitun, di'dic Imemurép naybesukaaq ru naypateh ha Jenaang ru suwaraaq de kuwat keranaaq di'dic mujizat de ya naynèèng.

³⁸ “Abiberkatleh Rajaaq de Kihool sebagéy ennòòr Tuhan! Damayleh ku sergaaq ru menenggah ha Jenaang!”

³⁹ Lалуq memeriip urak maay Farisi ju engkap seng'òòy jeng'òòy nay'uròq nu Yesus, “Guru, òòrleh murép Jen naykra'diiq sengèq!”

⁴⁰ Yesus Kiberlaak, “Ng'uròq nu engkeeq, amen naykra'diiq sengèq, batuuq-batuuq adèhleh dòh besuraq!”

Yesus Kijaap ha Yerusalem

⁴¹ Bilè Yesus ya Kaha-mereeq nu Yerusalem, Keeq Kinèèng ha kote ajeh, teros Kijaap, ⁴² lалуq Ki'uròq, “That ibernòòr amen ariiq adèh hapanèy ma de ki'èèn ha ne'aman! Tapiiq hunen di'dic ajeh bicherneem ju mat hèèq. ⁴³ Imasè dòh kihool bilè musoh hèèq dòh naybeh dinèk timboq ku keliléq hèèq ru naypereeq ju di'dic alaaq. ⁴⁴ Dòh ennaay pebinasaaq hèèq ru di'dic seng'òòy de gigeey pajeh. Pèq mòng nuketol batuuq pen terwees ku itempat, keranaaq pèq hapanèy imasè Jenaang Kihool Kaha-peselamat hèèq!”

Yesus Kipesuchiiq Deek Jenaang

(*Mat 21.12-17; Mrk 11.15-19; Yoh 2.13-22*)

⁴⁵ Yesus Kimuuc nu Deek Jenaang ru mulaaq Kiper'et di'dic maay jelwal ku pajeh. ⁴⁶ Ki'uròq, “Ku kateh Kitab Suci mòng bichòòt, ‘Deek Èñ dòh kijadiiq deek do'a.’ Tapiiq engkeeq pejadiiq deek adèh deek maay si'siic!”

⁴⁷ Tiyap ariiq Yesus Kibe'ajar ku kateh Deek Jenaang. Di'dic ra'naaq imam, guru Tawrat, ru bangsaaq Yahudi nayha-perdat Keeq. ⁴⁸ Tapiiq ennaay pèq mòng peluwang, keranaaq seng'òòy jeng'òòy sentiyase naycherngaay ha engròq Keeq, ru pèq nayha-terlaas naneq engròq pen.

Tenanyaaq ha Kuwasaaq Yesus

(*Mat 21.23-27; Mrk 11.27-33*)

20 ¹ Ku naneq ariiq, semasè Yesus Kibe'ajar seng'òòy jeng'òòy ru Kiperley gah bòòr ku Deek Jenaang, hoolleh memeriip urak ra'naaq imam ru guru Tawrat ju

^s19.31 Tuhan; ataw ipemiléq.

memeriip ra'naaq maay Yahudi. ² Ennaay uròq nu Yesus, “Pasalleh nu jiiq ju kuwasaaq belòòqka Habeh hal-hal ajeh?”

³⁻⁴ Yesus Kiberlaak nu ennaay, “Èñ jugaaq Ngha-tanyaaq nu engkeeq. Pasalleh nu Èñ, ju kuwasaaq booqka Yohanes kibaptis seng'òòy, ju kuwasaaq Jenaangka ataw manusiyaaq?”

⁵ Ennaay bebinchang rataaq li'naay, “Amen hiiq uròq, ‘Ju Jenaang,’ Keeq dòh Ki'uròq, ‘Yama pèq engkeepechayaaq ha Yohanes?’ ⁶ Tapiiq amen hi'uròq, ‘Ju manusiyaaq,’ di'dic seng'òòy dòh naypéc batuuq nu hiiq keranaaq naypechayaaq ha Yohanes ajeh nabi.” ⁷ Laluuq ennaay pen nayberlaak, “Jiiq pèq jipanèy ju kuwasaaq booq.”

⁸ Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Amen bagéy ajeh, mahentòq Ngha-uròq nu engkeeq ju kuwasaaq booqka Ngbeh hal-hal ajeh.”

Kenglèèr ha Maay Besiwaaq Selaay Anggor

(Mat 21.33-46; Mrk 12.1-12)

⁹ Yesus Ki'uròq kenglèèr adèh nu seng'òòy jeng'òòy. “Mòng nu'urak de kibukaaq selaay anggor ru kipesiwaaq iselaay ajeh nu maay che'chet. Telaas ajeh ki'et nu lengriiq kileeq ru kigeey liiw ku pajeh. ¹⁰ Bilè imusém ki'nèc ya ley, keeq ki'òòr ihambe et nu maay che'chet, dè'a keeq kikep engleek ju kennem selaay ajeh. Tapiiq ennaay peet hambe ajeh ru nay'òòr keeq jok ru mahentòq de ki'èèn. ¹¹ Telaas ajeh, keeq ki'utos ihambe de kileeq niic, tapiiq hambe ajeh jugaaq bipeet ru bipeselsèl ya ennaay, bi'òòr jok ru mahentòq de ki'èèn. ¹² Keeq ki'utos ihambe de iniq, tapiiq ennaay peet keeq ley lukaaq ru naypéc keeq nu luwar selaay. ¹³ Laluuq tuwan selaay ajeh ki'uròq, ‘Ma de patot ngbeh? Bòòr, ng'utos kenoon ha'noq èñ, tentuq dòh nayhormat ha keeq.’ ¹⁴ Tapiiq bilè maay che'chet naynèng ha kenoon tuwan selaay ajeh, naybebinchang rataaq li'naay, ‘Keeq ajeh waris tuwan selaay adèh, béy hiperdat keeq dè'a iselaay jadiiq haq hiiq.’ ¹⁵ Laluuq ennaay péc keeq nu luwar selaay anggor ajeh ru nayperdat keeq.

Jadiiq ma de kibeh ya tuwan selaay nu ennaay ajeh? ¹⁶ Keeq dòh kihool ru kipebinasaaq maay che'chet ajeh, ru selaay anggor ajeh kipesiwaaq nu maay kileeq.”

Bilè seng'òòy jeng'òòy naycherngaay ha hal ajeh, nay'uròq, “Aguuqleh hal adèh kijadiiq!”

¹⁷ Tapiiq Yesus teros Kinèng nu ennaay ru Ki'uròq, “Amen bagéy ajeh, maka imaksot engròq adèh kateh Kitab Suci?

‘Batuuq de bipéc ya maay bahbeh deek ya kijadiiq batuuq terengan’

¹⁸ Booq imaay kiyòòk ku kemiil batuuq ajeh, nayche'eh. Booq imaay bitimpaq ya batuuq ajeh, dòh nayhempok.” ¹⁹ Guru-guru Tawrat ru ra'naaq-ra'naaq imam naypanèy kenglèèr ajeh ki'uròq ha li'naay jijeh. Jadiiq ennaay kre'wat nayha-chap ha Keeq ku sariiq jijeh jugaaq, tapiiq naysengòh ha seng'òòy jeng'òòy.

Benayaan Chukéy*(Mat 22.15-22; Mrk 12.13-17)*

²⁰ Jadiiq ennaay cherimat ha Yesus. Ennaay òòr memeriip urak seng'òòy dè'a naybepure-pure bòòr ha pejerat Yesus ju tenanyaaq. Ju chare bagéy ajeh, ennaay buléh nay'èèn Keeq nu ketuwe da'èrah ajeh dè'a Keeq bihakém. ²¹ Seng'òòy de bi'òòr ajeh nay'uròq nu Keeq bagéy adèh, “Guru, jipanèy bengwal ru ne'ajar Jen ajeh benar, ru pèq Jen nèng renees tapiiq Jen ajar nòng Jenaang ru jujur. ²² Hòòtka jibayaan chukéy nu Kaisar atawpen pèq?”

²³ Tapiiq Yesus Kipanèy sengiiq nèc ennaay ajeh, laluuq Keeq Ki'uròq nu ennaay, ²⁴ “Pernèng nu Èñ nuképék duwét péraq^t, wòòk ru che'nòòt booq mòng ku pajeh?”

Ennaay berlaak, “Kaisar.”

²⁵ Laluuq Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Amen bagéy ajeh, òòkleh nu Kaisar ma de patot engkee'òòk nu Kaisar, ru òòkleh nu Jenaang ma de patot engkee'òòk nu Jenaang!”

²⁶ Ennaay pèq buléh naypejerat Keeq ha Ibengwal ku ngaar seng'òòy jeng'òòy. Ennaay hiran ha brenglaak Keeq ru naykra'diiq sengèq.

Tenanyaaq ha Hal Kisnos*(Mat 22.23-33; Mrk 12:18-27)*

²⁷ Maay Saduki pèq nay'akuuq ha kisnos ju danan. Memeriip urak ju ennaay ajeh naypereeque nu Yesus ru nay'uròq, ²⁸ “Guru, Musa kichòòt printah adèh ha jiiq, ‘Amen mòng numòm keraal kidat ru ikenah lekat mòng tapiiq pèq kibeknoon, imenang ajeh hòòt kijek baluuq ajeh dè'a kiperje'òòy keturunan itenèq.’

²⁹ Kateh naneq pringaaq, mòng tujuh urak tenèq-menang. Iley sulok kijek numòm kerdoor laluuq kidat ru pèq kibeknoon. ³⁰ Laluuq ileey nombor duwè kijek baluuq ajeh, ³¹ hal de samaaq belakuuq ku menang de iniq ley nu nombor tujuh. Ennaay betujuh ajeh naydat ru pèq naybeknoon. ³² Ipenyudah baluuq ajeh pen kidat. ³³ Ku ariiq kisnos maay dat, baluuq ajeh kijadiiq kenah booq? Keranaaq naybetujuh urak tenèq-menang ajeh ya nayjek keeq!”

³⁴ Yesus Kiberlaak nu ennaay, “Seng'òòy ku duniyaaq adèh naybekenah-gengsiir, ³⁵ tapiiq ennaay de bi'anggap layaq ha duniyaaq pigòòy dòh ru biberkos ju danan, ennaay dòh pèq naybekenah-gengsiir. ³⁶ Ennaay pèq buléh naydat niic keranaaq ennaay bagéy malikat-malikat. Ennaay mòngleh kekenoon Jenaang, keranaaq ennaay ya biberkos. ³⁷ Ha hal maay dat biberkos, Musa ya kipasal ku kateh cheritè semaq jerlaaq de der. Pajeh Musa kiseboot Tuhan sebagéy Jenaang de bisembah ya Abraham, Ishak ru Yakub. ³⁸ Keeq pèq Jenaang nu maay dat tapiiq nu maay de suuy, keranaaq ku Jenaang di'dic seng'òòy naysuuy.”

³⁹ Memeriip ahli Tawrat nay'uròq, “Guru, jenawap Jen ajeh betol.” ⁴⁰ Telaas ajeh, di'dic seng'òòy pèq nayberaniiq tanyaag ma-ma niic nu Yesus.

^t20.24 Kateh engròq Yunani ‘denarion.’ Naneq denarion ihergaaq naneq ariiq gaji maay kerjaq biyasaag.

Yesus ru Daud*(Mat 22.41-46; Mrk 12.35-37)*

⁴¹ Telaas ajeh Yesus Kitanyaaq nu ennaay, “Bagéyharòq maay buléh bi'uròq, Kristus ajeh kenoon Daud? ⁴² Keranaaq Daud ki'uròq ya ileey ku kateh kitab Mazmur,

‘Jenaang Prengsuuy^u ya Ki'uròq nu Tuhan èñ:

Geeyleh ku englaak kentòp Èñ,

⁴³ ley Ngbeh musoh-musoh Hèèq nayjadiiq jembaat jok Hèèq.’

⁴⁴ Jadiiq amen Daud kiseboot Keeq Tuhan, bagéyharòq buléh Keeq Kijadiiq kenoon Daud?”

Yesus Ki'òòk Amaran ha Guru Tawrat*(Mat 23.1-36, Mrk 12.38-40)*

⁴⁵ Semasè seng'òòy jeng'òòy naycherngaay ha bengwal Yesus, Keeq Ki'uròq nu imemurép, ⁴⁶ “Bejagaaq-jagaaqleh ha guru Tawrat. Naygemar che'chiip ru le'nòk jubah chereek, ru naygemar bihormat ya maay ku pasar. Jugaaq naygemar geey ku tempat de bihormat kateh deek sembahyang ru kenuriiq. ⁴⁷ Ennaay rampas deek maay baluuq, laluuq naybepure-pure bedo'a chereek. Dòh tentuuq naytrimaq nehukom de ihat nyeh!”

Persembahan Numòm Baluuq*(Mrk 12.41-44)*

21 ¹ Yesus Kipèrnèèng ru Kibakeeq seng'òòy kayaaq kipermuuc duwét nu kateh peti persembahan ku Deek Jenaang. ² Keeq jugaaq Kibakeeq numòm baluuq de hajap kipermuuc naar kepék duwét tembagaq.^v ³ Laluuq Ki'uròq, “Èñ betol-betol Ng'uròq nu engkeeq. Baluuq adèh ki'òòk persembahan de lebéh entooy iniléy jupadè di'dic seng'òòy kileeq, ⁴ keranaaq maay kileeq ajeh nay'òòk persembahan ju kenayaaq ennaay. Tapiiq baluuq adèh, hamapen kihajap, ki'òòk di'dic ikennem.”

Yesus Ki'òòk Panèy ha Tenateeh Deek Jenaang*(Mat 24.1-2; Mrk 13.1-2)*

⁵ Memeriip seng'òòy tengah naybelwal ha Deek Jenaang. Ennaay uròq ihat ibernòòr deek ajeh bihiyas ju batuuq-batuuq bòòr ru bebagéy ennòòk de bi'òòk nu Jenaang. Laluuq Yesus Ki'uròq nu ennaay, ⁶ “Dòh hool imasè di'dic de engkeeq nèèng adèh biteeh, pèq mòng naneq batuuq pen dòh terwees besusot ku itempat!”

^u20.42 Kateh engròq Yunani bichòòt ‘Kurios,’ imaksot Tuhan. Ku kateh Mazmur bichòòt YHWH, muh Jenaang.

^v21.2 Kateh engròq Yunani ‘lepton,’ ihargaaq naneq jupadè 128 denarius.

Tandaaq-tandaaq Senusah

(Mat 24.3-14; Mrk 13.3-13)

⁷ Imemurép naybetanyaaq nu Yesus, “Guru, bilèkah pekaraaq-pekaraaq adèh dòh belakuuq? Jugaaq, tandaaq-tandaaq makah de dòh belakuuq ku masè ajeh?”

⁸ Yesus Kiberlaak, “Bejagaaq-jagaaqleh engkeeq dòh dè'a pèq bilengloot, keranaaq jeng'òòy seng'òòy dòh nayhool naygunaaq muh Òñ ru nay'uròq, ‘Òñ adèhleh Iley Kristus!’ ru ‘Imasè kaha-mereeq!’ Tapiiq aguuq jooy ennaay.” ⁹ “Bilè engkeeq gerteek gah perak ru kenachaw, aguuq sengòh, keranaaq di'dic hal adèh dòh belakuuq chanuuq, tapiiq hal adèh pèq kibemaksot akhèr jaman dòh kihool sariiq jijeh.”

¹⁰ Yesus Ki'uròq niic, “Bangsaaq kiserak bangsaaq ru keraja'an kiserak keraja'an. ¹¹ Majeh-manen dòh mòng gempaaq bumiiq de entooy, chengwaak ru nya'niiq hawar. Hal de besengòh ru tandaaq-tandaaq de luwar biyasaaq dòh bipernèng ku langét. ¹² Tapiiq sebelum di'dic pekaraaq adèh belakuuq, dòh naychap ru nay'aniyayaaq engkeeq, ru nayserah engkeeq nu deek sembahyang bihakém ru bijél. Engkeeq dòh bi'èèn nu rajaaq-rajaaq ru ketuwe da'èrah keranaaq engkeeq murép Òñ. ¹³ Tapiiq ajehleh peluwang ha perley gah bòòr. ¹⁴ Jadiiq pekuwatleh sengiiq engkeeq, ru aguuq risaw bagéyharòq engkeeq ha bernang diri, ¹⁵ keranaaq dòh Ng'òòk engròq ru cherendék nu engkeeq, ley rimdic musoh pen pèq buléh naybelawan ataw naygalaac engròq engkeeq. ¹⁶ Keneeng-meneeq, tenèq-menang, pitaq ru kekawat engkeeq pen dòh naykhiyanat engkeeq. Dòh nayperdat memeriip urak ju engkap li'engkeeq. ¹⁷ Di'dic seng'òòy dòh naygetéq ha engkeeq keranaaq engkeeq murép Òñ, ¹⁸ tapiiq nu hengléy sòòk engkeeq pen dòh pèq kiraròc. ¹⁹ Hòòtleh sengiiq engkeeq akukoh! Ju chare adèh, dòh engkeekkep sinuuy.”

Yesus Ki'òòk Panèy ha Binasaaq Yerusalem

(Mat 24.15-21; Mrk 13.14-19)

²⁰ “Bilè engkeeq nèng Yerusalem bikerpok ya tentere, apanèyleh pèq liiw niic kote ajeh biha-binasaaq. ²¹ Ku masè ajeh, seng'òòy ku da'èrah Yudea hòòtleh nayjar nu loot, seng'òòy de ku kateh kote hòòtleh naydeeq ju kenjeh, ru seng'òòy de ku luwar kote aguuqleh muuc nu majeh, ²² keranaaq masè ajehleh ariiq-ariiq nehukom Jenaang dè'a ma de ya bichòòt ku kateh Kitab Suci dòh di'dic bipegenap. ²³ Ku masè ajeh, ihat chelakaaqleh kekerdoor de makòòq ru kekeneeng de premmèem ha kekenoon! Lengriiq adèh dòh kikenaaq senusah de entooy ru bangsaaq adèh dòh bihukom. ²⁴ Ennaay dòh biperdat ru pedang, ru dòh bi'èèn bagéy tawanan nu lengriiq kileeq. Yerusalem dòh bijebaat-jebaat ya bangsaaq kileeq ley ku imasè de Kitetap ha ennaay.”

Tandaaq-tandaaq Helnool Kenoon Manusiyaq

(Mat 24.29-31; Mrk 13.24-27)

²⁵ “Tandaaq-tandaaq luwar biyasaaq dòh binèng ku mat ariiq, gechèeq ru perlooy. Bangsaaq-bangsaaq ku bumiiq dòh naywel ru naysengòh ha engròq ombaq lawot.

²⁶ Manusiyaaq dòh ihat naysengòh ley naydendat semasè ennaay pòc ha pekaraaq de kaha-tejadiiq ku bumiiq, keranaaq perlooy-perlooy dòh naychelèq ju iche'niip. ²⁷ Ku ariiq ajeh dòh baruuqleh manusiyaaq naynèng Kenoon Manusiyaaq Kihool kateh sagop ju kuwasaq ru menenggah de entooy. ²⁸ Bilè di'dic hal ajeh mulaaq tejadiiq, kosleh ru che'ookleh nu suwiik, keranaaq pèq liiw niic engkeeq dòh biha-peselamat.”

Ne'ajar ju Jehuuq Ara

(Mat 24.32-35; Mrk 13.28-31)

²⁹ Lалуq Yesus Kicheritè kenglèèr adèh nu ennaay. “Nèèngleh jehuuq ara ru di'dic jehuuq de kileeq. ³⁰ Bilè jehuuq mulaaq kibeselaq, engkeeq panèy musém bekèèt ya reeq. ³¹ Bagéy ajeh jugaaq bilè engkeeq bakeeq pekaraaq-pekaraaq adèh belakuuq, apanèyleh keraja'an Jenaang ya reeq.

³² Ng'uròq nu engkeeq, di'dic pekaraaq adèh dòh kibelakuuq sebelum seng'òòy jaman hunen dic naydat. ³³ Hamapen langét ru bumiiq dòh kinyep, engròq Èñ pen pèq kinyep ley ditechjeh.”

Hòt Bejagaaq-jagaaq

³⁴ “Bejagaaq-jagaaqleh! Aguuq jooy sengiiq de sukaa, ha belneel ru nerisaw ha sinuuy adèh. Amen pèq, ariiq ajeh dòh aleh-aleh kihool bagéy perangkap. ³⁵ Ariiq ajeh dòh kihool ha di'dic seng'òòy ku bumiiq. ³⁶ Tapiiq bejagaaq-jagaaqleh selaluuq ru bedo'a, dè'a engkeekkep kenengwat ha werniir ju di'dic pekaraaq de belakuuq ru dòh engkeengerngaar nu Kenoon Manusiyaaq.”

³⁷ Ku iya'nah Yesus Kibe'ajar ku Deek Jenaang, ru ku ikelèm Keeq Kigeey ku Loot Zaitun. ³⁸ Tiyap-tiyap pegelap, di'dic seng'òòy nayhool nayha-cherngaay ne'ajar Yesus ku Deek Jenaang.

Ka'nèèq Chare Nayha-perdat Yesus

(Mat 26.1-5; Mrk 14.1-2; Yoh 11.45-53)

22 ¹ Rayaaq de biseboot Ruti Pèq Beragiiq^w ya mereeq. Rayaaq adèh jugaaq biseboot Paskah. ² Ra'naaq-ra'naaq imam ru guru-guru Tawrat naykèèq chare nayha-perdat Yesus sechare sera'ngèq, keranaaq naysengòh bipanèy ya maay jeng'òòy.

Yudas Kikhiyanat Yesus

(Mat 26.14-16; Mrk 14.10-11)

³ Telaas ajeh Sétan kimuuc nu Yudas Iskariot, ileey ajeh numòm ju duwè blas urak murép Yesus. ⁴ Lалуq Yudas ki'et nu ra'naaq-ra'naaq imam ru pegawéy-pegawéy Deek Jenaang, kaha-binchang bagéyharòq keeq buléh kaha-serah Yesus nu ennaay. ⁵ Ihat naysukaaq ru naysetujuuq nayha-òòk duwét nu keeq. ⁶ Yudas pen kisetujuuq, ru mulaaq kikèèq masè de bòr kaha-serah Yesus sechare sera'ngèq nu ennaay.

^w**22.1** Ruti Pèq Beragiiq imaksot ruti kusong de pèq kembang ataw pèq kihuuc ya yis. Nèèng Keluaran 12:15-20.

Senengyap ha Jenamuuq Paskah

(*Mat 26.17-25; Mrk 14.12-21; Yoh 13.21-30*)

⁷ Hoolleh Rayaaq Ruti Pèq Beragiiq, ku ariiq adèh dombe hòt bisembelèh ha jenamuuq Paskah. ⁸ Yesus Ki'òòr Petrus ru Yohanes ru Ki'uròq, “Et ru seryapleh jenamuuq Paskah ha hiiq.”

⁹ Ubaay tanyaay, “Ku belòòq jarha-peseryap?”

¹⁰ Yesus Kiberlaak, “Bilè jerkeeq muuc nu kote Yerusalem, dòh jerkeeburuuq numòm keraal tengah kigulap buyong. Jooyleh keeq ley nu imadeek, ¹¹ ru uròq nu tuwan deek ajeh, ‘Guru Kitanyaaq, “Ku belòòqka tempat Èñ ru memurép-Ng jiha-cha'chaaq jenamuuq Paskah?” ’ ¹² Tuwan deek ajeh dòh kiternyòòl biléq de entooy ku tingkat kemiil ru i'arap chengkuuq. Seryapleh ma-ma taleh ku pajeh.”

¹³ Jadiiq ubaay et ru baybakeeq ma de Yesus Ki'uròq. Lалуq bayseryap jenamuuq Paskah.

Jenamuuq Tuhan

(*Mat 26.26-30; Mrk 14.22-26; 1 Kor 11.23-25*)

¹⁴ Bilè imasè jenamuuq Paskah ya ley, Yesus Kigeey besamaaq ru Irasul-rasul. ¹⁵ Ki'uròq nu ennaay, “Ihat Ngha-chaaq jenamuuq Paskah adèh ru engkeeq sebelum Ngsiksaay, ¹⁶ keranaaq dòh pèq Ngchaaq niic jenamuuq adèh ley maksot Paskah de sebenar bipegenap ku keraja'an Jenaang.”

¹⁷ Telaas ajeh Yesus Kikòòt chawan teew anggor ru Kibesyukur nu Jenaang, lалуq Ki'uròq, “Kòòtleh chawan adèh ru bebahgiiq teew anggor rataaq li'engkeeq. ¹⁸ Ng'uròq nu engkeeq, ju hunen dòh pèq Nnggòòt teew anggor adèh ley keraja'an Jenaang Kihool.”

¹⁹ Lалуq Yesus Kikòòt ruti, Kibesyukur nu Jenaang ru Kibahgiiq ruti ajeh nu ennaay sambél Ki'uròq, “Adèhleh berook Èñ, de bi'òòk ha engkeeq. Behleh adèh ne'ingat ha Èñ.” ²⁰ Ya telaas ennaay chaaq, Keeq Kikòòt chawan ajeh ru Ki'uròq, “Chawan teew anggor adèh Jenanjiiq paay de bipersah ya behiip Èñ. Behiip ajeh bicherok ha engkeeq.^x

²¹ Tapiiq nèèngleh! Seng'òòy de bekhiyanat ha Èñ mòng padèh besamaaq-samaaq Li'èñ! ²² Kenoon Manusiyaay dòh Kidat bagéy de Kipegenap ya Jenaang, tapiiq chelakaaqleh seng'òòy de bekhiyanat ha Keeq!”

²³ Lалуq ennaay mulaaq naytanyaaq rataaq li'naay, booqka ju ennaay dòh de bahbeh hal ajeh.

Booq de Paléng Entooy

²⁴ Telaas ajeh, timbolleh genadoh antare memurép Yesus ha booq imaay de entooy. ²⁵ Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Ku duniyaaq adèh, rajaaq-rajaaq bangsaaq nayprintah ra'yat nayjooy ha sengiiq li'naay, ru di'dic ipenguwasaaq biseboot ‘maay bejagaaq ra'yat.’

^x**22.20** Ku kateh memoriip kebeeq bop manah kileeq, ayat 18 kidic ju: Adèhleh berook Èñ. I'engròq niic ley ayat 20 pèq bichòòt.

²⁶ Tapiiq engkeeq pèq bagéy ajeh. Seng'òòy de paléng entooy ju engkap li'engkeeq mesti kijadiiq bagéy ileey de paléng machòòt, ru pemimpén mesti akijadiiq bagéy hambe. ²⁷ Booq imaaykah de lebéh entooy, keeq de kigeey kicha'chaaq ataw seng'òòy de belayan ha keeq? Ya tentuuq keeq de kigeey kicha'chaaq. Tapiiq Èñ mòng engkap engkeeq sebagéy pelayan.

²⁸ Masè Ngsusah, engkeeq mòng besamaaq-samaaq Èñ. ²⁹ Sebagéyharòq Meneeq-Ng Ki'òòk haq printah nu Èñ, ajeh jugaaq Ng'òòk nu engkeeq, ³⁰ dè'a engkeechaaq ru engkeengòòt besamaaq Èñ ku kateh keraja'an-Ng. Ku kemiil takhta dòh engkeepintah duwè blas puwaq Israel.”

Nubuwat nu Petrus Kisangkal ha Yesus

(Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Yoh 13.36-38)

³¹ “Simon, Simon, cherngaayleh! Sétan ya kisemaañ kebenaran kaha-uji di'dic engkeeq bagéy maay beselaay kigeep igandom, ³² tapiiq ya Ngbedo'a ha hèèq dè'a iman hèèq pèq ya'yòh. Bilè halòòs nu Èñ, pekuwatleh sedaraaq-sedaraaq hèèq.”

³³ Petrus kiberlaak, “Tuhan, ngbesediyaaq bijél ru ngdat besamaaq-samaaq Jen!”

³⁴ Tapiiq Yesus Ki'uròq, “Petrus, Ng'uròq nu hèèq, sebelum pok kibetadeer ku ariiq adèh, dòh hèèq sangkal Èñ niq kaliq.”

Dabal, Jabin ru Pedang

³⁵ Telaas ajeh, Yesus Ki'uròq nu Imemurép, “Entem jeh, bilè Ng'utos engkeeq pèq bedabal, bejabin ru bekasot, mòngka ma-ma de kurang ku engkeeq?”

“Pèq!” ennaay berlaak.

³⁶ Yesus Ki'uròq, “Tapiiq hunen, booq imaay de mòng idabal ru ijabin, mesti ki'èèn. Booq imaay pèq bepedang, hòòt kijuwal ijubah kaha-beliq pedang. ³⁷ Ng'uròq nu engkeeq, ayat Kitab Suci adèh mesti bipegenap nu Li'èñ: ‘Keeq bi'anggap bagéy maay jehat.’ Ma de bichòòt ha Èñ tengah kibelakuuq hunen.”

³⁸ Imemurép nay'uròq, “Tuhan, nèngleh, ku padèh mòng naar bilah pedang.”

Yesus Kiberlaak, “Chukopleh!”^y

Yesus Kibedo'a ku Loot Zaitun

(Mat 26.36-46; Mrk 14.32-42)

³⁹ Lалуq Yesus Kihool ju kote ajeh ru bagéy biyasaq Keeq Ki'et nu Loot Zaitun. Imurép pen nayjooy ha Keeq. ⁴⁰ Bilè Yesus Kihool nu majeh, Ki'uròq nu ennaay, “Bedo'aleh dè'a pèq engkeeyòòk kateh chenubaaq.”

⁴¹ Telaas ajeh, Ki'et inya'naaq bagéy nupe'nèc batuq ju ennaay. Kibelutot ru Kibedo'a, ⁴² “Apaq! Amen Jen hòòt, pernyaaqleh seniksaq adèh ju Èñ, tapiiq akijadiiqleh he'nòòt Jen, pèq he'nòòt Èñ.”

---

^y22.38 Chukopleh; ataw sudahleh, aguuq uròq niic.

22.25-26: Mat 20.25-27, 10.42-44   **22.26:** Mat 23.11; Mrk 9.35   **22.27:** Yoh 13.12-15

22.30: Mat 19.28   **22.35:** Mat 10.9-10; Mrk 6.8-9; Luk 9.3, 10.4   **22.37:** Yes 53.12

⁴³ Ku masè ajeh numòm malikat ju sergaaq kihool ru kipekuwat Keeq. ⁴⁴ Ju Isengiiq ihat susah, Yesus Kikere'wat Kibedo'a ley Iseng'ep bagéy je'nòòt behiip nu tiiq.^z

⁴⁵ Telaas Kibedo'a, Kilòòs nu Imurép ru Kinèèng tengah naybe'bèèt keranaaq ihat naysedéh ley naykaléy. ⁴⁶ Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Yama engkeeq bèèt? Kosleh! Bedo'a dè'a pèq engkeeyòòk kateh chenubaaq.”

Yesus Bichap

(Mat 26.47-56; Mrk 14.43-50; Yoh 18.3-11)

⁴⁷ Tengah Yesus Kibelwal nu Imurép, hoolleh naneq kumpulan seng'òòy. Seng'òòy jeng'òòy ajeh ki'èèn ya Yudas, numòm ju duwè blas urak Imemurép Yesus. Yudas kipereeq ru kinyuuy ha Yesus. ⁴⁸ Yesus Ki'uròq, “Yudas, ru nyinuuy hèèq adèhkah hakhiyanat ha Kenoon Manusiyaq?”

⁴⁹ Bilè Imemurép naynèèng hal ajeh belakuuq, nay'uròq, “Tuhan, hòòtka jiserak ennaay ru pedang?” ⁵⁰ Lалуq numòm ju Imurép kiserak hambe imam agong ru kitas i'entak kentòp ajeh.

⁵¹ Tapiiq Yesus Ki'uròq, “Berhentiiqleh! Aguuq beh niic.” Lалуq Keeq Kipeep entak hambe ajeh ru Kiperbòòr.

⁵² Telaas ajeh Yesus Ki'uròq nu di'dic ra'naaq imam, pegawéy Deek Jenaang, ru ra'naaq maay Yahudi de nayhool nayha-chap Keeq, “Engkeeq serngiiq Èñ adèh maay jehatka ley engkee'èèn pedang ru jehuuq ka'neh engkeeha-chap Èñ? ⁵³ Tiyap ariiq bilè Èñ mòng besamaaq engkeeq ku Deek Jenaang, pèq engkeechap pen ha Èñ. Tapiiq adèhlele masè ha engkeeq ru masè kuwasaaq kelap kimemerintah.”

Petrus Kisangkal ha Yesus

(Mat 26.57-58, 69-75; Mrk 14.53-54, 66-72; Yoh 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Lалуq ennaay chap Yesus ru nay'èèn Keeq nu deek imam agong. Petrus pen kijooy ju keñnyaaq. ⁵⁵ Ku sema'deeq laman deek ajeh, mòng biruup òòs ru Petrus kigeey ku bèèk òòs ru maay kileeq. ⁵⁶ Bilè numòm hambe kerdoor kinèèng Petrus kigeey ku bèèk òòs, kileet Petrus lалуq ki'uròq, “Seng'òòy adèh nèh mòng besamaaq Yesus!”

⁵⁷ Tapiiq Petrus kisangkal, “Èñ pèq ngkenal Keeq!”

⁵⁸ Pèq liiw ju kenjeh niic, numòm de kileeq kinèèng keeq ru ki'uròq, “Hèèq adèh ju ennaay jugaaq!” Tapiiq Petrus ki'uròq, “Nyi'nyoq, pèq èñ.”

⁵⁹ Kiraaq-kiraaq sejam ju kenjeh, numòm de kileeq keras ki'uròq, “Seng'òòy adèh tentuuq murép Yesus keranaaq keeq maay Galilea.”

⁶⁰ Tapiiq Petrus kiberlaak, “Ma maksot hèèq? Èñ pèq ngretiiq ma ha'uròq!”

Ku sariiq jijeh tengah Petrus kibelwal, pok pen kibetadeer. ⁶¹ Yesus Kichelèèk ru Kinèèng nu Petrus. Lалуq Petrus kiteringat ha engròq Yesus nu keeq, “Sebelum pok kitadeer yah adèh, ya niq kaliiq hasangkal Èñ.” ⁶² Lалуq ki'et nu luwar ru kijaap ihat isendéh.

^z22.44 Memeriip kebeeq bop manah kileeq pèq mòng ayat 43 ru 44 adèh.

Yesus Binyeeh ru Bipeet

(*Mat 26.67-68; Mrk 14.65*)

⁶³ Seng'òòy de bejagaaq Yesus naymulaaq naynyeeh ru naypeet Keeq. ⁶⁴ Jugaaq naytutop Imat ru abat laluuq naytanyaaq ku Keeq. “Chubaaq pasal! Booqka de pe'peet Hèèq?” ⁶⁵ Ennaay uròq je'òòy niic engròq nehinaaq ha Keeq.

Yesus ku Mahkamah Agame

(*Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Yoh 18.19-24*)

⁶⁶ Ku ipegelap, ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi temasoq ra'naaq-ra'naaq imam ru guru-guru Tawrat naybeburuuq ru nay'èèn Yesus nu mahkamah agame. ⁶⁷ Ennaay uròq, “Betolka Lihèèq adèh Kristus?”

Yesus Kiberlaak, “Hamapen Ng'òòk panèy nu engkeeq, dòh pèq engkeepechayaaq. ⁶⁸ Ru hamapen Ngtanyaaq ma-ma nu engkeeq, dòh pèq engkeeberlaak. ⁶⁹ Tapiiq ju hunen, Kenoon Manusiyyaq dòh Kigeey ku englaak kentòp Jenaang de Maha Kuwasaaq.”

⁷⁰ Di'dic li'naay tanyaag, “Jadiiq, betolka Hèèq adèh Kenoon Jenaang?”

Yesus Kiberlaak, “Ajeh engkeeq de uròq.”

⁷¹ Laluuq nay'uròq, “Saksi ma de hihòt niic? Ju Ibengwal ajeh, ya hicherngaay!”

Yesus Biso'al ya Pilatus

(*Mat 27.1-2, 11-14; Mrk 15.1-5; Yoh 18.28-38*)

23 ¹ Laluuq di'dic ahli mahkamah agame naykos ru nay'èèn Yesus nu ngaar Pilatus, ketuwe da'èrah Yudea. ² Ku pajeh mulaaq ennaay persèèq Yesus ru nay'uròq, “Seng'òòy adèh Kiperi'rooc bangsaaq jiiq. Kihahasot seng'òòy jeng'òòy dè'a pèq jibayaan chukéy nu Kaisar ru Ki'akuuq Iley Kristus, numòm rajaaq.”

³ Pilatus kitanyaaq nu Yesus, “Betolka hèèq adèh rajaaq maay Yahudi?”

Yesus Kiberlaak, “Ajeh hèèq de uròq.” ⁴ Laluuq Pilatus ki'uròq nu ra'naaq-ra'naaq imam ru seng'òòy jeng'òòy, “Èñ pèq ngbakeeq senalah ma-ma pen ku seng'òòy adèh.”

⁵ Tapiiq seng'òòy jeng'òòy naykre'wat ru nay'uròq, “Ju Ine'ajar, Keeq Kihahasot di'dic seng'òòy dè'a jiberontaq ku di'dic Yudea. Kimulaaq ju Galilea ley madèh!”

Yesus Biso'al ya Herodes

⁶ Telaas kicherngaay bagéy ajeh, Pilatus kitanyaaq, “Adèhka Iley maay Galilea?” ⁷ Bilè Pilatus kipanèy Yesus adèh Kihool ju da'èrah de kiprintah ya Herodes, ki'òòr èèn Yesus nu Herodes. Ku masè ajeh Herodes mòng ku Yerusalem. ⁸ Bilè Herodes kiburuuq Yesus, kibesukaaq keranaaq ya liiw kicherngaay gah hal Keeq ru kaha-nèèng mujizat de Kibeh. ⁹ Herodes kiso'al je'òòy tenanyaaq tapiiq Yesus pèq Kiberlaak ma-ma pen nu keeq. ¹⁰ Ra'naaq-ra'naaq imam ru guru-guru Tawrat de mòng pajeh naykre'wat naypersèèq Keeq ru senalah de nyeh. ¹¹ Herodes ru i'aska-aska naynyeeh ru nayhinaaq Yesus. Ennaay perlòk jubah de bòòr nu Yesus, laluuq nayperjok Yesus nu Pilatus. ¹² Chanuuq jeh Pilatus ru Herodes baybemusoh, tapiiq ju ariiq ajeh baybekawat.

Yesus Bihukom Dat

(*Mat 27.15-26; Mrk 15.6-15; Yoh 18.39-19.16*)

¹³ Lалуq Pilatus kikumpol ra'naaq-ra'naaq imam, pemimpén-pemimpén ru seng'òòy jeng'òòy, ¹⁴ ru ki'uròq nu ennaay, “Engkeeq èn seng'òòy adèh nu èñ ru engkee'uròq Kiperi'rooc bangsaaq engkeeq. Nèèng, seng'òòy adèh ya ngso'al ku ngaar li'engkeeq, tapiiq pèq ngbakeeq senalah ma-ma pen bagéy de engkeepersèèq ajeh. ¹⁵ Herodes jugaaq pèq kibakeeq senalah ma-ma pen nu seng'òòy adèh, keranaaq ya kiperjok seng'òòy adèh nu madèh. Chernaayleh, Keeq pèq Kibesalah ley Keeq bihukom dat. ¹⁶ Jadiiq, dòh ng'òòr seng'òòy naypeet Keeq ru nayterlaas Keeq.” [¹⁷ Bijooy ku adat rayaaq Paskah, Pilatus patot kiterlaas numòm tahanan jél.]^a ¹⁸ Tapiiq seng'òòy jeng'òòy ku pajeh samaaq-samaaq naysuraq, “Perdat Keeq! Terlaas Barabas ha jiiq!” (¹⁹ Barabas adèh bipermuuc nu jél keranaaq keeq kiberontaq ru kiperdat seng'òòy ku kote ajeh.)

²⁰ Pilatus ki'uròq niic nu seng'òòy jeng'òòy ajeh keranaaq kaha-terlaas Yesus. ²¹ Tapiiq seng'òòy jeng'òòy naysuraq, “Salép Keeq! Salép Keeq!”

²² Lалуq ku iniq kaliq Pilatus ki'uròq nu ennaay, “Ma salah Keeq? Pèq ngbakeeq ma-ma senalah pen ley Keeq patot biha-hukom dat. Jadiiq, dòh ng'òòr seng'òòy naypeet Keeq ru nayterlaas Keeq.”

²³ Tapiiq ennaay kre'wat ru naydesaq Pilatus dè'a Yesus bisalép. Ipenyudah, ennaay pen naymenang. ²⁴ Lалуq Pilatus kikeranaaq nehukom dat nu Yesus kijooy he'nòòt ennaay. ²⁵ Keeq pen kiterlaas Barabas de kiberontaq ru kiperdat seng'òòy bagéy ma de bi'òòr ya ennaay. Telaas ajeh Pilatus kiserah Yesus nu ennaay ma de nayha-beh nu Keeq.

Yesus Bisalép

(*Mat 27.32-44; Mrk 15.21-32; Yoh 19.17-27*)

²⁶ Masè aska-aska nay'èèn Yesus, ku sema'deeq nòòng nayterhan numòm seng'òòy ju kote Kirene imuh Simon. Keeq tengah kichiip nu kote ajeh. Ennaay paksaq akigulap jehuuq kalak ru kijooy cheloot Yesus.

²⁷ Jeng'òòy seng'òòy nayjooy Yesus, ju ennaay ajeh mòng kekerdoor de nayjaap ha Yesus ley naypeet enteh ennaay. ²⁸ Yesus pen Kichelèèk nu kekerdoor ajeh ru Ki'uròq, “Kekerdoor Yerusalem, wees aguuq jaap ha Èñ. Jaapleh ha diriiq li'engkeeq ru ha kekenoon engkeeq. ²⁹ Keranaaq, imasè dòh kihool bilè seng'òòy nay'uròq, ‘Akra'meeqleh kekerdoor de pèq naymakòòq, pèq naypri'yòòs ru pèq naypremmèèm sangèèt!’ ³⁰ Ku masè ajeh, seng'òòy dòh mulaaq nay'uròq nu loot-loot entooy, ‘Chertetleh jiiq!’ ru ha loot-loot machòòt nay'uròq, ‘Bercheep leh jiiq!’ ³¹ Amen maay beh bagéy ajeh ku jehuuq lekat suuy, ma de tejadiiq ku jehuuq de soot?”

³² Mòng naar urak niic maay jehat bihukom dat besamaaq Yesus. ³³ Bilè ya ley nu tempat de biseboot ‘Taròng Kuuy,’ ku pajeh Yesus bisalép besamaaq ubaay ajeh. Numòm

^a23.17 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng ayat adèh.

ku Ikentòp ru numòm niic ku Ikengwiil. ³⁴ Yesus Ki'uròq, “Apaq, amponleh ennaay, keranaaq ennaay pèq naypanèy ma de naybeh adèh.”^b

Laluuq aska-aska naybuwòk undi naybahgiiq le'nòk Yesus rataaq li'naay. ³⁵ Seng'òòy jeng'òòy de mòng ku pajeh nayjiñjek ru naynèng taleh, tapiiq maay pemimpén Yahudi naynyeeh Keeq, “Pèqka ya Kipeselamat maay? Amen Keeq betol-betol Kristus de Bipiléh ya Jenaang, biyarleh aKipeselamat diriiq Iley.”

³⁶ Aska-aska jugaaq naynyeeh ha Keeq. Naypereeq ru nay'òòk teew anggor ke'eer nu Keeq, ³⁷ laluuq nay'uròq, “Amen Hèèq rajaaq maay Yahudi, selamatleh diriiq Lihèèq!”

³⁸ Ku jehuuq kalak kemiil kuuy Yesus mòng papat de bichòt,^c “Adèhleh rajaaq maay Yahudi.”

³⁹ Numòm ju maay jehat de bisalép ku pajeh kinyeeh ha Yesus. Ki'uròq, “Pèqka lihèèq adèh Kristus? Selamatleh diriiq lihèèq ru jaar jugaaq.”

⁴⁰ Tapiiq numòm niic kimòòr ha keeq, “Pèq hasengòhka ha Jenaang? Keranaaq hèèq pen hatrimaaq nehukom bagéy Keeq! ⁴¹ Nehukom haar adèh mimang kenaq ru senalah de ya harbeh. Tapiiq Keeq adèh pèq Kibesalah.” ⁴² Teros ki'uròq niic, “Yesus, ingatleh èñ bilè Jen mulaaq memerintah sebagai rajaaq.”

⁴³ Yesus Kiberlaak, “Betol-betol Ng'uròq nu hèèq, ku ariiq adèh hèèq dòh mòng besamaaq ru Èñ ku sergaaq.”

Danan Yesus

(Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Yoh 19.28-30)

⁴⁴ Lebéh kurang pukol duwè blas tengah ariiq, di'dic lengriiq guwèèr bernòòr ley pukol tigè duuy, ⁴⁵ keranaaq mat ariiq ya pèq kibechahayaaq. Tiréy de bigetak ku Deek Jenaang tatèèk jadiiq naar hengléy. ⁴⁶ Masè ajeh Yesus Kisuraq kuwat, “Apaq, Ngserah kelook-Ng ku kateh tek Jen.” Telaas ajeh, Yesus pen Kidat.

⁴⁷ Ku pajeh ketuwe aska kibakeeq ma de ya tejadiiq ru kipateh Jenaang, “Mimang Keeqleh seng'òòy de pèq Kibesalah.”

⁴⁸ Bilè di'dic seng'òòy de bekumpol pajeh naynèng ma de ya belakuuq, ennaay pen nayjok nu madeek sambél naypeet enteh keranaaq naymenyesal. ⁴⁹ Di'dic kekawat Yesus ru kekerdoor de nayjooy Yesus ju Galilea nayjiñjek ju keñnyaaq ru naynèng hal ajeh.

Yesus Bichoop

(Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Yoh 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mòng numòm seng'òòy imuh Yusuf. Keeq adèh kihool ju kote Arimatea, ku da'èrah Yudea. Keeq ajeh seng'òòy de bòòr ru benar. Keeq tengah kipòòc keraja'an Jenaang. Hamapen keeq ahli mahkamah agame, keeq pèq kisetujuuq engròq penutos ru bahneh mahkamah ajeh. ⁵² Ki'et kiburuuq Pilatus ru kisemaañ mayat Yesus. ⁵³ Bilè ya bi'òòk, keeq pen kicherleh mayat Yesus ju salép, kibalot mayat ajeh ru abat menaluur

^b23.34 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng ayat 34.

^c23.38 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, ‘Bichòt kateh engròq Yunani, Latin ru Ibrani.’

maay dat. Telaas ajeh, ki'èèn mayat Yesus kidèèq ku kateh penep batuuq de ya biteboq ku loot batuuq. Penep ajeh pèq pernah bigunaaq. ⁵⁴ Masè ajeh duuy Juma'at, ajehleh ariiq Senengyap, ru ariiq Sabat ya kaha-mulaaq.

⁵⁵ Kekerdoor de nayhool ju Galilea besamaaq Yesus, nayjooy Yusuf ru naynèèng penep ajeh. Nayha-nèèng bagéyharòq mayat Yesus bidèèq ku kateh. ⁵⁶ Telaas ajeh nayjok madeek, ru naysediyaq rempah ru minyaq wangi ha mayat Yesus.

Nayjooy Hukum Tawrat ru nayberihat ku ariiq Sabat.

Kisnos Yesus ju Idanan

(Mat 28.1-10; Mrk 16.1-8; Yoh 20.1-10)

24 ¹ Ku iperpeer pegelap ariiq Minggu, ariiq pertame telaas ariiq Sabat, maay kerdoor nay'et nu penep ru nay'èèn rempah ru minyaq wangi de ya naysediyaq. ² Ya ley nu majeh, ennaay nèèng batuuq tenutop penep ajeh ya teguléq. ³ Ennaay muuc nu ikateh, tapiiq pèq nayburuuq mayat Tuhan Yesus. ⁴ Sementare ennaay kerèq ha hal ajeh, aleh-aleh naynèèng ku bèèk ennaay mòng naar urak seng'òòy, le'nòk ubaay bechahayaaq. ⁵ Maay kerdoor ajeh ihat naysengòh laluuq naysujot. Ubaay pen bay'uròq nu maay kerdoor ajeh, “Yama engkeeq kèèq maay suuy ju antare maay dat? ⁶ Keeq walah ku padèh. Keeq ya Kikos ju Idanan! Ingatleh ma de ya Ki'uròq entem jeh nu engkeeq semasè ku Galilea. ⁷ Keeq Ki'uròq, ‘Kenoan Manusiyaq ajeh mesti biserah nu tek seng'òòy de bedosaaq, Keeq bisalép, ru ku iniq ariiq Kikos ju Idanan.’ ” ⁸ Kekerdoor ajeh baruuq nayteringat ha engròq Yesus.

⁹ Ya telaas ennaay jok ju penep ajeh, di'dic gah nay'uròq nu 11 rasul Yesus ru murép de kileeq. ¹⁰ Kekerdoor ajeh Maria Magdalena, Yohana ru Maria amèèq Yakobus. Kekerdoor kileeq de besamaaq ennaay jugaaq naypasal hal ajeh nu rasul-rasul. ¹¹ Tapiiq rasul-rasul ajeh naypikér maay kekerdoor ajeh naybegunjaq. Jadiiq pèq naypechayaaq ha cheritè kekerdoor ajeh. ¹² Tapiiq Petrus kikos ru kijerjar nu penep. Keeq kingòòp ru kinèèng nu kateh penep ru kibakeeq abat de bibalot ha mayat taleh ku pajeh. Petrus kijok madeek ru inehiran ma de ya belakuuq.^d

Kateh Che'niip nu Emaus

(Mrk 16:12-13)

¹³ Ku ariiq ajeh jugaaq, naar urak ju murép Yesus tengah baychiip nu naneq kampok imuh Emaus. Inya'naaq mòng tujoh batuuq^e ju Yerusalem. ¹⁴ Ku kateh che'niip ubaay, ubaay belwal ha hal ma de ya belakuuq. ¹⁵ Semasè ubaay belwal ru baybebinchang ha hal ajeh, Yesus Kipereeq ru Kichiip besamaaq ubaay. ¹⁶ Ubaay bakeeq Yesus tapiiq pèq baykenal Keeq. ¹⁷ Yesus Kitanyaaq nu ubaay, “Hal ma de jerkeeq uròq nèèq semasè kateh che'niip?”

^d24.12 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng ayat 12.

^e24.13 Kateh engròq Yunani 70 setadia (607 kaki).

Ubaay berentiiq ru renees sedéh. ¹⁸ Lалуq numòm ju ubaay ajeh de imuh Kleopas kibetanyaaq nu Keeq, “Hat Hèèq talehka maay luwar ku Yerusalem de pèq Hapanèy ma de ya belakuuq paay-paay adèh?”

¹⁹ Yesus Kitanyaaq, “Ma de ya belakuuq?”

Ubaay berlaak, “Hal-hal de belakuuq ku Yesus maay Nazaret ajeh. Keeq numòm nabi. Ku mat Jenaang ru seng'òòy jeng'òòy, Keeq Kibekuwasaaq ku I'engròq ru Ibahneh. ²⁰ Tapiiq maay ra'naaq imam ru pemimpén bangsaaq jiiq nayserah Keeq bihukom dat ru naysalép Keeq. ²¹ Ya jiiq beharap dè'a Kipeselamat Israel! Lagi pen adèhle ariiq ku iniq telaas hal ajeh kibelakuuq. ²² Tapiiq memeriip urak kekerdoor ju jiiq naypeke'jet jiiq. Ku iperpeer ennaay et nu penep, ²³ ru pèq nayburuuq mayat Yesus. Lалуq ennaay uròq naybakeeq malikat-malikat de baypergah Yesus lekat suuy. ²⁴ Jadiiq memeriip urak kekawat jiiq nay'et nu penep ru naynèèng ma de bi'uròq ya kekerdoor ajeh, tapiiq pèq nayburuuq Yesus.”

²⁵ Lалуq Yesus Ki'uròq nu ubaay, “Jerkeeq adèh ihat imenudoh ru inelingah jerkeeq ha pechayaaq di'dic engròq nabi-nabi! ²⁶ Pèqka patot Kristus de Bi'utos ya Jenaang Kikenaq di'dic seniksaq ajeh Kaha-muuc nu Imenenggah?” ²⁷ Telaas ajeh Yesus Kigah nu ubaay ma de ya bichòòt ha Keeq ku Kitab Suci, mulaaq ju kitab-kitab Musa ru di'dic kitab nabi-nabi.

²⁸ Bilè ubaay ya reeq nu kampok de bay'alaq ajeh, baynèèng Yesus bagéy Kaha-peteros Iche'niip. ²⁹ Tapiiq ubaay terhan Keeq ru bay'uròq, “Geeyleh besamaaq jaar ku padèh keranaaq mat ariiq ya kicheleh, lagiiqpen i'ariiq ya gukelèm.” Jadiiq Yesus pen Kigeey ru ubaay. ³⁰ Semasè Kigeey Kicha'chaaq besamaaq ubaay, Keeq Kikòòt ruti, Kibesyukur lалуq Kipèh ruti ajeh teros Ki'òòk nu ubaay. ³¹ Baruuqleh ubaay sedar seng'òòy ajeh Yesus, tapiiq Keeq ya Kinyep ju nengnèèng ubaay. ³² Ubaay belwal rataaq li'ubaay, “Pèqka semangat haar kihuuc ru sengiiq haar kibesukaaq, semasè Kipeterang isiiq Kitab Suci nu haar ku kateh che'niip?”

³³ Ubaay pen teros baykos ru bayjok nu Yerusalem. Ku pajeh ubaay buruuq 11 urak rasul naybekumpol besamaaq memurép de kileeq. ³⁴ Ennaay uròq, “Mimang betol Tuhan ya Kikos ju Idanan! Ya Kipernèèng Iley nu Simon!”

³⁵ Lалуq ubaay cheritè ma de ya belakuuq ku kateh che'niip ru bagéyharòq buléh baykenal Keeq masè Kipèh ruti.

Yesus Kipernèèng Iley nu Imemurép

(Mat 28.16-20; Mrk 16.14-18; Yoh 20.19-23; Kis 1.6-8)

³⁶ Tengah ennaay belwal ha hal ajeh, aleh-aleh Yesus Kijiñjek ku sema'deeq ennaay ru Ki'uròq, “Damayleh nu engkeeq di'dic.”^f

³⁷ Ennaay ke'jet ru ihat naysengòh keranaaq naysangkaaq naybakeeq nyaniiq. ³⁸ Lалуq Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Yama engkeeq sengòh ru pèq engkeepchayaaq kateh sengiiq engkeeq? ³⁹ Nèèng adèh tek ru jok Èñ. Adèhle Èñ! Peep ru nèèngleh, keranaaq nyaniiq pèq mòng iséc ru ije'aak, tapiiq ku Èñ dic mòng.”

^f**24.36** Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng: ru ki'uròq, “Damayleh nu engkeeq di'dic!”

⁴⁰ Yesus Ki'uròq bagéy ajeh sambél Kipernèng Itek ru Ijok nu ennaay.^g ⁴¹ Semasè lekat pèq naypechayaaq keranaaq ihat naybesukaaq ru naykagom, Ki'uròq nu ennaay, “Mòngka cha'naaq ku padèh?” ⁴² Jadiiq ennaay òòk nukengrat kaaq de ya chèèt nu Keeq. ⁴³ Yesus pen Kikòòt ru teros Kichaaq ku ngaar mat ennaay.

⁴⁴ Telaas ajeh Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Semasè Èñ besamaaq ru engkeeq entem, ya Ng'òòk panèy nu engkeeq hal-hal de ya bichòòt ha Èñ ku kateh Tawrat Musa, ku kitab nabi-nabi ru ku Mazmur ajeh mesti tejadiiq.”

⁴⁵ Lалуq Yesus Kipebukaaq sengiiq ennaay, dè'a nayretiiq maksot Kitab Suci. ⁴⁶ Yesus Ki'uròq nu ennaay, “Bagéy de ya bichòòt, Kristus mesti bipesiksaaq ley Kidat ru dòh Kikos ju Idanan ku iniq ariiq. ⁴⁷ Hal tenubat ha ne'ampon dosaaq dòh bipergah ru kuwasaaq Imuh nu di'dic bangsaaq, imulaaq ju Yerusalem. ⁴⁸ Engkeeqleh isaksi nu di'dic hal adèh. ⁴⁹ Nèèngleh, dòh Ng'utos nu engkeeq Kelook Santén de ya Kijanjiiq ya Apaq-Ng. Tapiiq hòòt engkeeq geey ku kateh kote adèh ley engkeebipelengkap ru kuwasaaq ju Jenaang.”

Yesus Bi'angkét nu Sergaaq

(Mrk 16.19-20; Kis 1.9-11)

⁵⁰ Telaas ajeh Yesus Ki'èèn Imemurép hool ju Yerusalem teros ley nu kampok Betania. Ku pajeh Ki'angkét Itek ru Kiberkat ennaay. ⁵¹ Semasè Kiberkat ennaay, Keeq pen Kichera'lah ju ennaay laluuq Keeq bi'angkét nu sergaaq.^h ⁵² Imemurép naysembah Keeq, laluuq nayjok nu Yerusalem ru sengiiq de ihat sukaa. ⁵³ Ennaay sentiyase mòng ku Deek Jenaang ru naypateh ha Keeq.

^g24.40 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng ayat 40.

^h24.51 Ku kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng: Bi'angkét nu sergaaq.